

ÚJ

KÖZNEVELÉS

ÉRTÉKTEREMTŐ OKTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ HAVILAP

71. ÉVFOLYAM / 9-10. SZÁM | 2015. NOVEMBER-DECEMBER

IDEGEN NYELVEK

MUSZKA KATALIN: NYELVTANULÁSI ÉLMÉNYEK ÉS MÓDSZEREK

A NYELVÉRZÉK, AZ ÉLETKOR, A TANÁR ÉS A KÖRNYEZET •
MUNKAERŐPIACI IGÉNYEK • HAT NYELV – HAT SZEMLÉLET •
NYELVTANULÁSI ÖTLETEK • MIÉRT TANULJUNK LATINT

OFI
OKTATÁSKUTATÓ
ÉS FEJLESZTŐ
INTÉZET

„A karácsony a szeretet, és ádvent a várakozás megszentelése. Az a gyerek, aki az első hóesésre vár – jól várakozik, s már várakozása is felér egy hosszú-hosszú hóeséssel. Az, aki hazakészül, már készülődésében otthon van. Az, aki szeretni tudja azt, ami az övé – szabad, és mentes a birtoklás minden görcsétől, kielégíthetetlen éhétől-szomjától. Aki pedig jól várakozik, az időből épp azt váltja meg, ami a leggépiesebb és legelviselhetetlenebb: a hetek, órák, percek kattogó, szenttelen vonulását. Aki valóban tud várni, abban megszületik az a mélységes türelem, amely szépségében és jelentésében semmivel se kevesebb annál, amire vár.”

Pilinszky János

Bábel tornyának meghódítása

Indri Dániel szerkesztő

Mindig is úgy gondoltam, nem kell nyelvzszeninek lenni ahhoz, hogy egy biztos alap tudást sajátítsunk el az iskolában. A kétely azonban végig ott motoszkál bennünk: valószínűleg a legtöbünknek volt már olyan élménye, hogy kezében térképpel, segélykérően megállítja egy turista, és bár a kérdésére tudtuk a választ, legbelül mégis elbizonytalanodunk: Jó volt a kiejtésem? Biztos, hogy a megfelelő segédigét alkalmaztam? Jól használtam a kötőmódot? Ennek leküzdésében nekem sokat segített Szentirmay Lyane tanárnő, aki sokféle módon igyekezett még érdekesebbé tenni az angol nyelvet: ha kellett, egy órát szánt az angol polgári forradalomra, vagy ha érezte rajtunk a fáradtságot, inkább skót táncot tanított nekünk.

Hiszen azzal, hogy nyelveket tanulunk, nemcsak szavakat biflázunk be, letakarva a szótárfüzet egyik oldalát, hanem – jobb esetben – megismerhetjük az adott ország kultúráját, nyelvhasználóinak életmódját, világlátását. Az általunk választott idegen nyelv elsajátításával és használatával egy gesztust is teszünk az ott élő emberek felé, amit ők a legkülönfélébb módon igyekeznek meghálálni – ezt édesanyám révén félig görögként számtalanszor tapasztaltam. Mindemellett bennünket is leírhatatlan büszkeséggel tölthet el, amikor Rómában, betérve egy kis kávézóba, olaszul kérhetjük a reggeli kapucsínónkat, netán keszkeszusa mutogatás nélkül beszélgethetünk külföldi barátunkkal.

Talán nem véletlen az sem, hogy egyre több munkaadót az érdekel, mennyire vagyunk bátor nyelvhasználók, mivel egy új nyelv megtanulásának képessége már eleve logikus gondolkodást feltételez, és ha magabiztosan használunk egy idegen nyelvet, nagyobb eséllyel leszünk munkánk során is nyitottabbak, kommunikatívabbak.

Aktuális lapszámunkból kiderül, mi számít a diákoknak az iskolában tanulandó nyelv kiválasztásakor, és mik a szülők elképzelései; a kettő – valljuk be – sokszor nem feltétlenül keresztezi egymást. Szakemberek mondják el, mik a munkaerőpiac igényei a nyelvtudás terén, hány éves korban érdemes elkezdni a nyelvtanulást, és hogyan is állunk az idegen nyelvekkel mi, magyarok. Nyelvtanárok adnak tippeket ahhoz, milyen módszerekkel lehet elsajátítani akár egzotikusnak számító nyelveket, elegendő-e hozzá csak a szorgalom, a mindennapos tanulás.

Belépve az adventi várakozás időszakába, diákokat és pedagógusokat kérdeztünk arról, miként készülnek rá, hogyan ünneplik meg az osztályban a karácsonyt. Azonban az év utolsó hónapja más miatt is jeles: ilyenkor teszünk nagyra törő újévi fogadalmakat. Nekem talán az lesz az egyik, hogy megtanulok egy új nyelvet...

BEKÖSZÖNTŐ

- 1 Indri Dániel: Babel tornyának meghódítása

AKTUÁLIS

OKOSPORTÁL

- 3 Stratégiai partner: Microsoft Magyarország
5 Diákvélemények az Okosportálról

OKTATÁS-NEVELÉS

- 7 INVOLEN – A megyeszózi iskolások sikere
8 *November*: Gyász az iskolában
14 *December*: Osztálykarácsonyok szokásai
18 Sakkpalota Képességfejlesztő Oktatási Program
22 Mozgó-képesek vagyunk c. diákműszemle
26 Játékgyűjtemény (3–4. rész): Döntéshozatal, Stresszkezelés

A HÓNAP TÉMÁJA:
IDEGEN NYELVEK

- 33 Bevezető
34 Muszka Katalin
40 Szülők és gyerekek a nyelvválasztásról
42 Hat nyelv – hat szemlélet
44 Szakmák és nyelvek
46 Nyelvpedagógia
48 Élményalapú nyelvtanítás
50 Miért tanuljunk latint?
53 Magyar dalok angolul
54 Aczél Petra: How do you do?
55 Balázs Géza: „Idegen nyelveket tudni szép...”

A MI VILÁGUNK

- 56 MSMS Tudáspont 2.0
59 Lendület zöldség
60 Iránytű
62 Évfordulók
64 Programajánló

Felelős szerkesztő: Pálfi Erika • **Főszerkesztő:** Balatoni Kinga Cecília • **Szerkesztőbizottsági tagok:** Aczél Petra elnök, Balatoni Monika, Gloviczki Zoltán, Horváth Vanda, Indri Gyula, Ötvös Zoltán • **Tanácsadó testület:** Bagdy Emőke, Gáspár Mihály, Lányi András, Lévai Balázs
Szerkesztő: Indri Dániel • **Layout-tervek:** Salt Communications Kft. • **Tördelés:** Pattantyus Gergely • **Olvasószerkesztő:** Földes Zsuzsanna
Megrendelés/hirdetés: Biró Anita, Telefon: [06-1] 235-7212, E-mail: kiado@ofi.hu • **Felelős kiadó:** Kaposi József

Szerkesztőség: 1143 Budapest, Szobránc utca 6–8., Telefon: [06-1] 235-7276, E-mail: koznevelas@ofi.hu, Honlap: folyoiratok.ofi.hu
Kiadja: Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet • **Nyomda:** Komáromi Nyomda és Kiadó Kft. (2900 Komárom, Igmándi u. 1.) • **Terjesztés:** Magyar Posta Zrt. • **Előfizetés** az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet címén. Az Új Köznevelés lapszámait minden iskola egy példányban ingyenesen megkapja. • **További példányszámok rendelése,** illetve egyéb megrendelések esetén egy lapszám ára 600 Ft. • **Címdalton:** Muszka Katalin (Fotó: Kallós Bea) • **Fotók:** Europress Fotóügynökség
Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Meg nem rendelt cikkekért nem áll módunkban honoráriumot fizetni.

Terjedelem: 4 ív • **Készült:** 4700 példányban • **ISSN 2064-0625**

Nemzeti Köznevelési Portál – a jövő okosportálja

Stratégiai partner: **Microsoft Magyarország**

Minden technológiai cég stratégiai céljának tekinti a hazai oktatás fejlesztését, de a Microsoft azon kevés vállalat közé tartozik, amely helyi szinten is minden létező támogatást igyekszik megadni az oktatási szektornak, hogy jól képzett fiatalok kerüljenek ki az iskolákból. Az Okosportál létrehozásában való szakmai és technológiai közreműködést vállaló Microsoft Magyarország oktatási üzletágának vezetőjét, **Merényi Ádámot** a portál technológiai hátteréről kérdeztük.

– Miért tartja fontosnak a Microsoft, hogy anyagilag és szakmailag támogassa a hazai oktatás fejlesztését?

– A magyar gazdaság versenyképessége a fiatalok versenyképességén múlik – ezért is törekszünk rá, hogy felelős technológiai céggként a tőlünk telhető módon segítsük a hazai oktatás hatékonyságának növelését. Meggyőződésünk, hogy a megoldásainkat használva a diákok olyan képességekre és tudásra tesznek szert, ami óriási előnyt jelent majd számukra a munkaerőpiacon, de a mindennapi életben is nagy hasznát vehetik. Minél többen és minél hamarabb ismerkednek meg a digitális tudással Magyarországon, annál versenyképesebb lesz az egész országunk. Ebből pedig végeredményben mi is profitálunk, hiszen tehetséges, 21. századi tudással rendelkező jelöltek közül válogathatunk.

– Mit érdemes tudni az Okosportál nyújtotta szolgáltatásokról és az azokhoz kapcsolódó fejlesztésről?

– A portál interaktív tananyagokat kínál. Lehetőséget ad egyéni tanmenet összeállítására, saját feladatsorok készítésére, illetve arra, hogy szemléltető anyagokat, videókat, prezentációkat, képeket, linkeket illesszünk be a tananyagba.

Meggyőződésem, hogy a visszajelzés lehetősége, a kétirányú kommunikáció az egyik legjelentősebb változás, amit az Okosportál bevisz a magyar oktatásba. Hiszem, hogy ez pozitív hatással lesz a diákok motivációjára és bevonódására, a tanárok és a szülők viszonyára, és az intézmények közötti tudásmegosztáshoz, a legjobb gyakorlatok elterjesztéséhez is hozzájárulhat majd.

Közel másfél éven át mintegy ötven szakértő dolgozott azon, hogy a portállal kapcsolatos legnagyobb kihívásokra választ tudjunk adni. Például arra, hogy a legkorszerűbb technológiát tegyük a portál mögé. Ugyanis még a fejlesztési időszakon belül is megjelent egy új, hatékonyabb technológia, így féldíőben kellett architektúrát váltanunk. Bár a portál elindult, a fejlesztése nem zárult le: a funkciók és a tartalom a felhasználók visszajelzései alapján tovább bővülnek.

okosportál
KATTANJ A TUDÁSRA!

Microsoft

– A szolgáltatások eléréséhez szükséges-e regisztrálni?

– A portálon regisztráció nélkül is lehet majd böngészni. Mindenképp érdemes azonban regisztrálni, mert csak így lehet új tartalmakat létrehozni, saját anyagokat, eredményeket tárolni, amiket később vissza lehet keresni. A regisztrációval tehát személyre szabható a portál, és akár más felhasználókkal is fel lehet venni a kapcsolatot. Így a portál közösségeket teremthet.

– Egy oktatóportál esetében fontos a platformfüggetlenség. Ez hogyan valósul meg?

– A legmodernebb technológiák – amelyeket a Microsoft is használ szolgáltatásai fejlesztésekor – már automatikusan biztosítják, hogy az adott tartalmi elemek mindenféle eszközön a leoptimalisabb formában jelenjenek meg, függetlenül az azokon használt rendszerektől, a készülékek gyártójától és így tovább. Sőt, kiemelt cél, hogy kiaknázzák annak az eszköznek minden hasznos képességét, amelyről felkeresik a rendszert.

– Mi biztosítja, hogy a portál egyidejű hatalmas látogatottság mellett is gyorsan működjön?

– A portál az egyik legmodernebb felhőalapú technológiára épül, az Azure-ra. Ez biztosítja azt a tekintélyes, de rugalmasan változó szervertkapacitást, ami a gyors működéshez kell. A portál elindításához ezért nem volt szükség pénzt költeni a legnagyobb terhelés kiszolgálására is képes gépekre. Ehelyett az Azure automatikusan szabályozza a rendszer terhelését, és hozzáigazítja az erőforrásokat az aktuális igényekhez. Erre mondjuk mi azt, hogy az Azure jól skálázható, ezért gazdaságos. A rendszer zökkenőmentes működéséhez csak internetkapcsolat szükséges, nem kell az iskoláknak saját szervereket és rendszereket karbantartaniuk, ezt a Microsoft biztosítja. A cég adatközpontjaiban óriási, szinte végtelen kapacitás áll a diákok rendelkezésére.

– Mi biztosítja a portálon lévő adatok biztonságát?

– A Microsoft az első olyan felhőszolgáltató Európában, amely rendelkezik uniós adatbiztonsági tanúsítvánnyal. Ez azt is jelenti, hogy az úgynevezett Safe Harbour tanúsításhoz képest többletgaranciákat nyújt. Ezeket a rendszereket alaposan megvizsgálták, és ezek a vizsgálatok megerősítették, hogy nemcsak a technológiai színvonal, de a szolgáltatás igénybevételéhez kapcsolódó szabályok is garantálják, hogy az oktatási rendszer adatai biztonságban vannak. Ezért vállal a Microsoft teljes körű garanciát. Jelenleg nincs a világon még egy civil felhőszolgáltató, amelynek világszerte annyi adatközpontja volna, mint nekünk. A Microsoftnak idén már világszerte 19 régiós felhőközpontja van. Ez gyakorlatilag lehetetlenné teszi az adatvesztést.

– Sokszor hangzanak el olyan kifejezések, amelyeket talán nem mindenki ért vagy ismer. Mit jelent például a „felhőalapú szolgáltatás”, a „platform” vagy az „etikus hackelés”?

– A legfontosabb ezek közül a *felhőalapú technológia*. Ez lényegében annyit jelent, hogy egy adott számítástechnikai szolgáltatás – mint amilyen például az e-mail-levelezés – nem a felhasználó saját hardvereszközén fut, hanem távoli szervereken, amelyeket egy hálózaton keresztül ér el. Így azt az infrastruktúrát (szerverparkot), amit korábban méregdrágán kellett megvásárolni és üzemeltetni, ma már azt interneten keresztül, szolgáltatásként is megkaphatjuk. Ezáltal a felhő az olyan képességeket, mint az e-mailezés, a nagy tárhelyet igénylő állományok tárolása vagy a komolyabb szoftverek működtetése, közműszerűvé, azaz a távolból eljuttatott szolgáltatássá teszi.

A *platform* egy szoftveres környezet, amelyen igénybe vesszük az előbb említett szolgáltatásokat. Ilyen például a Windows 10 operációs rendszer is.

Az *etikus hackelés* során pedig a legjobb tudású mérnökök keresik az egyes rendszerek sebezhetőségét azért, hogy a cégek tovább tökéletesíthessék a biztonsági rendszereiket. Az etikus hacker megosztja a gyártóval, hol vannak a biztonsági rések, segít megelőzni azokat a hackereket, akik valóban kárt okozhatnának a gyártónak és a rendszerek felhasználóinak.

– A portálon kívül milyen támogatást nyújtanak még az oktatási rendszernek?

– A legfontosabb, hogy számos szolgáltatásunkat, így például az Office 365 felhőalapú szolgáltatásait ingyen tesszük elérhetővé az oktatás minden résztvevője számára. Mintaprojektet indítunk iskolákban a tananyagfejlesztés terén, a hátrányos helyzetű gyermekekkel foglalkozó intézményeknek akár hardvertámogatást is adunk, és részt veszünk az okosiskolák fejlesztésében. *(Az okosiskolában a hagyományos osztálytermi környezetben alkalmazzák a technológia legújabb vívmányait – táblagépeket, mobilalkalmazásokat stb. –, így interaktív oktatási környezetet hoznak létre. – A szerk.)* Az iskolának minél előbb fel kell zárkóznia a digitális technológiát és internetet használó világhoz. Mindezek mellett a Microsoft tavaly elindította és az idén is meghirdette a Microsoft Innovatív Pedagógus Programot, egy ingyenes továbbképzési programot, amelynek keretében a részt vevő tanárok megtanulhatják, hogyan alkalmazhatják a számítástechnikai eszközöket és alkalmazásokat az oktatásban. Tavaly közel 350 ezer pedagógus és 35 ezer iskola vett részt a világ minden tájáról ebben az ingyenes képzési programban.

Diákvélemények az Okosportálról

Mit szeretnek benne a diákok?

Szöveg: **Németh Gerda**, OFI

Az elmúlt hetekben – a fejlesztők felkérésére – diákok tesztelték az Okosportál felületét és tananyagait megadott szempontok szerint. Visszajelzéseikből megtudtuk, hogy a három eltérő korosztálynak (az 1–2., az 5–6. és a 9–10. évfolyamosoknak) mi tetszik legjobban a portálban, illetve milyen igényeik lennének még a feladatokat és a funkciókat illetően.

■ 1–2. évfolyam

Az első kategóriában 18 osztály 340 diákja vett részt a portál tesztelésében. A kipróbálás során osztályonként egy-két tanár volt jelen. A tesztelés legtöbbször digitális táblánál vagy kivetítő segítségével zajlott, kevés volt az olyan osztály, ahol a diákok önállóan dolgoztak a számítógépen. Az előzetesen kiküldött űrlapokat a diáktesztelést vezető tanárok töltötték ki.

A visszajelzésekből kiderül, hogy a diákok nagyon élvezték a tudáspróba feladatait, mert játéknak fogták fel a fejlesztő leckéket. Nagyon szépnek és könnyen kezelhetőnek találták a felületet. A pedagógusok szerint sokkal motiválhatóbbak voltak a gyerekek, mint egy átlagos tanórán, versenyeztek, hogy ki tudja hamarabb megoldani a feladatokat.

Az űrlap utolsó kérdésében arra voltunk kíváncsiak, hogy a pedagógusok szerint miként tudna az Okosportál abban segíteni, hogy a diákok önállóan is el tudják végezni a feladatokat. A tanárok szerint jó lenne, ha a diákok otthon is tudnák használni a portált, illetve örülnének, ha a további fejlesztés során iskola-előkészítő feladatok is kerülnének a portál tartalmi közé.

Benyomások a portálról

„A matematikai feladatok különösen elnyerték a gyerekek tetszését, mivel rajzos, mesés elemeket tartalmaztak.”

„Igazából a tudáspróbák tetszettek.”

„Az interaktív feladatok előnyt élveztek.”

„Nagy sikert arattak az állatokról szóló kisfilmek.”

Mi tetszett a gyerekeknek a legjobban?

„Magyarból a Betűleves.”

„A kutyás feladatok.”

„Környezetismeretből a szétválogatós feladatok, például hogy mi készült környezetre ártalmas anyagból.”

■ 5–6. évfolyam

A második kategóriában 20 osztály 463 diákja tesztelte a portált. A tanulók túlnyomó többsége használja tanuláshoz az internetet. Hétköznap a tanulók 55%-a kevesebb mint egy órát internetezik, 38%-uk 2-3 órát, 5%-uk viszont 5-6 órát is a számítógép előtt tölt. Hétvégen megnő az internetezésre fordított idő: 27%-uk tölt internetezéssel kevesebb mint egy órát, 52%-uk már 2-3 órát, 19%-uk 5-6 órát, 2%-uk pedig több mint 10 órát naponta.

Az Okosportállal kapcsolatos visszajelzéseikből kiderült, hogy nem okozott számukra nagyobb problémát az oldalon való keresés, viszont nehézséget okozott a videófeltöltés.

A kipróbálók általában pozitív véleménnyel voltak a portálról. Sokan jelezték, hogy hasznosnak tartják, és szeretnék, ha a későbbiekben ezen lehetne tanulni vagy házi feladatot írni, mert könnyebbnek találják rajta a tanulást. Nagyon kedvelték a tudáspróbákat, és hogy felmérhetik velük a tudásukat a témazárók előtt. Nagy sikere volt az interaktív tananyagoknak és a videóknak, szeretnék, ha ezekből még több lenne majd a portálon. A tesztelő diákok egynegyede egyszerűsítene az új tartalom létrehozását.

Benyomások a portálról

„Első benyomásra nem tűnt izgalmasnak, de ahogy csináltam a feladatokat, észrevettem, hogy élvezem, és már nemcsak a tablet járt az eszemben, hanem elment az idő, és ahányszor unatkoztam, fölléptem az oldalra, és már is nem tűnt olyan rossznan a napom.”

„Nagyon jó, hogy egy-egy leckéhez videókat is találunk.”

„Még ha nem annyira szerettem is a matekot, itt megszerettem.”

„Egyszerű volt a kezelése.”

„Nagyon sok tanulást segítő könyv és feladat található a portálon.”

Min változtatnál?

„Több játékot tennék bele.”

„Több idő kellene a gyakorlófeladatoknál.”

„Jó lenne, ha be lehetne állítani saját profilképet.”

„Tennék bele chatelő programot.”

■ 9–10. évfolyam

A harmadik kategóriában 15 osztály 384 tanulója vett részt a tesztelésben. A tanulók túlnyomó többsége használja tanuláshoz az internetet. Hétköznap a tanulók 15%-a kevesebb mint egy órát internetezik, 57%-uk 2-3 órát, 24%-uk viszont 5-6 órát is a számítógép előtt tölt. Hétfvégén náluk is megnő az internetezésre fordított idő: 5%-uk tölt internetezéssel kevesebb mint egy órát, 37%-uk már 2-3 órát, 41%-uk 5-6 órát, 17%-uk pedig több mint 10 órát naponta.

Az Okosportálon való keresés a diákok kétharmadának nem jelentett nehézséget. A profil személyre szabásánál a többség elégedett volt az ajánlóban megjelenő tartalmakkal.

A diákok az űrlapon lévő feladatokat sikeresen oldották meg, könnyűnek találták a különböző feladattípusok keresését, hamar megtalálták az elektronikus tankönyveket és kiegészítő anyagokat, és hasznosnak tartották a tanulási útvonalakat. A videófeltöltést a diákok kétharmada könnyűnek találta, egyharmaduknak viszont segítségre volt szüksége. A teszt szerkesztését a diákok több mint fele könnyűnek tartotta.

A középiskolások hasonló véleménnyel voltak a portálról, mint a 2. kategóriában részt vevők. Több diák írta, hogy izgalmasabbá teszi számukra a tanulást, bár voltak, akik nehezebb feladatokat igényeltek volna.

Benyomások a portálról

„Jó, hogy van egyszerre ismeretterjesztő, szórakoztató és képességmérő anyag is a portálon.”

„Nagyon tetszenek az animációk és az interaktív feladatok.”

„Tetszik, hogy megtalálhatom rajta a tankönyveket digitális formában.”

„Játék mellett még tanul is az ember.”

„Órán is alkalmazni kellene.”

„Dolgozat előtt biztos megoldok majd gyakorlófeladatokat.”

Min változtatnál?

„Jó lenne még több videó a tantárgyakról.”

„3D-s animációkat is betennék.”

nkp keresés a portálon Bejelentkezés

TARTALOM

Miért jó a diákoknak az NKP?

TANULJ MEG TANULNI! KUTASS FEL ÉRDEKES FELADATOKAT ÉS OSZD MEG KEDVENCEIDET BARÁTAIDDAL!

Fejleszd önállóan ismereteidet egy-egy témakörben! Keresd meg a legizgalmasabb feladatokat! Jelöld meg kedvenceidet, vagy oszd meg barátaiddal, hogy ők is kipróbálhassák!

TANULJ EGYÜTT TÁRSAIDDAL! HOZZ LÉTRE CSOPORTOKAT, CSATLAKOZZ SZAKKÖRÖKHÖZ!

Osztálytársaiddal együtt és külön-külön is oldhatsz meg feladatokat a tanulócsoportokban! Készíts magad új feladatokat és oszd meg a Facebookon is!

KÉSZÜLJ FEL A TÉMAZÁRÓRA, FELELÉSRE ÚJ MÓDSZEREKKEL! TESZTELJ TUDÁSOD!

Dolgozatírás előtt idézd fel a tanultakat új típusú, interaktív feladatokkal! Teszteld magad a Tudáspróban! Próbáld ki minél több feladattípust a magabiztos tudásért!

MEGNÉZEM MIT TUD A PORTÁL

MEGNÉZEM MIT TUD A PORTÁL

INVOLEN

A megyaszói iskolások sikere

Szöveg és fotó: **Krajnyák Péter**

A verseny

Iskolánk, a Megyaszói Mészáros Lőrinc Körzeti Általános Iskola 2014 decemberében jelentkezett az INVOLEN projekt versenyfelhívására. A feladat egy modern információtechnológiai eszközökkel játszható, ugyanakkor ún. „helyhez kötődő”, a helyi ismeretekre épülő játék elkészítése volt, amelynek szerves részét képezi a generációk közti kommunikáció. Játékunkkal a 2015. június 9-i magyarországi döntőn az első helyen végeztünk, ennek eredményeképp pedig csapatunk kijuthatott Firenzébe, a verseny szeptember 25-i nemzetközi döntőjére, ahol játékunkkal az öt részt vevő ország összesen 74 játéka közül a negyedik helyen végeztünk. A játékról bővebben a blogoldalunkon olvashatnak: involenmegyaszo.blogspot.hu.

Benevezett játékunk

Játékunk egy, a török korba nyúló, valós helyi történelmi eseményen alapuló, QR-kódos, túrázással egybekötött virtuális kalandjáték, amelynek célja egy „kincs” megtalálása. A játék leírása, a feladat megoldásához szükséges alaptörténet, kincskereső térkép és videó-adatbázis megtalálható és letölthető a játék blogoldalán.

A résztvevőknek le kell olvasniuk a településen és a Hernád közelében található állomásokon kihelyezett „kulcstartókban” elhelyezett QR-kódot, így válik hozzáférhetővé számukra az állomáshoz tartozó videó és egy, az alaptörténeten, illetve az egyes videókon alapuló feleletválasztós kérdés. A résztvevőknek le kell jegyezniük a helyes válasz betűjelét. Ezek a betűk fogják kiadni a jelszót a „kincset” jelképező, a térségről számos érdekességet és ismeretet tartalmazó tömörített dokumentumállományhoz.

Játékunk több szempontból is egyedi, és a versenyfelhíváshoz képest több újítást is tartalmaz. Egyrészt mindenképp szükséges hozzá a valós környezetben, a természetben való barangolás. Ehhez szükséges volt, hogy a QR-kódokat időjárásálló tartóban helyezzük ki a

terepre

– ezek lettek a „kulcstartók”. A kihelyezés során le kellett jegyezniünk a GPS-koordinátákat is, ennek alapján készült el később a kincskereső térkép. A másik két újítás technikai jellegű. Játékunk előnye a konkurens csapatok játékaikhoz képest, hogy **multiplatform**. Az ellenfelek játékaik ugyanis a szervezők által is ajánlott, csak online játszható, kizárólag az iOS rendszeren futtatható ARIS, illetve az Android és iOS rendszerekre telepíthető EnigmApp platformra épültek. Ezzel szemben mi mindenkire gondoltunk: Android-, iOS- és Windows-felhasználókra egyaránt. Továbbá, ha az érdeklődők előzetesen letöltik a telefonjukra vagy a tabletjükre az ajánlott alkalmazásokat, valamint a videó-adatbázist, akkor a játék **offline**, azaz internetkapcsolat nélkül is játszható, ami jól jöhet, hiszen terepen nem biztos, hogy megfelelő a mobilnet gyorsasága.

További terveink

Játékunk sikerén felbuzdulva már a továbbfejlesztésen gondolkodunk, szeretnénk egy önálló játékprogramot készíteni belőle. Az már bizonyosodott, hogy a játék jól adaptálható, sőt, nemzetközi érdeklődés is mutatkozik iránta. Játékunk tehát sok ötletet adott, sok mindenkit megmozgatott, de a legfontosabb, hogy az együtt töltött idő és a közös élmények igazi összetartó csapatot kovácsoltak össze a projektben részt vevő gyerekeket.

A csapattagok: Miliczki Martina, Molnár Lilla, Tóth Eszter, Tvergyák Balázs, Lovas László tanulók; Filep Otília, Krajnyák Péter pedagógusok; valamint a munkájukat segítő Kiss Lászlóné igazgatóhelyettes és Vincze Szabolcs igazgató.

Az **INVOLEN** (Intergenerational Learning for Nature Conservation Volunteers) egy innovatív projekt, amelynek célja a generációk közötti kommunikáció, a helyismeret és a játékalapú tanulás elősegítése. A projekt öt európai ország (Olaszország, Görögország, Franciaország, Magyarország és Szlovénia) természetvédelmi önkénteseit célozza meg.

GYÁSZ AZ ISKOLÁBAN

A veszteség- és tehetetlenségérzés kezelése az osztályban

Szöveg: Rimányi Zita

Elismerés illet minden olyan pedagógust, aki képes a minden embert megviselő gyászfolyamat végigkísérésére osztályában egy diák, tanár vagy egy gyermek közeli hozzátartozójának halála esetén. Pedagógusok, diákok, egy szülő és gyásztanácsadó mondta el ezzel kapcsolatos tapasztalatait.

„Volt diákom, aki autóbalesetben, és olyan is, aki súlyos betegségben halt meg”

„Pályakezdő koromban mint osztályfőnököt felhívott egy szülő. Kérte, mondjam meg a fiának, hogy meghalt a nagymamája – szerette volna, ha erről rögtön értesül a gyermeke. Természetesen megtettem, de úgy kellett elkapnom a nyurga, máskor magabiztos legényt, összecsuklott, kiesett a táská a kezéből. Kiderült, hogy szorosan kötődött a nagymamájához. Azóta nagyon óvatosan kezelem a haláleseteket... A legrosszabb talán az, ha váratlanul történik. Az pedig mindenképpen szörnyű, ha gyerek hal meg. Ilyen esetekben szerintem nem számít, hogy váratlan baleset vagy elhúzódó betegség következménye” – osztotta meg tapasztalatait a témában *Domonkos László*, a győri Jedlik Ányos Gép-ipari és Informatikai Középfőiskola igazgatója. Sajnos megtörtént, hogy autóbalesetben meghaltak diákjai, nem sokkal az érettségi előtt. Tanította őket, és nem tudta kivonni magát az eset hatása alól. Hiszen egyik pillanatban még ott futkároztak a gyerekek a folyosón, a másikban pedig... Az is tanulságos volt számára, hogy az érintett családok mennyire másképp igyekeztek feldolgozni a gyászt. Voltak, akik a részvétnyilvánítás mellőzését kérték, mások kifejezetten ezt köszönték meg.

Domonkos László egyik diákjáról kiderült, hogy súlyos beteg. Amíg járt iskolába, igyekeztek ugyanúgy bánni vele, mint a többiekkel, az egészségeseekkel, mert neki ez jelentett segítséget. Később osztálytársai elküldték neki a leckét, e-mailen tartották vele a kapcsolatot. Amikor romlani kezdett az állapota, már maga próbált elszakadni a barátaitól. Tizedikben sajnos meghalt, de később a szalagavatón, az ünnepi műsor keretében is megemlékeztek róla az osztálytársai. Meghívták a szüleit is, akik el is mentek. Az iskolaigazgató úgy véli, ez segítség volt a gyász feldolgozásában a diákoknak és a szülőknek egyaránt. „Beszédemben akkor mindenki érezhette a hangomon, mennyire felkavart, hogy elvesztettük egy

diákunkat. Azt mondtam az osztálytársainak, hogy ezzel a megemlékezéssel váltak igazi közösséggé, felnőtté. Korábban persze osztályfőnöki órán is beszéltünk a társuk miatti gyászról, érzi a pedagógus, hogy mikor van ehhez megfelelő hangulat. Nem lehet ez sem tabutéma. Elmondom a saját érzéseimet, és meghallgatom a fiatalokét. Aki egyáltalán nem képes beszélni erről, és megváltozik a viselkedése, annak szakértői segítségre is szüksége lehet. Egy haláleset után minden pedagógusunk ebből a szempontból is figyeli a tanulókat. Előfordul, hogy átmenetileg romlik a teljesítményük. Indokolt lehet a témazáró, a feleltetés elhalasztása, mert az osztálynak is van lelke, ugyanakkor éreztetnünk kell, hogy érdemes tanulniuk” – hangsúlyozta az igazgató. Úgy véli, a pedagógusnak a tanítványai miatt egy kicsit gyorsabban fel kell dolgoznia a gyászt, hogy segíthessen nekik. Ezért azt szokta mondani magának, hogy a halál az élet része. „Erősnek, de nem érzelemmentesnek kell mutatkoznunk” – szögezte le.

Így emlékeznek az egykori osztálytársak:

„Először az jutott eszünkbe, hogy kedveltük, aztán hogy miért kellett ennek megtörténnie. Kerestük az okát, valószínűleg fölöslegesen. Természetesen a tanárunk sem tudta a választ, ezt őszintén be is vallotta. Leginkább az volt a jellemző, hogy sokkal csendesebb lett az osztály. Mindenki visszafogottan viselkedett, a máskor magabiztos, nagyhangú fiúk is megszéppentek. Aztán egyikünk megemlítette, mennyire hiányzik a focicsapatból az elhunyt osztálytársunk, és hogy szinte az utolsó pillanatig, amíg betegsége engedte, aktívan sportolt, velünk játszott. Erre mások is sorban felidéztek, miben volt jó, ügyes, milyen kedves perceket éltünk át vele. Szinte mindenkinek volt egy története. Ez a fajta emlékezés kezdett el egy kicsit segíteni, ott volt velünk az osztályfőnökünk is. De még ma is sajnáljuk, hogy nincs köztünk az egykori osztálytársunk, velünk kezdett, de már nem tudott leérettségizni” – mondták el az időközben már egyetemista diákok, akik középiskolásként vésztették el osztálytársukat.

Anyák napja anya nélkül

„Falusi iskola a miénk, így rögtön tudunk róla, ha valamelyik diákunk családjában haláleset történt. A temetésre közeli hozzátartozó esetén a kollégák nagy része és több tanuló is el szokott menni. Az érintett tanulóval ilyenkor az iskolában az osztályfőnök külön beszél, kifejezzük neki részvétünket. Mivel ismerjük a személyiségét, könnyebb megtalálni a megfelelő szavakat, tudjuk, melyik pedagógustól mennyi külön figyelmet igényelhet.

Ilyenkor persze a felnőttek is meg kell birkóznia a saját érzelmeivel, miközben nem szabad rideggé, érzelemmentessé válni. Valószínűleg épp az ellenkezőjével segíthetünk. Halálesetkor leginkább tehetetlenséget érez mindenki. A tanár, akitől megszokták, hogy a legtöbb kérdésre tudja a választ az iskolában, nem tehet úgy, mintha ebben a helyzetben is tudná. De mutathat kiutat, segíthet diákjának a gyász feldolgozásában akár csak azzal, hogy meghallgatja, hogy segít neki emlékez-

ni és felidézni korábban már megfogalmazott céljait. Az biztos, hogy azoknak a tanulóknak tudunk a legtöbbet segíteni, akiket jól ismerünk, akikkel erős tanár-diák kapcsolatot alakítottunk ki már korábban. Ez egyébként is fontos az oktató-nevelő munkában” – mondta el *Németh László*, a győrzámolyi Petőfi Sándor Általános Iskola igazgatója. Szerinte a pedagógusnak az jelenti az egyik legnehezebb feladatot, ha anyák napjára készül a gyerekekkel, és van az osztályában olyan diák, akinek elhunyt az édesanyja. Ilyen esetben akkor tudja kellő empátiával kezelni a helyzetet, ha éreztetheti a gyerekekkel: van, aki édesanyja helyett is szereti őt, például a nagymamája.

„A lányomat csúfolták az édesapja elvesztése miatt”

Szondiné Szuromi Mónika háromgyermekes anyuka. Férje egy hónapos betegség után hunyt el két és fél évvel ezelőtt. A gyermekekkel magára maradt asszonynak máig sem sikerült teljesen feldolgoznia a történeteket. „Ahogy telnek a napok, és lelkileg nehéz, mert nem érzek változást, azt mondom magamnak: a gyerekek miatt érdemes a jövőre gondolnom” – mondja az édesanya, aki orvosi, pszichológusi és másfajta szakértői segítséget is kért gyermekei számára, és gyászfeldolgozási csoportba is jár. Kislánya korábban leveleket írt, rajzolt meghalt apukájának, ám ez az édesanyát annyira felzaklatta, hogy sírt, amikor látta. Reakciói hatására a tizenegy éves kislány felhagyott a levélírással, pedig valószínűleg nála ez a gyász feldolgozásának kezdete volt. Tizenhét éves fia, úgy tűnik, jobban megbirkózik a helyzettel. Az édesanya szerint talán azért, mert többet lehetett édesapjával, több útravalót, szeretetet kapott a mindent a családja érdekében tevő, kivételes személyiségű férfitől.

A legkisebb testvér, a hétéves kisfiú beszél róla a legtöbb, neki hiányzik valószínűleg a legjobban. Nála figyelhető meg komolyabb viselkedésbeli változás, a korábban szófogadó kisgyerek sokkal kezelhetlenebb lett.

„Az iskola tud segíteni és ártani is. A pedagógusok jó része nincs felkészülve a gyerekek támogatására ilyen nehéz helyzetben. Bár ellenpélda a nagyfiam osztályfőnöke, akinek szintén hasonló korában halt meg az édesapja, és aki – talán saját tapasztalatából is merítve – a fiam mellé állt, segítette őt. De ezt a kicsiknél nem tapasztaltam. A lányomat például csúfolták a diáktársai az édesapja elvesztése miatt, gúnyosan kiabáltak rá. Beszéltem a pedagógusával, ő pedig külön az osztálytársakkal, azóta ilyen nem fordult elő, de egyszer is sok volt. Nekem néha az segít, ha másokkal beszélhetek a gyászomról, de eleinte lelkiismeret-furdalásom volt amiatt, hogy eközben nem a gyerekeimmel foglalkozom. Persze tudom, ha én jobban vagyok, akkor nekik is inkább tudok segíteni” – monda el az édesanya.

Az egyik gyerek magába fordult, a másik kezelhetlen lett

„Nekünk felnőtteknek sem egyszerű megbirkózni a traumával, amit egy szeretett személy elvesztése okoz. Még nehezebb egy gyermeknek, aki teljesen értetlenül fogadja az eseményt. Két megdöbbentő esetre emlékszem pedagógusi pályám során. Két felső tagozatos fiú volt az érintett, mindkettő az osztályomba járt. Az egyik eset sok évvel ezelőtt történt, az anyuka halt meg autóbalesetben, a másik fiúnak az édesapja hunyt el. A gyerekek különböző módon dolgozták fel a feldolgozhatatlant”

– emlékezett vissza *Fodor Pálné*, a tети Kisfaludy Károly Általános Iskola pedagógusa. Szavai szerint az édesanyját elvesztő fiú korábban is csendes, visszafogott volt, a fájdalmát is ennek megfelelően viselte. Kishúga Fodorné legkisebb fiával járt óvodába. Az árván maradt gyerekeket szerető család vette körül, nagyszülők, nagynénik, nagybácsik és természetesen az apuka, akire nagy fájdalma mellett a legnehezebb feladat hárult: pótolni a pótolhatatlant. Az iskolának, a pedagógusoknak ebben az esetben ezt a szerető légkört kellett kiegészíteniük a gyászfeldolgozás érdekében, segítette ezt a munkát, hogy a kisvárosban szinte mindenki ismer mindenkit. A testvérek azóta felnőttek, a fiúból szakács lett, a kislányból építőmérnök. Édesapjuk gondoskodó szeretete kísérte minden lépésüket, büszke lehet gyermekeire, és így gondol rájuk volt osztályfőnökük is.

A másik esetben a szülők válófélben voltak, s a gyerekek elhelyezése miatti ellentét sem tűnt már egyszerűnek. Volt, hogy a nagymamától vagy más-más szülőtől jött a fiú az iskolába, és ebben a zilált helyzetben történt a tragédia. A diák korábban is kezelhetlen volt, valószínűleg nem véletlenül, a haláleset hatására pedig egyre kiszámíthatatlanabb lett. Igényelte a beszélgetést, az valamiféle kapaszkodó volt számára. „Természetesen erre, amikor csak tudtam, lehetőséget biztosítottam neki. Már nem az iskolánk tanulója, de ha találkozunk, még mindig elbeszélgetünk kicsit. Figyelem a sorsa alakulását, remélem, nem kallódik el” – mondta a pedagógus.

Az osztályfőnököt mielőbb pótolni kell

Az ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium közösségének néhány éven belül két nagy tanáregyéniség váratlan halálát kellett megélnie. „Egy pedagógus elvesztése az egész iskolaközösséget rendkívül erősen megviseli. A hír minden diákot érint, független attól, hogy tanította-e az elhunyt kolléga, vagy nem. Ilyenkor tudatosul mindenkiben, hogy életének mennyire meghatározó része az iskola, és hogy az iskolához tartozás némiképpen a családhoz tartozás élményére hasonlít – fogalmazott *Munkácsy László* igazgató. – A halál, az addig távolinak tűnő fogalom, az iskola alapvetően védett világában hirtelen valósággá válik. Elveszítjük a mintának tekintett, becsült, szeretett pedagógust. A tanár gyakran az élet egyik szilárd viszonyítási pontja a gyerek számára; elvesztése eddig elképzelhetetlen volt, és ez a képzet most egyszerre semmissé válik.”

Munkácsy László úgy véli, nem lehet egyértelműen megmondani, mit kell tenni ilyen helyzetben, de nem lehet megkerülni a feladatot, be kell menni az osztályterembe, és segíteni kell. Hogy miként, azt sok egyéb mellett a tanulók életkora és a közösség jellege is meghatározza.

„Gimnáziumi korosztályról szólván joggal számíthatunk rá, hogy a tanulók bizonyos életpaszlatok birtokában valamilyen módon megkezdik a feldolgozást. Ennek el- lenére segítségre van szükségük: be kell vonni a szülőket és amennyiben lehetséges, az iskolapszichológust. Ha az osztályfőnökét veszíti el az osztály, akkor többről van szó: ő volt az, aki közelről ismerte a gyerekeket, aki támaszt nyújtott, akivel közös emlékeik és közös terveik voltak. Talán megnyugtató, ha hamar megtaláljuk azt a kollégát, akit az osztályfőnök mellett kedveltek, elfogadtak a diákok, és aki – ha őt pótolni nem is, de – mihamarabb meg tudja adni nekik a biztonságot. Érezhetik: van kihez fordulni, van, akivel együtt továbbépíthetik a közösséget. A tanár részéről nem könnyű vállalás, de a tapasztalat szerint ilyen helyzetben természetes a segítségnyújtás szándéka.”

„Két közismert, szeretett tanár kollégát veszítettünk el az elmúlt években. Az egyik esetben osztályfőnökről volt szó, itt különösen fontos volt a gyors cselekvés. Éreztem a szolidaritást a tanári karban, az osztályt tanító egyik kolléga el is vállalta a feladatot. A gyerekek pedig rendkívül hálásak voltak, mert érezték, hogy nem hagytuk őket magukra. Az érzelmi biztonság a legfontosabb, így lehet a folytonosság érzését biztosítani. Az új osztályfőnök kezdeményezésére a temetés délelőttjén egy emlékhelyet alakítottunk ki, kiállítva a tanár úr fényképét. A tanítványok, a kollégák elhelyezhettek egy-egy szál virágot, esetleg üzenetet a tanár úr számára. Osztálya ily módon közösen búcsúzott, miközben néhány tanár beszélgetett velük. Egy másik alkalommal a szülők és a diákok részvételével képeket vetítettünk volt kollégánk és az osztály közös emlékeiről” – idézte fel az igazgató. S ha a haláleset miatt romlik a diákok iskolai teljesítménye, akkor szerinte csakis a szülőkkel és az iskolapszichológussal együttműködve lehet segíteni annak érdekében, hogy minél hamarabb kikerüljenek a válságból. Az említett esetben a céljuk az volt, hogy minél hamarabb térjenek vissza a diákok a megszokott kerékvágásba, hiszen az élet megy tovább, még ha nem is ugyanúgy, mint korábban.

Mit javasol a gyásztanácsadó?

„A gyászfolyamat minden lépcsőfokán más jellegű támogatásra van szükség. Egy diák halála, főként ha váratlanul következik be, olyan tragédia az osztály- és az iskolatársak számára, aminek feldolgozásához mindenképpen segítségre van szükségük. A gyázmunka hosszadalmas folyamatán az osztályfőnöknek kell átsegíteni a tanulókat és a közösséget. Ez azért is rendkívül megterhelő feladat, mert mindeközben ő maga is elszenvedője a veszteségnek” – kezdte tájékoztatását *Pulay Klára* klinikai szakpszichológus, gyásztanácsadó, az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karának mestertanára.

„A haláleset közlésekor a gyász első stádiumába, az úgynevezett *kezdeti sokk és elutasítás* állapotába kerülnek a gyerekek. Képtelenek felfogni, elhinni, tudomásul venni a halál tényét, és ilyenkor nem szabad őket magukra hagyni, még akkor sem, ha a tanároknak maguknak is nehéz erről beszélni” – hangsúlyozta a szakember, és arról is beszélt, hogy az iskolának teret, időt kell adnia arra, hogy elsőként lehetőleg az osztályfőnök beszélhessen a diákokkal. A gyász elindulásának fontos feltétele ugyanis, hogy **minél részletesebben megtudják a történeteket, és kérdéseket tehesse- nek fel**, ami segíti a tragédia tudomásulvételét. A gyászfolyamat elindulását az segíti a legjobban, ha **a tanár higgadtan, de mégis saját érzelmeit is bátran kimutatva tud kommunikálni** az osztály- val. A beszélgetéseken kívül érdemes – természetesen a helyzettől függően – az elhunyt diák padján gyertyát gyújtani, azt körülállva rá emlékezni. Az egész iskola

számára **adjunk lehetőséget az emlékezésre**, tegyük ki a fényképét egy mécsessel az iskola közös terében is. Sokat segít, ha a társai megfogalmazzák, beszélnek arról, mit szerettek benne, miért fog hiányozni. Ezt esetleg a padjára tett rövid levelekben is leírhatják, és ehhez hasonló módon kell lehetővé tenni a búcsúzást. **A temetésen való megjelenést nem szabad kötelezővé tenni**, de az iskola tegye lehetővé, hogy minden érintett tanuló és tanár jelen lehessen.

„A gyász második szakaszában, az *érzelmek felszakadásakor* nehezen kontrollálható érzelmek sora – bánat, fájdalom, büntudat, a harag, keserűség, reménytelenség érzése – jelenhet meg. Elengedhetetlen, hogy az osztályfőnök ebben a szakaszban is a diákok mellett álljon: tanár és diák egyaránt őszintén beszélhessen az érzéseiről. Nagyon fontos hangsúlyozni, hogy itt minden érzés megélése normális és elfogadható. **Érdemes külön hangsúlyt fektetni a gyással szinte kötelezően együtt járó büntudatra**, ami egyszerűen csak azért jelenik meg, mert a másik meghalt, mi pedig élünk, lélegzünk, eszünk, alszunk, és néha még élvez- nénk is az életet. Különösen erős lehet ez a büntudat osztálytársak esetében, hiszen közöttük óhatatlanul előfordul harag, sértődés, oda-odamondogatás, vesze- kedés például. De ami tegnap még ártatlan viccnek, kisebb sértődésnek tűnt, az a halál árnyékában súlyos, visszavonhatatlan bántásnak, bűnnek minősülhet. Fontos az ilyen irreális büntudat feloldása a tanár vagy az osztályközösség által” – magyarázta *Pulay Klára*, majd azzal folytatta, hogy a közös gyázmunka során azt is figyelembe kell venni, hogy minden gyerek önálló személyiség, és így a maga módján gyászol. Ne tartsuk

például „lelketlennek” azt a gyermeket, aki kihúzza magát a beszélgetések alól, közönyösnek mutatkozik, vagy éppen nevetgélni kezd, hiszen mindez lehet az éppen elviselhetetlennek érzett érzelmek hártásának jele is. „Soha ne tegyük kötelezővé az ilyen beszélgetéseken való részvételt, **soha ne minősítsünk érzelmeket, soha ne ítélkezzünk ezekkel kapcsolatban**” – emelte ki a legfontosabbakat.

Gyászidőszak során **számítani kell a diákok teljesítményének átmeneti romlására**. Ennek oka, hogy az érzelmi krízisbe került ember képtelen a megszokott koncentrációra, erős szorongás lehet úrrá rajta, viharos érzelmei szétzilálhatják kognitív funkcióit, vagy egyszerűen szomorúsága, reménytelenségérzése teszi lehetetlenné, hogy jól teljesítsen. Különösen jellemző ez a serdülőkre, akik **ebben az életkorban kezdik kutatni az élet értelmét, kialakítani saját egyéni életcéljaikat. Egy kortársuk halála mindezeket megkérdőjelezheti, átmenetileg lerombolhatja.**

„Minek tanulni, erőlködni, ha holnap engem is elűthet egy autó?” – gondolhatják magukban. „Fontos szerepe van a nehézségek leküzdésében annak, ha a pedagógusok megértőek és türelmesek a teljesítményromlással vagy a megváltozott viselkedéssel szemben, ugyanakkor azt is képviselik, hogy az élet megy tovább, és hogy bíznak benne, hogy a gyászmunka előrehaladtával visszaáll a tanulók régi teljesítményszintje is” – szögezte le a mestertanár.

„Szakemberhez, elsőként az iskolapszichológushoz akkor kell fordulni, ha a **megrekedt gyászfolyamat** jeleit tapasztaljuk. Ilyen például, ha a tanuló teljesítménye hónapok elteltével sem tér vissza a normális szintre, ha tanórán kívüli aktivitását elveszíti, abbahagyja a sportolást, a hobbiját, ha huzamos ideig állandó szomorúság jellemzi vidám periódusok nélkül, ha képtelen osztálytársaival a korábban megszokott kapcsolat felvételére, ha a kezdeti regresszív magatartás nem szűnik meg, ha önsorsrontó vagy destruktív magatartást, alkohol- vagy drogfogyasztást tapasztalunk nála, vagy ha testi tünetek, betegségek jelennek meg nála” – sorolta a figyelmeztető jeleket a gyásztanácsadó. Az

iskolapszichológus segítségét érdemes már kezdetektől fogva igénybe venni, például konzultációk formájában, háttérsegítségként, megtartó erőként a pedagógus számára is. „Véleményem szerint ugyanis **jobb, ha az osztályfőnök a pszichológus szakmai támogatásával, de maga kíséri végig osztályát ezen az úton**. Persze ennek elengedhetetlen feltétele, hogy a tanulókkal eleve olyan erős, elfogadásra és szeretetre épülő, ítélkezésmentes kapcsolata legyen, ami lehetővé teszi az őszinteséget, a nehéz érzelmek kifejezését, megosztását. Sajnos azt kell mondanom, hogy ha az osztályfőnöknek nincs ilyen teherbíró kapcsolata a diákjaival, vagy kifejezetten rossz a kapcsolatuk, akkor kudarcra van ítélve a közös gyászmunka is. Ilyen esetben sokkal jobb, ha az iskolapszichológus vagy hiányában esetleg a tanulókhöz közelebb álló, általuk elfogadott kolléga segítségét kéri” – hangsúlyozta.

„Az iskolai veszteség feldolgozását az is nehezíti, hogy nincsenek jól bevált rítusaink, amik megkönnyítenék a folyamatot. Az egyházi iskolákban ezt **segítheti például egy közös gyászszerartás, istentisztelet vagy gyászmise**. Azonban ilyenkor számítanunk kell arra is, hogy az osztálytárs „értelmetlen halála”, mint minden más súlyos veszteség, erősen megtépázhatja a serdülők Istenbe vetett hitét, és ez ellenállást szülhet bennük. A pedagógusoknak ezt az ellenállást is el kell fogadniuk, megértéssel, együttérzéssel kell hozzá viszonyulni, esetleg saját hasonló érzéseiket is megoszthatják diákjaikkal. Segítség lehet számukra, ha az iskola lelkipásztorával, hittanánárával is őszintén beszélhetnek erről, hiszen Istenhez való viszonyunk, istenképünk is állandóan változó, dinamikus, és a megtapasztalt életesemények, esetleg éppen a veszteség okozta krízisek, az azokból való kilábalás hatására is képes fejlődni, érettebbé válni” – adott gyakorlati tanácsokat a szakember.

„Ugyanakkor azt tapasztalhatjuk, hogy **a diákokban magukban is megszületik a vágy arra, hogy találjanak rítusokat vagy legalább olyan „eszközöket”, amik segítik őket a feldolgozásban**. Szeretnék erre is néhány szép példát említeni. Egy művészeti iskola kilencedikes tanulói elhunyt diáktársuk emlékére kedvenc fájából ültettek facsemetét az iskola kertjébe, kézműves-foglalkozásokon készített legszebb darabjait pedig kiállították ki az iskola galériájában. Egy Waldorf-iskola tizenkettedikes diákjai pedig balesetben elveszített osztálytársuk meggyászolása során többek között olyan búcsúkoncertet rendeztek az osztály tagjainak és az iskola kórusának részvételével, melyen részben szakrális, részben az elhunyt osztálytársukra emlékeztető zeneszámokat adtak elő. Emlékkönyvet nyitottak társuk számára, amibe a koncert után a nagy számban jelen lévő diákok, tanárok és szülők emlékező, búcsúzó sorokat írhattak. Ezt az emlékkönyvet – a szülők beleegyezésével – társuk sírjába helyezhették. Ugyanezen gyászeset kapcsán történt, hogy a baleset után az akkor még intenzív osztályon fekvő társukat meglátogató diákok döbbenet tapasztalták a váróhelyiségek félelmetes ridegségét. Osztálytársuk halála után, az intenzív osztály vezetőjével együttműködve, hozzáértő diákok falfestményekkel tették őket embe-ribbé” – mesélte Pulay Klára.

„Az utolsó példából is látható, hogy ezt a tettet akkor és ott, egyetlen alkalommal lehetett létrehozni, nem lehet más helyzetekre alkalmazni. Azért születhetett meg, mert az osztályközösség ahhoz volt szokva, hogy saját ötleteiket szabadon megvalósíthatják, és mert ezúttal is szabad volt azt érezniük, amit éreztek. Ezek az érzelmek motiválnak, tettekre sarkallnak: a mély-séges fájdalomtól, a tehetetlenség és az értelmetlenség érzéséből egyszer csak megszülető tenni akarás kreatív erői szülik az ilyen megoldásokat. **Nem kész megoldásokat kell tehát adni tanulóinknak, hanem ilyen szabad légkört teremteni a közös gyász munkához is**” – állítja a gyásztanácsadó.

Tanárokkal és tanárjelöltekkel dolgozva azt tapasztalta, hogy a legtöbben nagyon félnek az ilyen helyzetektől. Egyrészt azért, amiért mindannyian félünk a halállal, az elmúlással való találkozástól. „Hiszen egy kolléga vagy egy fiatal tanítvány halála nemcsak fájdalmas, megrázó és megrendítő esemény, hanem erősen szorongáskeltő is, mivel óhatatlanul szembesít bennünket saját halandóságunkkal, életünk végességével is. Mindazokkal az érzésekkel, amiket az örök ifjúság, a szenvedés- és halálmentes élet modern kori illúziójának megőrzése érdekében igyekszünk elfojtani, elhárítani. Így aztán, ahogy a társadalom legtöbb tagjának, pedagógusainknak sincsenek ma is elfogadható rítusaik, mintáik, sőt még megfelelő kifejezőeszközeik, szókészletük sem egy ilyen helyzet kezelésére. Másrészt azt gondolom, hogy a pedagógusok félelmét az is fokozza, hogy a mindent tudó pedagógus szerepe még ma is sokak szerepelképzelésében, szerepelvárásaiban él. Mintha a pedagógusnak minden kérdésre tudnia kellene a választ. De melyikünknek vannak biztos válaszai az élet és halál nagy kérdéseire, melyikünknek vannak erre olyan válaszai, amiket másoknak is el kellene fogadniuk? Ezért aztán, amikor pedagógusként odaállunk egy osztály elé, hogy segítsünk közös veszteségünk feldolgozásában, akkor **le kell vetkőznünk minden biztonságot adó tanári szerepet, és jó értelemben véve pőrén, pusztán emberi mivoltunkban, hiteles érzéseinkkel – és így egyben védtelessé is – kell megjelennünk előttük.** Ez bizony nehéz, embert próbáló feladat. Köszönet és elismerés illet minden olyan pedagógust, aki képes az igen megterhelő gyász folyamat végigkísérésére” – zárta gondolatait a szakember.

A Mikulás-futártól az angyalkázásig

Osztálykarácsonyok szokásai

Szöveg és fotó: Rimányi Zita

Általános és középiskolás diákokat, pedagógusokat kérdeztünk meg arról, hogyan ünnepelnek, hogyan ajándékozzák meg egymást karácsony előtt. Az egymásra figyelés számos szép, szereteteli példája ötletet adhat az iskolai hagyományok megújításához.

1 „A titok megőrzése hatalmas próbatétel”

„Jelenleg hetedikesek osztályfőnöke vagyok, és mivel kisebb megszakításokkal már tizenhét éve, pályakezdésem óta dolgozom az iskolánkban, valóban elmondhatom, melyek azok a karácsonyi szokások, amelyekhez hűek vagyunk” – hangsúlyozta *Tóthné Hujber Ingrid*, a nagyszentjánosi Hunyadi Mátyás Általános Iskola pedagógusa. Már a tanév első szülői értekezletén beszél az osztályon belüli ajándékozásról, ilyenkor dől el, legfeljebb mekkora összeget fordíthatnak a diákok ajándéokra, ez általában 1000 forint. November utolsó osztályfőnöki óráján húzzák ki a tanulók egy sapkából egymás nevét – és kérésükre az osztályfőnökét is. Ő pedig megkéri a gyerekeket, hogy a csomagba a vásárolt, bolti ajándék mellé kerüljön valami személyes apróság is, ami kimondottan a megajándékozottnak szól, és lehetőleg kézzel készül.

„Mindig kihangsúlyozom, hogy akkor igazi a meglepetés, ha nem tudjuk, ki húzott ki bennünket, de a várakozás izgalma és a titok őrzése együtt hatalmas próbatétel a gyerekeknek. Ezért, ha nem is árulják el, a gyerekek azért gyakran sejtik vagy kikövetkeztetik, ki kit húzott ki. Mindig előfordul, hogy valaki nem éppen annak a nevét húzza, akit szeretett volna, ennek ellenére soha sem cserélik el a papírokat, hanem próbálják kitalálni, ki minek örülne. A karácsony előtti utolsó hetek tehát az ötletelésről, az információk gyűjtéséről szólnak, természetesen csak finoman puhatolózva. Minden évben akad olyan, aki tanácstalan, és tőlem kér segítséget. Ilyenkor együtt próbálunk meg megtudni valamit az osztálytársról, aminek alapján könnyű meglepni. Így előfordult, hogy egy kislány névre szóló tollat kapott, mert gyűjtötte az írószereket. Egy kézilabdás fiú pedig csuklószorítónak örülhetett, és fűztek már egymásnak a diákjaim karkötőket, készítettek hajcsatot” – sorolta az osztályfőnök. Az ajándékozáshoz a karácsony előtti utolsó tanítási napon kerül sor. „Ilyenkor együtt játszunk, például a gyerekek által behozott társasjátékkal, kártyával. Karácsonyi dalokat hallgatunk, beszélünk az advent meghittségéről, arról, ki miért szereti, kinél hogyan zajlik az ünnep. A diákok elmesélik egymásnak, melyik karácsonyuk volt a legemlékezetesebb, a legörömtelibb. Természetesen nem az iskolában megszo- kott fegyelmezett rendben ülve, hanem kört alkotunk,

én is közéjük ülök, és a közösen feldíszített osztályteremben töltjük a délelőttöt” – mondta el Tóthné Hujber Ingrid, aki minden évben meglepi az osztálya tagjait valamilyen kis ajándékkal, például egy hűtőmágnessel vagy egy apró csengővel. Ezzel és két puszival kíván nekik békés, boldog karácsonyi ünnepeket. Kéri őket, hogy tegyék fel otthon a fájukra, és gondoljanak egy kicsit egymásra, valamint azokra, akik egyedül töltik a karácsonyt, és azokra, akiknek a családjából már hiányzik valaki.

Arra is felhívja a gyerekek figyelmét, hogy adni és látni a másik arcán a boldogságot sokszor jobb, mint kapni. De nemcsak ő ad ajándékot, hanem sok diákjától kap is. Többen rajzolnak vagy saját kezűleg készítenek neki valamit, amivel szeretnék megköszönni a türelmét és a sok közös programot. „Jók ezek a karácsony előtti ajándékozások, beszélgetések, mert így azok a gyerekek is megismerkedhetnek ezzel a szokással, akiknek a családjában nem így zajlik az ünnep, vagy esetleg nem tulajdonítanak neki akkora jelentőséget. Általában először én szoktam átadni az általam kihúzott tanulóknak az ajándékot, mert mindenki meg van egy kicsit illetődve. Akinek én átadtam, az következik a sorban, és így haladunk tovább. Ha megakad a sor, mert a megajándékozott már szintén átadta az ajándékát, akkor a padtársa folytatja az ajándékozást. Korábban feszélyezve érezték magukat, mikor mondtam, hogy pusziadják is meg egymást, ezért az utóbbi években csak azt javasoltam, hogy egymás szemébe nézve, őszintén kívánjanak egymásnak boldog karácsonyt. A lányok általában pusziadják egymásnak, a fiúk pedig kezet fognak, ezt ők döntenek el” – osztotta meg tapasztalatait az osztályfőnök. Tanulói már tudják, hogy nem a nagy ajándékon van a hangsúly, hanem azon, hogy szívből adják, személyre szóló legyen, és tudják, hogy olyan emléktárgyat kapnak, amire ha ránéznek, az osztálytársaik juthatnak eszükbe.

2 „Ki kell találni, ki kapja az ajándékot”

„Korábban minden osztály rövidebb karácsonyi műsorral készült, amit minden tanár szünet előtti utolsó óráján előadtak. Néhány éve ehelyett az iskola diákjából szerveződött énekar és zenekar ad a díszteremben karácsonyi hangversenyt” – mondta el Kovácsné Szabó Éva, a győri Révai Miklós Gimnázium intézményvezető-helyettese. Azt is elmesélte, hogy iskolájukban az ünnepek előtti utolsó tanítási

napon jótékonyági vásárt tartanak. A diákok elhozzák feleslegesé vált játékaikat, ruháikat, valamint saját készítésű süteményeiket.

Azokat csereberélik, megveszik egymástól, a bevételt pedig nemes célokra, rászorulóknak ajánlják fel. Ezen a napon különböző

kézműves-foglalkozásokat is tartanak, ahol elkészülhet a karácsonyi ajándékok egy része.

Az osztályokban a szokásos módon, egymás nevét kihúzza ajándékozzák meg egymást a tanulók. Minden csomagban kell lennie kézzel készített meglepetésnek is, szoktak például gyertyát, díszdobozt készíteni a gimnazisták, ilyenkor ötletességük, ügyességük is megnyilvánulhat. Az a kedves szokás is kialakult az iskolában, hogy az ajándék átadása előtt néhány mondatban jellemezniük kell az illető diákot – persze a jó tulajdonságaira koncentrálva –, a többieknek pedig ki kell találniuk, kiről van szó.

3 „Megtanulhatják, hogyan érdemes kimutatni a szeretetüket”

„Osztályomban a december már évek óta az »angyalkázás« jegyében telik. Egy kollégámtól hallottam erről, és a diákoknak is nagyon tetszik. Kihúzzák egymás nevét a szokásos módon, és advent idején naponta vagy hetente meglepi egymást: akinek a nevét kihúzták, azzal többször is valami jót tesznek. Lehet ez az ajándék egy előzékeny gesztus, egy versidézet, egy kedves mondat szöveges üzenet formájában, egy rajz vagy akár szóbeli kedvesség: az odafigyelés bármilyen apró jele. Akár csak annyi, hogy felteszik a másik helyett a tanórák után a széket az asztalra. Lehet kézzel készített ajándék, tobozokból összeállított dísz, házi sütemény. Egy szendvics, egy saláta személyre szólóan összeállítva. S úgy kell meglepni egymást, hogy ne derüljön ki, ki kinek az angyalkája. Különböző módszerekkel igyekeznek elkerülni, hogy lelepleződjenek: például mást kérnek meg rá, hogy helyezze el a kis figyelmességet az illető padján, vagy látványosan más asztalára tesznek meglepetést, szünet végén előbb sietnek be a tanterembe. Vagy megkérlik egy barátjukat, hívja félre, terelje el az illető figyelmét, beszélgessen vele. Előfordult, hogy mással írást írták meg az aznapra szánt biztató idézetet, üzenetet, hogy a kézírásuk se árulja el őket” – sorolta a diákok ötleteit Rozsos Gabriella, a győri Krúdy Gyula Középiskola pedagógusa.

Az »angyalkázást« azért is szerette volna bevezetni az osztályában, mert a tanulók gyakran külön csoportokban vannak az órákon, így sokan alig ismerik egymást, ritkán találkoznak. S ez a fajta odafigyelés nem az ajándékvásárlásról szól, sokkal inkább egymás gondolatainak, vágyainak kitalálásáról. A diákoknak többet kell törniük a fejüket, és a kreativitásukat is fejleszthetik. „Időt áldoznak egymásra, és a személyesség tényleg nagy hangsúlyt kap. Megtanulhatják, hogyan érdemes kimutatni a szeretetüket. És persze én is benne vagyok az angyalkázásban, kaptam például már diákom által süttöt mézeskalácsot” – tudtuk meg az osztályfőnöktől.

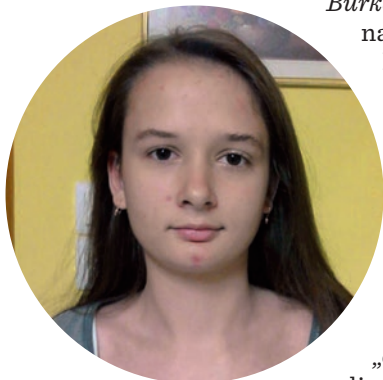

4 „Jó látni osztálytársaink örömét”

Szilágyi Júlia, a győri Krúdy Gyula Középiskola tizenegyedikes tanulója, Rozsos Gabriella osztályába jár. Szerinte gyorsabban telnek el az angyalkázással a téli szünet előtti hetek, és évről évre egyre jobb ötleteik támadnak, hogy mivel lepjék meg egymást. „Szeretjük ezt a fajta ajándékozást, mert izgalmas. Előfordult, hogy egy olyan ételt készítettem el angyalkaként az egyik osztálytársamnak, ami egy általa gyakran emlegetett történetben szerepel, de kiderült, hogy nem szereti. Viszont értelmelte a gesztust. De lehet az angyalka meglepetése egy apró bonbon is. Általában sikerül úgy az asztalomra csempésznie az angyalkámnak az ajándékot, hogy nem veszem észre, kitől kaptam, az csak a végén derül ki. Például tavaly egy korábbi osztálykiránduláson készült képekből kaptam naponta egyet-egyet, mindig egy kedves mondattal, ami a kirándulásra emlékeztetett. Az osztályfőnökünk azt szokta mondani, igyekezzünk megfigyelni az osztálytársunk arcát, amikor épp megtalálja az asznapra szánt kedvességünket. Tényleg nagyobb élmény annál, mint amikor én kapok valamit. Karácsony közeledtével aztán újra kihúzzuk egy-egy osztálytársunk nevét, de akkor már a hagyományos ajándékozás miatt” – fogalmazott a diáklány.

5 „Őrangyal leszek, és őrangyalok”

Burkali Klaudia, a nagyszentjánosi Hunyadi Mátyás Általános Iskola nyolcadikos tanulója elmondta, osztályában egy zsákból húzzák ki egymás nevét a diákok, s persze az osztályfőnök neve is bekerül a gyerekeké mellé. Akinek a nevét kihúzza, annak Klaudia karácsonyig az „őrangyala” lesz, valaki pedig az övé. Így vigyáznak egymásra, kedveskednek egymásnak.

Az év utolsó tanítási napján aztán meg is ajándékozzák egymást. Mivel már nagyobbak, ők döntenek el, hogy mi legyen az az összeghatár, amiért ajándékot vásárolnak, általában 1000 forint szokott lenni.

„Előfordult, hogy az őrangyalom egy vitában mellém állt, vagy megkérdezte az udvaron, hogy fázom-e, és odaadta a sálját. Így az osztály tagjai még jobban kötődnek egymáshoz, erősödik a közösségünk” – állítja a

diáklány, majd hozzáfűzi, hogy ajándékot vehetnek is egymásnak, de mindig saját maguk is készítenek meglepetést. Klaudia szokott fonalgombolyagokból hóembert csinálni, papírból fenyőt hajtogatni, ami szaloncukortartónak is jó. Kapott már osztálytársaitól ajándékba csokit, képeslapot, karácsonyi mintával díszített bögrét. Segítséget jelenthetnek a gyerekeknek az adventi „bütyköldé” foglalkozásai, ahol fűzhetnek egymásnak gyöngyből karkötőt, készíthetnek angyalkát formázó karácsonyfadíszot vagy épp gyertyatartót, cserépbé öntött gyertyát, amihez a viaszt lereszelt zsírkkrétával színezik meg, és szegfűszeggel teszik illatosabbá. Klaudia iskolájában általában az ötödikesek készítenek 15–30 perces karácsonyi műsorral az ünnepre, azt előadják az iskolában, majd utána a falu lakóinak is a templomban. Ott persze a program kiegészül a nyugdíjasok, az óvodások és mások fellépésével.

6 „Szaloncukrot csempésznék a padba”

„Nálunk egy kosárba kerülnek a papírcetlik a diákok és az osztályfőnök nevével. Hasonlóképp húzunk belőle, mint máshol a karácsonyi ajándékozás miatt, még hetekkel az ünnepek előtt. Nem szabadna elárulni, kinek a neve jutott nekünk, de néhányan persze megteszik, sőt van, hogy cserélnek is” – mondta *Albert Soma*, a

győri Péterfy Sándor Evangélikus Gimnázium, Általános Iskola és Óvoda nyolcadikos tanulója. De az osztálytársak többsége azért igyekszik megtartani a titkot, és tényleg meglepetést szerezni. A szokás szerint az elkövetkező napokban egy-egy apróságot, például egy szem szaloncukrot csempésznek annak a padjába, akinek a nevét kihúzták. Ez tulajdonképpen egyfajta apró „előajándék”, és igyekezni kell, hogy a megajándékozott ne lássa, ne tudja, ki lepi meg. Aztán a téli szünet előtt ismét összegyűlik az osztály, hogy megajándékozzák egymást. „Előre megbeszéljük, hogy azért ne egy kocka csoki legyen az ajándék, de persze ne is legyen túl drága. Fontos az izgalom, az élmény is, hisz gondolkodni kell, minek örülne a másik. Ha kell, óvatosan kipuhatóljuk, mi a hobbija, mit szeret, de persze már elég jól ismerjük egymást, régóta osztálytársak vagyunk. Az édesség mindig bejön, de édesanyámtól is szoktam tanácsot kérni, főleg, ha lány nevét húztam. Kaptam már ajándékba füzetet, matricát, ceruzát, más írószert, és én is hasonlókat szoktam venni, olyan díszítéssel, ami kapcsolódik a megajándékozott érdeklődési köréhez, például autós, lovas, hercegnős mintával. Egy vicceket tartalmazó könyvecske is jó ötlet, mert jó dolog a többieket megnevettetni. A lényeg az örömszerzés” – mondta Soma.

7 „A Téalapó a tévémen örök emlék”

„A Jedlikben már december 6-án Mikulás-futár viszi az ajándékot tanulótól tanulónak. A diákönkormányzatnál lehet leadni az ajándékot a címzett nevével és azt, hányadik órán adja át a Mikulásnak öltözött diák és a krampuszai. Ennek ürügyén megzavarhatják a tanórát, de ilyenkor senki sem haragszik, a tanárok se, ez nálunk már bevett szokás, és gyakran nem is derül ki, ki küldte az ajándékot. Persze az osztálytársak karácsony előtt is megajándékozzák egymást, ennek módjáról osztályfőnöki órán szoktak megegyezni” – mondta el *Pintér Bence*, a győri Jedlik Ányos Gépipari és Informatikai Középsiskola tizennegyedik éves tanulója. Két héttel a karácsonyi szünet előtt kerülnek a nevek egy sapkába, az osztályfőnöké is. A diákok megegyeznek, mi legyen az az összeg, aminél ne legyen drágább az ajándék, ez általában 1500-2000 forint. „Mert nem az a lényeg, mit adunk, hanem hogy

szívből adjuk. Én a karácsonyi szabadtéri vásárba szoktam elmenni, ott számos kedves apróságot lehet kapni, jópofa bögréket, kitzűzőket, egyebeket, s szerintem, amit kapunk, örök emlék. Egyszer egy lány osztálytársam Téalapó-figurával lepett meg, azóta is a tévémen van, télen-nyáron” – mesélte Bence. Mint elmondta, előfordul, hogy a diákok elcserélik a kihúzott neveket, hogy olyannak adhasanak ajándékot, akit jobban ismernek. „Igyekszünk megtudni, minek örülné leginkább, de vigyázni kell, nehogy a kérdések eláruljanak. Persze az ilyen helyzetek sok vicces pillanatot szülnek. Én inkább azoknál szoktam érdeklődni, akikkel jóban van az, akinek a nevét kihúztam, a közelebbi barátainál. Fontos ugyanis, hogy személyes legyen a meglepetés. Az ajándékozásra egy felszabadultabb, oldottabb hangulatú osztályfőnöki órán kerül sor, viszünk süteményt, üdítőt. Többen rögtön kibontják, amit kaptak, és jókat nevetünk azon, ahogy reagálnak. Karácsony előtt a legjobb barátokkal beülünk még valahová beszélgetni, így ünnepelünk.”

Élet a Sakkpalotában

Szöveg: **Maczák Ibolya** | Fotó: Polgár Judit Sakk Alapítvány és Szidor N. Gábor

„Színes, érdekes, teret ad a kreativitásnak és az érzelmi kötődésnek” – jellemzik a pedagógusok a **Sakkpalota Képességfejlesztő Oktatási Programot**. A közfelfogás szerint azonban éppen ezek a vonások állnak legtávolabb a sakk fekete-fehér, szabályokra épülő világtól...

A Polgár Judit Sakk Alapítvány munkatársai által kidolgozott program azonban rácáfol a sztereotípiákra. A kisiskolások képességfejlesztését, a logikus és kreatív gondolkodás kialakítását segítő Sakkpalota számos tantárgy elsajátítását teszi könnyebbé a matematikától a testnevelésig.

2015-ben a Legjobb Európai Tananyag Díj (Best European Learning Material Award, BELMA) frankfurti díjátadóján a zsűri innovatív tananyagként ítelt különdíjat vehette át Polgár Judit a program megalkotásáért, az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) által megjelentetett, a programhoz kapcsolódó tankönyvsorozat pedig ugyancsak 2015-ben kapott Magyar Termék Nagydíjat.

A programhoz kapcsolódó referenciaintézmények száma országszerte egyre bővül: ezekben a Sakkpalotát „működés közben”, osztálytermi keretek között is megismerhetik az érdeklődők. A Kecskeméti Belvárosi Zrínyi Ilona Általános Iskola Magyar Ilona Általános Iskoláját november 4-én avatták regionális referenciaiskolává. Az ehhez kapcsolódó ünnepséget követően tettük fel kérdéseinket a program kidolgozójának és azoknak is, akik a Sakkpalota hatásairól – pedagógusként, tanulóként vagy éppen intézményvezetőként – közvetlen tapasztalatokat szereztek.

Sakkpalota Képességfejlesztő Oktatási Program

Polgár Judit, a saktörténet legjobb női sakkozója, a program kidolgozója megnyugtató válaszokat adott a Sakkpalota módszerének elvi alapjaira vonatkozó kérdéseinkre.

– Nővéreivel igen fiatalon, édesapjuk pedagógiai kísérletének részeként kezdtek sakkozni. A családi minta ihlette a Sakkpalota Képességfejlesztő Oktatási Program létrehozására?

– Részben. Családi örökségem a játékoság és számos pedagógiai alapelv is. Ugyanakkor szét kell választani a sakkversenyek világát – vagy akár az én sakk-karrieremet – és a Sakkpalota program célját. Mi a nővéreimmel magántanulók voltunk, lényegében nem jártunk iskolába. A Sakkpalota programot azonban kifejezetten a tantermi munkára fejlesztettük ki lelkes munkatársaimmal. A Sakkpalota program azért született meg, hogy segítse a gyerekeket abban, hogy komplexebben tudjanak gondolkodni – és ezt az élet minden területén kamatoztathassák.

– Számos megkérdezett pedagógus kiemeli a Sakkpalota sokszínű voltát. Miként lehet színes – a szó konkrét és átvitt értelmében egyaránt – egy olyan program, amely fekete-fehér sakkfigurákra épül?

– A sakkfigurák hagyományosan valóban fekete-fehérek, de ne feledjük, hogy ez a játék ezeröttszáz éves múltra tekint vissza. Ebből adódóan számos kulturális jelentés kapcsolódik hozzá, és motívumait is igen sok művészeti ág használta fel az idők során. Ennek

a sokféleségnek sajátos módon éppen a sakk egyszerűsége, fekete-fehér volta az oka: nagyon jól lehet vele modellezni a különböző helyzeteket és jelenségeket. Ezt kihasználva programunkban számos feladatot kapcsolunk a sakkhoz a koronakészítéstől a csatajátékig. A Sakkpalotát az is színesíti, hogy az egyes elemeit sokféleképpen kötjük egymáshoz. Nem véletlen, hogy oktatási segédkönyveinkben nagyon sok keresztntantárgyi hivatkozás van. Természetesen ügyelünk arra is, hogy könyveink, eszközeink is színesek, fantáziadúsak legyenek. Azt gondolom tehát, hogy bár a sakk önmagában fekete-fehér – és ez nagyon jó, mert számos helyzetet egyszerűvé, modellezhetővé tesz –, sokszínűvé is varázsolhatja a tanulást.

– Sokan megemlítik, hogy a Sakkpalota nagy teret ad a kreativitásnak. Ám a sakk szigorú szabályrendszerekre épül. Nem ellentmondás ez?

– Nem. Úgy gondolom – és ezt anyai tapasztalataim is megerősítik –, hogy a szabályok fontosak a gyerekeknek. Természetesen ezeket szélesre érdemes szabni, hogy biztonságos keretek között tudják kiélni a kreativitásukat a kicsik. A szabályokkal kapcsolatban fontos megemlíteni azt is, hogy a Sakkpalotában nagy hangsúlyt fektettünk arra, hogy a felnőttvilág törvényszerűségeit is játékos keretek között ismerhessék meg a gyerekek. Így például amikor sakkpénzzel gazdálkodnak, észrevétlenül is fontos gazdasági alapismereteket sajátítanak el. A Sakkpalota kialakítása során arra is törekedtünk, hogy érdekes, élvezetes legyen a gyerekek számára a program. Igyekeztünk tehát minél több lehetőséget teremteni arra, hogy a különböző érzékszervekre ható jelenségeket összekapcsolhassák a különböző – akár rajzos vagy éppen mozgásos – feladatok megoldása során. Tankönyvünk egyik verséhez Molnár György „Elefánt”, az Omega együttes szólógitárosa komponált zenét, így született meg a sakkdalunk. Számptalan példát hozhatnánk arra, hogy miként mozgattuk meg a gyerekek és a pedagógusok fantáziáját, de a lényeg az, hogy nem sakkozni tanítjuk őket, hanem egy nagyon komoly szakértői csoporttal kidolgoztunk egy pedagógiai programot, amellyel megpróbáljuk pótolni a jelenlegi oktatási rendszerből hiányzó láncszemet.

Olyan kulcskompetenciákat fejlesztünk a gyerekeknél, mint a vizuális gondolkodás, az összefüggések keresése, a memória fogások kialakítása, a digitális gondolkodás, a lényeg kiszűrése stb., amikre mindenképpen szükségük lesz a jövő társadalmában. Szemben a végeláthatatlan lexikális ismerettel, amelynek nagy része teljesen elavul addigra, mire ezek a gyerekek a munkaerőpiacra kerülnek.

– A Sakkpalota fontos jellemzőjeként tartják számon az érzelmi kötődést. A közhiedelem szerint a saktól mi sem áll távolabb, mint az érzelem...

– Ez már a sakkversenyek világában sem feltétlenül igaz, bár a sportág igen jól mérhető, és pontos szabályrendszerek határozzák meg. De ilyenkor sem csupán a sakkjáték végkifejlete számít. Legalább olyan fontos az odáig vezető út, amely élvezhető, érdekes és építő jellegű is lehet. A sakkjáték pedig számos lehetőséget kínál az érzelmi azonosulásra, amit mi tudatosan ki is használtunk oktatási programunkban. A sakk figurái eleve sokfélék, mint ahogyan egy osztály tanuló is. Az érzelmi azonosulás megkönnyítése érdekében erre tudatosan mutatunk rá programunkban: nevesített, karakterekkel rendelkező alakokként jelennek meg nálunk – így minden gyerek megtalálhatja a hozzá legközelebb állót: a hős királyt vagy éppen Futit futót. A sakk szabályai sok esetben érzelmentesnek tűnnek, de a gyerekek megérik, hogy milyen fontos a sakkjáték végkimenetele szempontjából akár egyetlen gyalog megmentése is... Arról nem is beszélve, hogy a sakk szabályai mindenkinek megtanítják az ellenfél tiszteletét és az alapvető udvariassági normákat is, hiszen türelemmel meg kell várni például a sakkpartner lépéseit. A Sakkpalota kidolgozóiként tudatosan törekedtünk arra, hogy a gyerekek ne csak kötelező jellege miatt fogadják el a sakkot, hanem meg is szeressék. Ennek érdekében számos módszert alkalmaztunk. Először is igyekeztünk a kicsik érdeklődését minden módon felkelteni: vannak sakkos mondókáink, találós kérdéseink, sakkdominóink. Ez a sok apróság „élhetővé teszi az életet” a gyerekek számára a Sakkpalotában.

Sakkpalota a mindennapokban

Tóthné Gondi Ildikó tagintézmény-vezető, Kecskeméti Belvárosi Zrínyi Ilona Általános Iskola Magyar Ilona Általános Iskolája

A Sakkpalota programmal egy volt diákunk, Lenkei-Karádi Klára pszichológus, a program egyik tananyag-fejlesztője ismertetett meg bennünket. Klári hatalmas lelkesedéssel jött el az iskolába, valósággal elvarázsolta a gyerekeket és a tanítókat is. Amikor őt munkája más területre szólította, nem volt más választásunk, nélküle is folytatni kellett a programot, ugyanis a gyerekek kétségbeestek, sírtak, amikor úgy tűnt, hogy nem lesz több sakkpalotás foglalkozásuk...

A Sakkpalota tanítóinkra is jelentős hatást gyakorolt, ezért szívesen vettek részt a kapcsolódó képzésen. Referenciaintézmény lettünk, így helyi tantervünkbe is bekerült a program. A sakkpalotás órák heti egy órában kötelezően szerepelnek a gyerekek órarendjében, de a tanítók más órákon is rendszeresen alkalmazzák a módszert.

TÁMOP-os pályázatunknak és támogatóinknak köszönhetően már nyolc referenciacsomagot vásároltunk, így minden alsó tagozatos osztályban használhatjuk a sakkos eszközöket. Pedagógusaink rendszeresen vesznek részt továbbképzéseken. Lelkesedésükre jellemző, hogy már öten sajátították el a módszert, hatodik kollégánknak pedig decemberben szerzi meg a képzettséget. Jó látni, hogy az alapítvány nem hagy magunkra: aktív kapcsolatot ápol a pedagógusokkal, és sokoldalúan segíti a munkájukat.

Balla Nadin Liza, negyedik osztályos tanuló

„A sakkpalotás órákban azt szeretem, hogy játékosak. Nagyon sok sakkos mondókát és találós kérdést tanulunk itt. Sakkozni egyáltalán nem nehéz: még csak tavaly óta van ilyen tantárgyunk, de szerintem mindenkinek jól megy az osztályban. Már van kedvenc sakkfigurám is: a vezér, mert ő a királynő... Szerencsére sokat tanultunk már róla.”

Az újonnan avatott referenciainstítúciónban, a Kecskeméti Belvárosi Zrínyi Ilona Általános Iskola Magyar Ilona Általános Iskolájában az is kedvet kap a Sakkpalotához, akit nem érdekelnek a táblás játékok. **Füleki Anita és Szénási-Mata Ágnes**, a 2.b osztály tanítónői 2014 októberében óta, a kapcsolódó képzést elvégezve, alkalmazzák a programot. A Sakkpalota gyakorlati használatára vonatkozó kérdéseinkre színes, sakkmotívumokkal díszített tantermükben válaszoltak.

– Milyen szintű sakk tudásra van szükségük a pedagógusoknak a program bevezetéséhez?

Ágnes: – Bátran belevághat az is, akinek nincs előképzettsége e területen. A Polgár Judit Sakk Alapítvány kapcsolódó képzésén számos olyan kollégával találkoztunk, aki egyáltalán nem tudott sakkozni. Eleinte mi is csak gyermekkori emlékeinkre támaszkodhattunk. Természetesen a tanfolyamon számos sakkelméleti ismerettel gazdagodtunk.

Anita: – Ugyanakkor szeretném hangsúlyozni, hogy mi nem sakkot oktatunk a gyerekeknek a Sakkpalota program keretében, hanem eszközként használjuk az órákon a játék elemeit. Az alapszabályokat természetesen megtanítjuk, de ha a sakk rejtelmeibe mélyebben szeretne belekóstolni egy-egy tanítványunk, akkor az iskolai sakkszakkörbe irányítjuk.

– Meghatározóak-e a gyerekek képességei a Sakkpalota alkalmazását illetően?

Anita: – Nem, egyáltalán nem számítanak. A program varázsa, hogy a gyengébb képességű tanulók is nagyon jól érzik magukat a „sakkos” órákon. Itt ugyanis kibontakozhatnak, és tapasztalataink szerint ezt nagyon élvezik: bár más órákon gyakorta visszahúzódoak, ilyenkor szívesen és gyakran jelentkeznek.

Ágnes: – A program kiváló lehetőséget ad a differenciálásra, mivel sokszínű és sokrétű. Sikerélményt ad azoknak is, akik más tárgyakból kevésbé jeleskednek. Gyakran rejtett képességeikre is fény derül egy-egy Sakkpalota-órán: sokszor ők veszik észre leghamarabb, mikor van lehetőség sakkot adni.

– Önök szerint mi a program legfőbb eredménye?

Anita: – Véleményem szerint az, hogy minden tekintetben alkalmazkodik a gyerekekhez: tudatosan figyelembe veszi igényeiket, gondolkodásukat. Fontos a program összetettsége is, mivel ebből adódóan minden tantárgynál jól tudjuk használni a módszereit, s az összefüggések felismerése a kicsik számára is élvezetes. A Sakkpalota nagyon erősen hat a lelkükre és az érzelmeikre is. Ezáltal pedig mi is szorosabb, bensőségesebb kapcsolatot alakíthatunk ki velük.

Ágnes: – Én is úgy gondolom, hogy a program nagy segítséget ad az újabb generációk megismeréséhez. Mindez azért is lehetséges, mert tudatosan alakítja ki a gyerekekben az érzelmi kötődést. A mi gyerekeink számára a sakkfigurák nem csupán fadarabok, hanem valóságos barátok. Reggelente köszöntik és megszeretgetik a babzsák Sakkpalota-figurákat is. A program színes mesevilágot jelent számukra, ezért képes

felvenni a versenyt a digitális kultúra számos vívmányával és csábításával. Nekünk pedig abban segít, hogy hatékonyabban taníthassuk őket. Ez számadatokkal is igazolható: felmérések 39 százalékos különbséget mutattak ki a gondolkodási készséget és tanulási képességet illetően matematika tantárgyban egy sakkpalotás és egy átlagos osztály között – az előbbieik javára.

- Tartozik-e a programhoz kötelező eszközkészlet?

Anita: – Kötelező nincs, ajánlott van. Természetesen meg lehet vásárolni a programhoz tartozó referenciacsomagot, de már a tanfolyamon számos ötletet kaptunk arra vonatkozóan, hogyan tudjuk mi magunk a gyerekek segítségével előállítani a szükséges „keléseket”. Mi szerencsés helyzetben vagyunk, hiszen iskolánk – munkánkat támogatva – megvásárolta a referenciacsomagot. A program eszközigényes, hiszen a sakktáblától kezdve a babzsákokig számos eszköze van szükség ahhoz, hogy játékos órákat tarthassunk.
Ágnes: – A tavalyi év elején az óvodából érkezett elsőseink közül mindenki elkészítette a maga külön sakktábláját. Saját elgondolásuknak megfelelően – a sakkjáték szabályait szem előtt tartva – kiszínezték egy négyzettrácsos táblaalapot, majd ezeket lamináltuk. Később ezeken az általuk gyártott táblákon tanulták meg a gyerekek a sakkal kapcsolatos, alapvető ismereteket. Semmi pénzért nem cserélnék le egy valódi sakktáblára: ezekhez a kincsekhez érzelmi kötődésük van.

- Mennyire van alkalmuk saját ötleteiket is alkalmazni a Sakkpalota program keretében?

Ágnes: – A programnak alaposan kidolgozott szakmai háttere van, nagyszerű tanmenettel. Ez azonban „csak” ajánlás, nem kötelező pontról pontra betartani. Éppen ezért a program alkalmazása számunkra is alkotómunka, amiben sikeresnek érezzük magunkat. Olyan, mintha mi is a program alkotótársai lennénk.

Anita: – A Sakkpalota alkalmazása során a pedagógus is érvényesítheti saját egyéniségét és ötleteit. Sőt, a program sokszínűsége kifejezetten ösztönöz erre. Mi például szívesen kapcsoltuk össze a Sakkpalotával már meglévő gyakorlatunkat az állatok által asszisztált tanítást illetően. Valójában ebben is úttörők voltunk: terápiás kutyákat ugyanis eredetileg beteg gyerekek környezetében, legfeljebb kisebb csoportok oktatása során alkalmaztak. Mi próbáltuk ki azt, hogy miként lehet nagyobb létszámú csoportnál is eredményesen használni ezt a módszert. A Sakkpalotával „kombinálva” pedig fokozottan hasznosnak érezzük.

- Iskolájuk a Sakkpalota program referenciainstanzmánya lett. Mit jelent ez a gyakorlatban?

Ágnes: – Számunkra egyfajta mérföldkövet jelent, hiszen a megtisztelő cím elnyerése rengeteg munkát igényelt. Mostantól pedig szélesre tárjuk az iskola kapuit, és minél több kollégával osztjuk meg tapasztalatainkat.
Anita: – Szívesen látjuk nyílt óráinkon a régióból vagy akár még messzebből érkező kollégákat. Számunkra is érdekes tapasztalatot jelent, hogy mások is részesei lehetnek mindennapjainknak.

- Mit várnak hosszú távon a programtól?

Anita: – Bízom benne, hogy minél több évfolyamon bevezetik és kidolgozzák a megfelelő tananyagot. Jó lenne, ha a felső tagozaton is tudnák folytatni a gyerekek az alsóban megkezdett munkát.

Ágnes: – A legjobban annak örülnék, ha gyerekeink gondolkodó, kreatív, sikeres emberek lennének az életben, s emellett szabálytudatuk, egymás iránti felelősségtudatuk is mélyülne. Nagyon szeretném, ha a Sakkpalota pozitív hatása nyomot hagyna bennük, és ez egész életüket végigkísérné.

Kérdések és válaszok a Sakkpalotáról

► Kik és miért hozták létre a Sakkpalota Képességfejlesztő Oktatási Programot?

A Polgár Judit Sakk Alapítvány munkatársai által kidolgozott módszertani program az általános képességfejlesztésre, a logikus és kreatív gondolkodás elősegítésére, valamint a digitális korban fellépő gondolkodásfejlődési hiányosságok pótlására jött létre.

► Hány éves korosztály és milyen keretek között tanulhat ezzel a módszerrel?

Jelenleg alsó tagozatos általános iskolások. A Nemzeti alaptantervben 2013-tól választható tantárgyként szerepel. A módszer a sakk alapszabályait és eszközrendszerét használva beépülhet az általános tanterv alaptantárgyaiba is, előmozdítva készség szintű elsajátításukat.

► Hogyan sajátíthatók el a módszer alapjai? Milyen szintű sakktudás szükséges hozzá a pedagógusok részéről?

Harmincórás, akkreditált pedagógus-továbbképzés keretében (A tehetségfejlesztő sakk mint oktatási eszköz). A program használatához szükséges alapvető sakktudást itt is elsajátíthatják a résztvevők, nem szükséges hozzá előképzettség.

► Milyen tankönyveket, eszközöket igényel a program?

A Polgár Judit Sakk Alapítvány munkatársai *Sakkpalota* címmel tankönyv- és munkafüzet-sorozatot, valamint tanári kézikönyvet dolgoztak ki. A programhoz számos egyéb oktatási eszköz (iskolai alapsomag, sakkoktatói csomag) kapcsolódik.

► Megtekinthető a program a gyakorlatban is?

Igen, az országban számos referenciainstanzmánya található: Budapesten, Kecskeméten, Kisvárdán, Mátészalkán, Miskolcon, Nagyhalászon, Nyíregyházán, Orosházán, Soltvadkerten, Szegeden, Szekszárdon.

(Bővebb információ: www.sakkpalota.hu)

Mit forgatsz a fejedben – és a valóságban?

Szöveg és fotó: **Moldoványi Tibor**

Mozgó-képesek vagyunk címmel középiskolai diákfilm szemlét szervezett az Iskolai Nevelés Filmművészettel Alapítvány a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnáziumban. A szemlére tizenhat filmet és animációt hoztak el a diákok a Lauder Javne Iskolából, a Szent László Gimnáziumból, a Zöld Kakas Líceumból, és műsorra került az alapítvány nyári médiatáborának több alkotása is.

Luka László

Hollywood, Cannes: csillogás és harsányság. Diákfilm szemle: szerény megjelenés, a nézők többnyire alkotók is. Milyenek a filmjeik? Magukkal ragadóak, őszinték, ötletesek. És ami a legfőbb: gondolatgazdagok. Az előzmény: *Luka László* Svájcban élő pszichiáter kezdeményezésére több budapesti iskolában komplex film- és médiapedagógiai program indult 2013-ban, amely egyrészt a diákok szocializációját bemutató filmek megnézéséből és megbeszéléséből, másrészt pedig közös filmkészítésből állt. (A kezdeményezésről bővebb leírás olvasható az *Új Pedagógiai Szemle* 2014/9–10-es számában: <http://ofi.hu/folyoiratszam/uj-pedagogiai-szemle-64-evfolyam-9-10szam>.)

Előzmények

Ám mi volt az előzmény előzménye? – kérdeztük Luka Lászlót az esemény szünetében. „A Genfi Egyetem Pszichiátriai Tanszéke megbízott egy fiú-javítóintézet felügyeletével. Így lettem tanácsadója az intézmény pedagógusainak, akik 15-16 éves, nehezen kezelhető gyerekekkel foglalkoztak. Az egyik pedagógus felvette, hogy lenne-e értelme a fiúkkal filmet forgatni. Tetszett az ötlet, és rövidesen saját forgatókönyv alapján 15 fiú készített filmet. Családtagok, tanárok és diákok voltak a szereplők. A filmézést követően megváltozott az intézet légköre, a fiúk más hangot használtak egymás között és főként a nevelőkkel. Megszelídültek, az agresszivitás szinte eltűnt, rendkívüli volt a pszichoterápiás hatás. Ennek a tapasztalatnak a hatására hívtam életre azt a kísérletet, amelyet a genfi protestáns iskolában folytattam négy pszichológust bevonva: három hónapon át hetente megnéztünk egy játékfilmet, majd megbeszéltük a gyerekekkel a látottakat. Az iskola igazgatójának beszámolója szerint, a diákok tanulmányi eredménye javult, az iskola légköre jobb lett” – idézte fel Luka László a kezdeteket.

Megmarad, ami magával ragad

„A film jobban hat, mint az olvasmány. Különösen igaz ez, ha a kötelező irodalomra gondolok. A jó film magával ragadja az embert. A filmkészítés, mint minden alkotómunka, befolyással van a személyiségre, és hat a környezetre. Az alkotó általában sem a szobrot, sem a festményt, no meg persze a filmet sem magának csinálja, hanem azért, hogy megmutassa. Ezt követi a visszhang, ami hat az érzékeny művész lelkére” – véli Luka László. Kérdésünkre kifejti: „Célom az, hogy az iskolákban legalább kéthetente bemutassanak egy filmet, mégpedig a szaktanárok sajátos szempontjai és választása alapján. Így lehetőséget kap a történelmet, a matematikát vagy a testnevelést oktató pedagógus, hogy az általa kiválasztott műalkotáson keresztül közelebb hozza a diákhöz, amit fontosnak tart a maga területén. Úgy tartanám jónak, ha központi ajánlásból választhatnának néhány tucat filmből a tanárok kedvükre, saját ízlésük, szempontjaik szerint.”

Tréningek kamerával

A Luka László elképzeléseinek hazai megvalósulását támogató Iskolai Nevelés Filmművészettel Alapítvány ügyvivője, *Jakab György* az *Új Köznevelésnek* kifejtette: az alapítvány célja, hogy támogassa az iskolai és iskolán kívüli filmoktatást és nevelést, illetve hogy a filmekről való beszélgetés, valamint a filmkészítés pedagógiai lehetőségeit felhasználva, összekapcsoljon különböző helyzetű és irányultságú diákokat, iskolákat. „Ennek keretében a következő félévtől tervezünk egy diákfilmklubot, amelyre minél több budapesti iskolából várunk gyerekeket. Ezenkívül – ha tudunk rá támogatást szerezni – szeretnénk hétvégi filmkészítő, illetve fotós tréningeket tartani

olyan diákoknak, akiknek a saját iskolájukban nem áll rendelkezésre az ehhez szükséges technikai háttér. Fontosnak tartjuk a program közösség-szervező funkcióját. Nagy érték, hogy a különböző iskolákból érkező, eltérő szociális helyzetű, különböző gondolkodású diákok vegyes csoportokat alkotva filmekről és önmagukról beszélgetnek, közös audiovizuális alkotásokat hoznak létre.”

A filmszemenlén a közönség és *Reisz Gábor* meghívott filmrendező három filmet jutalmazott a legtöbb szavazattal: *Délen nyáron* (Lauder Javne Iskola), *Töprengők* (Szent László Gimnázium), *Mitől különleges?* (Zöld Kakas Líceum).

Balról jobbra: Jakab György, Kubik Bence, Márton Péter, Reisz Gábor

Kontrasztok villanásban

„Szeretek filmet készíteni, különösen tetszik a technika, amivel dolgozhatok. Elsősorban a filmek vágásával foglalkozom – mondta el *Márton Péter*, aki a **Délen nyáron** című filmet vágta. – Jó érzés alkotni valamit, esetleg olyat, ami akár moziban is mehetne. A filmkészítés közben és utána is nyitottabb leszek a világra. Több mindent észreveszek, különböző helyzeteket, embereket. Érdekes megtapasztalnom, hogy képes vagyok létrehozni valamit, ami hat másokra és közben rám is.” Valóban hat a nézőre a *Délen nyáron* (<https://www.youtube.com/watch?v=roC97n-tvWs>) című film, amelyet Szabadkán és Szegeden forgattak. Migránsok és turisták ellesett képeinek szívszorító kontrasztja együttérzést ébreszt a szerencsétlen földönfutók iránt. Pillanatképekben megjelennek az önkéntesek is, akik késő este szervezik a másnapi ételosztást. Gyors vágásokkal zenés mulatságok, a zenészek pódiumán ritmusra rugózó lábak követik egymást, majd egy migráns fiatal látunk, akinek talpát orvos vizsgálja. Hangulatos téren dixielandre középkorú párok táncolnak, teraszon üdögélő férfi söröspohara mellett kezével veri a ritmust, nem sokkal messzebb, talán a pályaudvaron, a szökőkút vizével mossa arcát egy menekült. Enni-valót ad az önkéntes, ám csak kezeket látunk, valaki

adja, valaki átveszi a kis csomagot. Villanásnyi időre megjelenik a készenléti rendőrség két egyenruhása is. Ismét a téren vagyunk, és élvezhetjük a tánczenét, amit énekes kísér. Közben kezükben gyerekekkel és mobillal a migránsok vonatra szállnak.

A filmszemenlén a gyerekek mellett ott voltak tanáraik is, köztük a lauderesek oktatója, *Jávor István*, aki a szabadon választható, audiovizuális kultúra elnevezésű tantárgyat tanítja délutánonként heti egy órában. Kérdésünkre elmondta, úgy tapasztalja, a gyerekeket felszabadítja a filmkészítés, fejlődik a kommunikációs készségük. „Szeretném nekik átadni azt az érzést, ami hatalmába kerít, amikor filmezek. Ilyenkor, mondhatnám, lázban égek. A gyerekek pedig, mintha vadászatról térnének haza a felvételek elkészítése után, úgy mutogatják a munkájukat. Szerencsére minden évben vannak néhányan, akiket sikerül megfertőzni ezzel a szenvedéllyel.” Jávor István szerint a filmkészítéssel gazdagabb lesz a gyerek, készségét, bármilyen pályára kerüljön is később, használni tudja. Különösen értékes, hogy egy-egy téma feldolgozása kíváncsiságot ébreszt bennük korábban nem ismert vagy érdektelennek vélt dolgok iránt. Ekkor érzékennyé válnak, olyan állapotba kerülnek, hogy készek befogadni az újat. „Nehezen jósolható meg az iskolán belüli filmkészítés jövője, hiszen nagyon

Jelenet a *Délén nyáron* című filmből

Jelenet a *Töprengők* című filmből

strapás dolog: bár az eszközök sokat fejlődtek, sok az utómunka, például a szerkesztéssel, vágással. Ezek intézményesítése nehezen fér be a tanrendbe. A Lauder Iskola gyakorlatát jónak tartom, a szabad választás és egyben a munkából való kiugrás lehetősége, maga az önkéntesség elősegíti a kitartást.”

Életre kelt fantázia

Kiemelkedő filmet készített a Szent László Gimnázium alkotógárdája *Vajda Boróka* vezetésével. A **Töprengők** című film (<http://palyazat.indavideo.hu/video/Toprengok>) egyaránt megérintette a diákfilmszemle közönségének fiataljait és a felnőtteket. Látszólag nincs ennél egyszerűbb történet: egy esős éjszakán

a buszmegállóban ketten várakoznak – egy fiú és egy lány. A fiú szeretné megszólítani a lányt, de nem meri. Vívódik, számtalan módon elképzeli, hogyan ismerkedhetnének meg. Fantáziája képei megelevenednek, de a néző újra és újra rájön, csupán gondolatban hangzottak el a tétova szavak: „Szia, mi a helyzet, valami baj van?” Ahogy a simogatás és a csók is csak a képzelet szülötte. Belső monológgal tesz szemrehányást magának a fiú bátortalanságáért, és miután egy pillanatra találkozik a tekintetük, úgy gondolja: „belelát a lelkembe”. A lány, aki észreveszi az érdeklődést, gondolatban kérdezi: „Vajon mi járhat a fejében? Amúgy meg miért fontos ez nekem?” Közéledik a busz. Újabb kölcsönös bátortalan pillantások. Megfognak egymás kezét. Mégsem. Ez is csak újabb fantáziálás. A busz már lassít, a fiú mozdulna, de már késő, a lány mögött becsukódik az ajtó.

Azonosulni a jóval

Luka László 1956-ban, huszonnégy évesen menekült Nyugatra. Ha nem megy el, halálra ítélik, mert a forradalomban több száz politikai elítélt rabtársa kiszabadításában vett részt. Előzőleg hétéves börtönbüntetéséből hármat már letöltött. A vád szerint kölcsönadta írógépét, amelyen rölapot sokszorosítottak. Egyetemi tanulmányait már Svájcban fejezte be. Pszichiátriai munkája mellett aktív közéleti tevékenységet folytatott Magyarorszáért. Az *Új Köznevelés* kérdésére felidézte börtöneveit, szolt könyvről és filmről:

– Ön 1953 és 1956 között 145 könyvet olvasott el a börtönben. Önéletrajzi írásából kiderül, hálás a sorsnak, hogy – megfogalmazása szerint – lehetősége volt a hiánypótlásra. Huszonnégy évesen a könyvekben hitt, ma, nyolcvannégy évesen filmeket szeretne az iskolákba vinni. Hogy jutott el a könyvtől a filmig? Van-e összefüggés a magánzárkában megélt bezártság és az alapítvány céljai között?

– Valóban, az irodalmi kultúrámban a börtönből való. Ott a környezetemben lévő politikai foglyok tisztában voltak Magyarország helyzetével, igaz, a valóság más-más momentuma hatott rájuk erősebben. Volt, aki amerikai segítségben bízott, más a rendszer összeomlásában. Abban azonban egységesek voltunk, hogy nekünk a jövő Magyarországot kell majd építenünk. Néhány hétig érdekes emberekkel voltam egy zárkában: Ugrón Istvánnal, Szentmiklósi Istvánnal, korábbi vezérkari tiszttel, Töttösy Ernő jogással. Elhatároztuk, hogy összeállítunk egy mindenkinek ajánlható, száz műből álló családi könyvtárat. Hihetetlen vitákat folytattunk, mi kerüljön rá a listára, amit, majd ha kiszabadulunk, közzéteszünk. Abban, hogy a könyvtől eljutottam a filmig, nem vezetett más, mint az ország és a jövő iránti elkötelezettség. Az alapítvánnyal nem elsősorban a filmkészítést szerettem volna előmozdítani, hanem az volt a célom, hogy minél több gyerek találkozzon értékes filmekkel. A főhősök jó tulajdonságaira fogékonyak a gyerekek. Lehetőséget kell nekik adni, hogy azonosuljanak a jóval, amit magukba építhetnek, és ettől épül majd Magyarország is.

Jelenet a *Mitől különleges?* című filmből

Kölcsönös rácsodálkozás

Soponyai Dóra a Zöld Kakas Líceumban fényképezést és filmezést oktat. Úgy látja, a gyerekek saját magukat építik filmezés közben. Életüket, élményeiket vetítik alkotásaikba. „Ez visszafelé is működik, hiszen a filmek által olyan képek, érzések, élmények születnek a fiatalban, amelyek révén kiteljesedik a személyisége. 2015-ben tábort szerveztünk az érdeklődő iskolák részvételével. Innen tizenegy animációt és négy rövidfilmet hoztunk a diákszemlére. A tábor szlogenje, amire a tematikát felfűztük, így hangzott: »Engedj be!« Nagyon érdekes, hogy a gyerekeknek milyen sokféle asszociációjuk jelent meg ennek kapcsán, a migrációtól az étkezésen át a saját maguk, illetve a világ elfogadásáig. Különböző társadalmi rétegekből érkeztek, különböző a családi és iskolai háttérük, ám egymás munkáira érdekesen és jól reflektáltak. Jellemző, hogy az elitiskolából érkező, éppen egyetemre felvételiző fiatalok és a zűrésnek kikiáltott középiskolák tanulói kölcsönösen rácsodálkoztak egymás filmjeire.”

„A filmezés számomra a kreatív energiák kiélését jelenti. Ha jó csapatban dolgozhatok, akkor az a legnagyobb poén a világon – mondja *Kubik Bence*, a *Mitől különleges?* című film (www.youtube.com/watch?v=zgwi2Ck3x7g) készítője. – Filmezés közben rengeteget lehet tanulni a világról és a szakmáról is. Igyekszem minél több filmes eszközt használni a gondolataim kifejezésére. Ebben a filmben operatőrködtem, vágtam. Egy jókedvű filmben igyekeztük bemutatni az iskolánkat. Van olyan gyerek, aki azért jött ide, mert látta a filmet.”

Valóban, a *Mitől különleges?* olyan ajánlás, amitől kedvet kaphatunk a Zöld Kakas Líceumhoz. Erre a „mágnesre” szükség is van, hiszen azokat a kamaszokat kell megnyerni, akik más középiskolákban nem találták meg a helyüket. Két percben néhány mondatban mondják el a gyerekek, milyen ez a mentálhigiénés szakiskola. Csillogó szemű cigánylány, rasztahajú, szokatlan megjelenésű fiatal emberek és az egyik tanár-

nőjük is beszél arról, mitől jó itt. Szavaik alatt humoros életképek villannak fel. „Mindenki idejár, aki kicsit is különcebb, mint az átlag” – mondja egy napszemüveges lány. A sok egyéni szempont után összeáll a kép, jó ez az iskola, érdemes idejönni. A film kiemelkedő értéke a frissesség, a humor, a tempós vágás: aki megnézi, elhiszi, hogy ez egy különlegesen vonzó iskola.

„Több szempontból is sikeres volt a diákszemle” – véli *Jakab György*. Mint kifejti, egyrészt azért, mert megmutatta, hogy a diákok mennyire érzékenyen látják a körülöttük lévő világot, illetve azt is, hogy él és virul a diákszemle professzionális és amatőr, „népművészeti” világa is. Másrészt azért, mert a kezdeményezés példát mutatott arra, hogy különböző típusú iskolák, többek között a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium és a Zöld Kakas Líceum együtt tud működni közös pedagógiai célok érdekében. Továbbá az esemény fontos volt abból a szempontból is, hogy a kezdeti lépések után zászlót bontott a Luka László által életre hívott Iskolai Nevelés Filmművészettel Alapítvány.

Támogatók és segítők

Az Iskolai Nevelés Filmművészettel Alapítvány létrehozásában több közismert személy vett részt. A kuratórium tagjai: Vojnitsné Kereszty Zsuzsa, Makk Károly, Mácsai Pál, Párdányi Miklós, Rozgonyi Ádám (a kuratórium elnöke). A táborban a gyerekekkel több intézmény – az Alternatív Közgazdasági Gimnázium, a Zöld Kakas Líceum és a Sylvester János Református Gimnázium – pedagógusai foglalkoztak: Braun Edit, Soponyai Dóra, Gortva Attila, Juhász Imre, Kresalek Dávid, Tóth András. A filmszemle szervezésében házigazdaként Pesty Ágnes, Barlay Bence igazgató, Posta István és László Ferenc vett részt. A rendezvény megvalósításában Alexandrov Andrea, Soponyai Dóra, Braun József és Papp László játszott fontos szerepet. Sem a tábor, sem pedig a szemle nem jöhetett volna létre a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége és a Magyar Művészeti Akadémia támogatása nélkül.

Játékgyűjtemény 3–4. rész

személyiségfejlesztő, drog- és alkoholmegelőző programhoz óvodáskorú gyerekek számára

Készült az *Egészséged testben, lélekedben* című kiadványhoz

Összeállította: **Ferenczné Gulyás Ilona** és a Budapest III. kerületi Hétpettyes Óvoda munkatársai

III. Döntéshozatal

A gyerekek életében is nap mint nap adódnak olyan helyzetek, amikor dönteniük kell, bár az ő esetükben még főleg olyan dolgokról van szó, mint hogy például a két nagyon tetsző ruha közül melyiket vegye fel, vagy hogy nem tetszik a kiskabát, amit anya kikészített, de hideg van, és fel kell venni.

Óvodáskorban a probléma, az alternatívák, a feszültség, a választás, a döntés, a hatások, a következmények, az érzelmek, az akaratérő, a gyengeség tartalmával ismerkedünk.

Természetesen a cél nem az, hogy a gyerekek e fogalmakat önmagukban elsajátítsák, hanem hogy felismerjék, megtanulják, vannak olyan dolgok, amelyek nem változtathatunk, és amelyeket el kell fogadnunk. Nem tudjuk megváltoztatni az évszakok sorrendjét, és télen nem fürödhethetünk a Balatonban, mert megfázunk, stb. Játékaink során megbeszéljük az életükben előforduló problémás helyzeteket, a megoldási lehetőségeket, és megkeressük a legjobb megoldást. Az a feladatunk, hogy kitaláljunk valamit, amitől jól érezzük magunkat akkor is, ha nem teljesül minden vágyunk.

A döntéshozatal folyamatát a gyerekek az alábbi lépésekben ismerik meg:

- a probléma felismerése és meghatározása
- alternatív megoldások
- választások a figyelembe vehető alternatívák közül
- a figyelembe vehető alternatívák következményeinek megjósolása
- a döntéseinket befolyásoló tények
- a döntéshozatal emberi tényezőinek felismerése és hatásainak leírása
- választás a figyelembe vehető alternatívák közül.

A fenti felsorolás megkönnyíti a pedagógus munkáját, a különböző játékok segítik a tanulást. A fenti tevékenységek a gyermekek számára nehezen feldolgozhatónak tűnnének, ha nem játékkal oldanánk meg mindent: minden problémafelvetés játékból indul ki, a döntéshozatal szituációs játékkal fejeződik be. Játékos módon ismerjük meg döntéseink következményeit. Megtanuljuk kiválasztani a legjobb megoldást az adódó lehetőségek közül úgy, hogy jól érezzük magunkat, és másoknak se ártsunk.

Kezdetben egyszerű mesékkel, problémákkal próbálkozzunk. Csak a választási lehetőségeket vázoljuk fel, és hagyjuk a gyerekeket, hogy saját belátásuk szerint döntsenek egyelőre a következmények feltárása nélkül.

1. A NAGYMAMA PROBLÉMÁJA

(a probléma azonosítását, a problémamegoldó gondolkodást fejlesztő, a lehetséges alternatívák megismerését segítő játék)

Feladat: alternatívák feltárása

Eszközök: rajzlapok, festék, ceruza

A játék menete:

Az óvodapedagógus elmond egy mesét Petiről és a nagymamájáról. A gyerekeket arra kéri, hogy segítsenek dönteni, a nagymama mivel lepje meg születésnapján Petit:

- Vegyen neki télikabátot, mert a régit kinőtte?
- Vigye el vonatozni, mert még sohasem utazott vonaton?
- Vigye el fogorvoshoz, ellenőriztetni fogai állapotát?
- Vegyen neki kerékpárt?

A gyerekek segítenek választani, megvitatjuk, hogy miért eltérőek a válaszok, minek tudna még örülni Peti. Végül a gyerekek lerajzolhatják, hogy minek örülne leginkább Peti.

Más problémahelyzeteket is felvethetünk: „Nem akarok a csoporttal játszani, mit tehetnék?” Ha csak egy dolgot választhatnának, melyik lenne az?

- Nem csinállok semmit.
- Egyedül tevékenykedem valamit.
- Sírva fakadok.

Többféle kérdés is lehet a beszélgetés témája:

- Mit egyek reggelire?
- Mit vegyek fel, ha az udvarra megyek?

Elsőként tehát csak azt ismerjék fel a gyerekek, hogy egy-egy probléma megoldására többféle lehetőség is létezik.

A következőkben **nyitott kérdéseket** vitatunk meg úgy, hogy a következményeket is felvázoljuk. Komplex tevékenységeink során is jó módszer a nyitott kérdések alkalmazása, mert ezek gondolkodásra készítetik a gyerekeket, önmaguk ismerik fel a következményeket, nincs szükség tiltásra. A józan belátáson alapuló szabálykövetés minden tiltásnál hatásosabb. Egy nyitott kérdést a legjobb így kezdeni: „Mi történne, ha...?”

2. „MI TÖRTÉNNÉ, HA...?”

(a kommunikáció fejlesztését, döntéseink következményeinek feltárását segítő játék)

Feladat: tetteink következményeinek feltárása

Eszköz: –

A játék menete:

Az óvodapedagógus kezdi a beszélgetést a nyitott kérdésekkel:

Mi történne, ha...

- este nem raknád el a játékaidat?
- átszaladnál az úttesten körülnézés nélkül?
- meginnád a szüleid poharában véletlenül ott maradt italt?
- bevinnél egy ismeretlen pasztillát, mert azt hiszed, hogy cukorka?
- az óvó néni bevinne a tornaterembe egy labdát, és nem mondana semmit?
- kimenne az óvó néni a csoportszobából, és mindenki azt csinálna, amit akar?

Beszélhetünk arról is, hogy megtennék-e a gyerekek bizonyos dolgokat, ha biztosak lennének a negatív vagy a pozitív kimenetelben:

- Megtennék-e valamit, ha biztos lennének benne, hogy közben megsérülsz?
- Megtennék-e valamit, ha tudnád, hogy ezzel a társadon segítesz?

Pozitív és negatív dolgokról egyaránt beszélgetünk, a pozitív és negatív következményekről is. A legfontosabb cél, hogy egy döntés meghozatala előtt a tetteik következményeinek átgondolására készítsük őket.

A beszélgetések arra is nagyon alkalmasak, hogy a gyerekekben fokozatosan – szinte észrevétlenül – kialakuljon a józan belátáson alapuló szabálykövető magatartás.

A következő tevékenységek során a gyerekek **a hatások fogalmával** ismerkednek. A hatások, amelyek a döntéseinket befolyásolják, szintén lehetnek pozitívak, negatívak.

Ha ezt a programot céljának megfelelően a gyermekek 18 éves koráig alkalmazzák, akkor megtanulhatnak, hogyan válasszák ki a hatások közül azokat, amelyek építő, és amelyek romboló hatással vannak ránk. Az építő lehetőségek megerősíthetnek bennünket abban, hogy képesek vagyunk az életünket úgy alakítani, hogy ne legyen szükségünk pótszerekre ahhoz, hogy jól érezzük magunkat, hogy problémáinkra olyan megoldást keressünk, ami pillanatnyi, de később sem okoz maradandó, vissza nem fordítható károsodást.

3. JANI, AKI MINDIG BAJBA KERÜL

(a döntéseinket befolyásoló hatások felismerését, a kommunikáció fejlesztését segítő játék)

Feladat: a negatív hatások és következményeik felismerése

Eszköz: –

A játék menete:

Az óvodapedagógus mesél Janiról, aki mindig bajba kerül, mert hallgat egy társára, végül megelégteli a dolgot, mert mindig ő marad bajban: Jani az, aki azt teszi, amire mások biztatják, és mindig őt veszik észre, ha rosszat tesz. A barátja biztatja, hogy lökje fel a kicsiket az udvaron, ő megteszi, észreveszik, megbüntetik. A barátja biztatására kővel bedobja valakinek az ablakát. Mikor az ablak betörik, a „barát” elszalad, megint Janit büntetik meg. Jani bánja is a cselekedeteit, és egyszer megelégteli, hogy mindig más miatt kerül bajba. Elhatározza, hogy többet nem hallgat a barátjára.

A gyerekekkel beszélgetés, esetleg szituációs játék formájában feldolgozzuk a történetet:

- Mi Jani problémája?
- Miért tett meg olyan dolgokat, amelyekről biztosan tudta, hogy bajba fog kerülni miattuk?
- Miért elégtelt meg, hogy a barátjára hallgasson, és mindig bajba kerüljön?

Nem tiltunk, nem prédikálunk, hanem hagyjuk, hogy a gyerekek gondolkodjanak, keressenek megoldást, ismerjenek fel dolgokat, játsszák ki a feszültségeiket. Az érzelmek, a feszültség, az akaraterő és a gyengeség fogalmának érzékeltetését segíti a következő beszélgetős játék. **Érzéseinkről beszélünk, amelyek befolyásolják a döntéseinket.**

4. MIT ÉRZEL, HA...?

(az érzelmek kifejezését segítő játék)

Feladat: a döntéseinket befolyásoló érzések felfedezése

Eszköz: –

A játék menete:

Az óvodapedagógus kezdi a beszélgetést, melynek során az alábbi kérdéseket vitatjuk meg:

- Mindig kimutatjuk az érzéseinket? Hogyan? Inkább a szomorúságot vagy a vidámságot mutatjuk ki?
- Mit érzel, ha...
 - a társaid téged figyelnek, néznek?
 - ismeretlen helyre kell bemenned?
 - olyan dolgot kell enned, amit még nem kóstoltál?
 - gyógyszerrel kell bevenned?

Fontos, hogy szavakba öntsük az érzéseinket, mert így könnyebben megértjük egymást, kevesebb lesz az életünkben az agresszió, azzal, hogy az érzéseinket feltárjuk, közelebb kerülünk a problémák megoldásához.

5. TALÁLTUNK EGY KISKUTYÁT, MI LEGYEN VELE?

(az együttműködést segítő, a kommunikációt, problémamegoldó készséget fejlesztő játék)

Feladat: döntési szituációk gyakorlása, alternatívák keresése, következmények feltárása, választás
Eszközök: tábla nyíllal ellátva az alternatívák jelöléséhez, kiskutyakép

A játék menete:

A gyerekek körben ülnek, az óvodapedagógus ismerteti a kiinduló helyzetet: „Találtunk egy kiskutyát, mi legyen vele?” A gyerekek szabadon elmondhatják az ötleteiket, a javaslatokat felrajzoljuk a táblára:

- Vigyük haza!
- Vigyük a rétre!
- Vigyük az állatkertbe!
- Hozzuk el az óvodába!
- Vigyük el a faluba a nagymamához!

Mindegyik megoldást megvitatjuk, miért lenne jó, miért nem, pl.:

- A 10. emeleten lakunk, napközben nincs otthon senki, egyedül lenne a kiskutya.
- Megrémítené a kiskutya a többi állatot (cica, papagáj stb.).
- A sok gyerektől félne a kiskutya.
- A nagymama egyedül él, nagy udvara van, szabad lehetne a kiskutya, szeretné őt a nagymama.

Az összes lehetséges alternatívát összegyűjtjük, felrajzoljuk a táblára, a rossz megoldásokat elvetjük, majd a legjobbat kiválasztjuk.

6. IGAZ-HAMIS ÁLLÍTÁSOK

(a problémamegoldó képességet, kommunikációt segítő játék)

Feladat: választás az alternatívák közül

Eszközök: –

A játék menete:

A gyerekek körben ülnek, az óvodapedagógus kérdéseire kézfelnnyújtással felelnek: ha helyes a felkínált alternatíva, akkor felemelik a kezüket. Aki téveszt, kiesik.

Ha sohasem sütne a Nap,...

1. óriásira nőnének a növények és az állatok.
2. minden elpusztulna a Földön.
3. zavartalanul folya az élet tovább.

Ha átszaladnánk az úttesten anélkül, hogy körülnéznénk,...

1. az autósok megállnának, ha észrevennének.
2. semmi veszély nem volna.
3. az balesetveszélyes lenne.

Ha a Dunában mosnánk le az autónkat,...

1. nem történne semmi, hisz elég sok víz van benne.
2. beszennyeznék a vizet, elpusztulhatnának a halak, a növények.
3. nem tisztulna meg az autó, mert hideg a víz.

Ha megennénk egyszerre két tábla csokit,...

1. nagyon jól éreznék magunkat.
2. nem történne semmi.
3. megfájdulna a hasunk.

7. ESIK AZ ESŐ, NEM TUDUNK KIMENNI AZ UDVARRA

(a döntéshozatal gyakorlása)

Feladat: a megfelelő alternatíva kiválasztása

Eszközök: –

A játék menete:

A gyerekek körben ülnek, beszélgetnek, az óvodapedagógus felteszi a kérdést: „Esik az eső, nem tudunk kimenni az udvarra. Mit csináljunk helyette?”

Választási lehetőségek:

- Levegőzzünk a tető alatt.
- Játsszunk (fessünk, bábozzunk stb.) a csoportszobában.
- Esőkabátban játsszunk az udvaron.
- Esőkabátban sétáljunk az utcán.
- Játsszunk a tornateremben.
- Sírjunk, amíg el nem áll az eső.
- Látogassunk meg vagy hívjunk vendégségbe egy másik csoportot.

8. MI TÖRTÉNT VOLNA, HA...?

(fantáziafejlesztő, az együttműködést erősítő játék)

Feladat: alternatívák keresése ismert mese befejezésének megváltoztatásához

Eszközök: –

A játék menete:

A gyerekek egy ismert mese (pl. Zelk Zoltán: *A három nyúl*) meghallgatása után azt a feladatot kapják, hogy találjanak más befejezést a mesének: „Mi történt volna, ha a medve vagy a vadász nem ijed meg, amikor a farkas a három hatalmas nyúlról beszélt?” Vegyük számba közösen a megoldási lehetőségeket, válasszuk ki a legjobbat. Más mesével is játszható.

9. NYITOTT KÉRDÉSEK MEGVITATÁSA, KÖVETKEZMÉNYEK MEGJÓSOLÁSA

(a problémamegoldás, környezetünk és önmagunk védelmének képességét megerősítő játék)

Feladat: tetteink következményeinek felismerése

Eszköz: –

A beszélgetés menete:

Mi történne, ha...?

- beledobálnánk a szemetet a Dunába?
- csak édességet ennénk (gyümölcsöt, zöldséget nem)?
- mindig tél volna?
- sohasem sütné a Nap?
- nem lennének szabályok (otthon, az utcán, az óvodában)?

A gyerekek rajzoljanak le egy-egy következményt!

10. MI TÖRTÉNNÉ, HA ÖSSZEKEVERNÉNK AZ ÉVSZAKOKAT?

(a problémamegoldás, környezetünk és önmagunk védelmének képességét megerősítő játék)

Feladat: problémás helyzetek megoldása, következményeik megbeszélése

Eszközök: kartonlapok, ceruzák, ollók, évszakfejdíszek, táblák, amelyekre képek tűzhetőek

A játék menete:

Négy csoportot alakítunk ki, minden csoport más-más évszakra jellemző dolgokat rajzol és vág ki. Munkáikat elviszik Ősz anyó, Tél apó, Tavasz tündér, Nyár anya birodalmába. Évszakbirodalmakat rendezünk be. De jön egy szélvihar, és lesodorja képeket, amelyek teljesen összekeverednek. Mi történne, ha így maradnának az évszakok?

- Ha a rózsza télen nyílna? Miért nem nyílhatna? De akkor hogy lehet, hogy a virágárusnál mindig van rózsza?
- Ha télen megfürödnénk a Balatonban?
- Mit tehetnénk, ha nyáron korcsolyázni szeretnénk?

További lehetőségek:

- Találjunk ki további lehetetlen dolgokat!
- Olvassunk fel egy egyszerű időjárás-jelentést, a gyerekek találják ki, melyik évszakra illik.
- Igaz-hamis állítások az évszakokról.
- Beugratós, vicces kérdések, az összekeveredett évszakjegyek helyreigazítása.

11. KAPTAM AJÁNDÉKBA EGY LABDÁT, HOL JÁTSZHATNÉK VELE?

(döntéshozó, kommunikációs technikák fejlesztése)

Feladat: alternatívák keresése, a legjobb megoldás kiválasztása

Eszközök: képek a gyerekek ötletei alapján; forgatható nyílal ellátott parafa tábla; áthúzást jelölő vonalak

A játék menete:

A gyerekek a táblával szemben körben ülnek. Az óvodapedagógus kérdése után – „Kaptam ajándékba egy labdát, hol játszhatnék vele?” – a gyerekek ötletei alapján felkerülnek a képek a mutatóval ellátott táblára. A gyerekek által javasolt alternatívák: játszótér, gyerekszoba, kamionparkoló, úttest, udvar. Minden egyes alternatívát megbeszélünk, a helytelen választást áthúzzuk, marad az egyetlen jó választás.

12. HAJÓÚTON VAGYUNK

(kapcsolaterősítő, a döntési képességet fejlesztő játék)

Feladat: szerepek vállalása, saját ötletek alapján a történetek eljátszása közben a döntési technikák javítása

Eszköz: –

A játék menete:

Az óvodapedagógus javasolja: játsszanak olyat, hogy hajóútra mennek. Választanak hajóskapitányt, a többiek matrózok. Eljátsszák a hajóút során bekövetkező eseményeket: vihar, cápa közelít, hajótörés. Mindenki szabadon játszhatja el a történeteket. Fontos, hogy nem betanult színjátékot játszunk, nem színházi előadást, hanem saját szavakkal megfogalmazott gondolkodató jeleneteket. Többféle megoldás is lehetséges. Minden gyermeknek lehet jó gondolata, kipróbálhatja önmagát, megmutathatja társainak, hogy mire képes. A problémákat nem szükséges rosszként, hanem megoldásra váró feladatként kell kezelni. A gyerekek oldott légkörben átélnek a lehetséges veszélyhelyzeteket, fejlődik a problémamegoldó képességük, dönthetnek, hogy az egyes szituációkban mit tesznek, megfogalmazhatják érzéseiket. A játékot követő beszélgetésben pedig megindokolhatják döntéseiket.

13. VENDÉGSÉG

(kapcsolaterősítő, döntéshozó játék)

Feladat: a vendég, a vendéglátó viselkedési szabályainak megvitatása a szituációs játék után

Eszköz: asztal, amit szépen megterítünk

A játék menete:

Két családot „alapítunk”. Az egyik család vendégül hívja a másikat, amelynek tagjai helyesen vagy helytelenül viselkednek, tetszés szerint. A gyakorlatban az alábbi helyzeteket játszották el a gyerekek:

- Késnek az ebédre.
- Nem jönnek el.
- Ha jönnek, üres kézzel jönnek, azonnal leülnek enni.
- Virágot hoznak, udvariasan köszönnek, szépen étkeznek az asztalnál.

A vendéglátó család feladata eldönteni, hogy helyesen vagy helytelenül viselkedett-e a vendég család.

14. CSALÁDOK AZ EMELETES HÁZBAN

(közérzetjavító, kapcsolaterősítő, a döntéshozatalt segítő játék)

Feladat: annak eldöntése, hogy melyik családba szeretnének tartozni; beszélgetés arról, melyik családtól mit várhatnának

Eszköz: emeletes ház rajza nyitott ablakokkal, érzéseket kifejező képekkel

A játék menete:

Az óvodapedagógus elmondja, hogy a ház különböző szintjein más-más család él: mérges, szomorú, vidám, szigorú. Ennek megfelelően a gyerekek az ablakba teszik a családtagok képeit, majd közösen megvitatják az alábbi kérdéseket:

- Melyik család tagjai szeretnének lenni, és miért?
- Miért mérges az apa, az anya, a gyermek?
- Miért szomorú az apa, az anya, a gyermek?
- Mitől vidám az apa, az anya, a gyermek?
- Miből gondold, hogy szigorú az apa, az anya?
- Melyik család tagja szeretnél lenni, ha eltörtél egy vázát?
- Hogyan fogadná a mérges, a szomorú család, ha eltörnél egy vázát? (A jelenetet el is játszhatják.)

IV. Stresszkezelés

Az óvodás gyerekek életét is megnehezítik a családok életében bekövetkező negatív változások. Nehezíthetik életüket az akarati fejlődésükkel szembekerülő gátak, szabályok, természeti és egyéb akadályok. A gyerekek életében is megjelenik a pozitív és negatív stressz, testi és lelki tüneteket okozva. A szocializáció, a megfelelő nevelés megkönnyítheti mind az örömeit, mind a kudarcokat, negatív hatások megfelelő feldolgozását.

A stresszkezelést szolgáló játékok abban segítenek, hogyan viseljük el rossz élményeinket, hogyan változtassuk a rossz dolgokat is jóvá. Sokat foglalkozunk azzal, hogyan érezhetnénk jobban magunkat. Ha túl sokat aggódunk bizonyos dolgok miatt, vagy rosszul érezzük magunkat, beszélünk kell valakivel, aki biztosan figyel ránk. Alternatív stresszkezelési módokat is ajánlunk és gyakorlunk.

Elsőként beszélgetünk a gyerekekkel pozitív és negatív élményeiről, összegyűjtjük, részletezzük a történeteket. Megállapítjuk, hogy ilyenkor szükségünk van valakire, valamilyen segítségre, amitől jobban érezhetjük magunkat. A testi tüneteket is megbeszéljük, feltárjuk rossz, kellemetlen érzéseinket. Vannak olyan problémáink, amelyek megoldása akadályba ütközik, mégis tehetünk valamit azért, hogy jobban érezzük magunkat. Majd szituációs játékokat alkalmazunk egy-egy feszültséget okozó probléma megoldására, és lazító, relaxáló gyakorlatokat végzünk.

1. JÓ ÉS ROSSZ NAPJAINK

(a kommunikációt fejlesztő, feszültségoldó játék)

Feladat: jó és rossz napok felidézése

Eszköz: –

A beszélgetés, a játék menete:

A gyerekek körben ülnek, az óvodapedagógus megkérdezi, hogy csak jó napok vannak-e az életünkben. Mi történhetett például akkor, amikor a nap végén azt mondjuk:

- Ez szörnyű nap volt!
- Nem volt valami jó napom!
- Ez a nap rosszul sikerült.

Milyen érzéseink voltak egy ilyen nap folyamán? Mit éreztél, hogyan reagált a tested a kellemetlen élményeidre? (A gyerekek lehetséges válaszai: izzad a tenyerünk, kiszárad a torkunk, megfájdul a hasunk, stb.)

2. EGY JÓ ÉS EGY ROSSZ NAP TÖRTÉNETE

(a kommunikációt fejlesztő, feszültségoldó játék)

Feladat: jó és rossz napok eljátszása szituációs játékokkal, feszültségek kijátszása

Eszközök: eszközök a csoportszobában

A játék menete:

A gyerekek körben ülnek, beszélgetünk jó és rossz napjainkról, majd egyet-kettőt eljátszunk közülük. A gyerekek maguk választják ki a szereplőket, saját szövegüket

mondják el. Játékukból következtethetünk a család nevelési módszereire, a gyermeket feszítő érzésekre. Játsszuk el például:

- Megdicsértek, mert egyedül öltöttem fel.
- Eltörött a játékom.

Egy-egy szituációt többféle variációban más-más szereplőkkel is eljátszhatunk. Játék közben már felsejlik, kitől várhatnak a gyerekek segítséget, ha rossz dolgok érik őket, mit tehetnek, hogy jobban érezzék magukat.

3. MIT ÉREZNÉL, HA...?

(közérzetjavító, feszültségoldó játék)

Feladat: lehetőségek keresése, hogy rossz élményeink ellenére jól érezzük magunkat

Eszközök: eszközök a csoportszobában

A játék menete:

A gyerekek körben ülnek. Arról beszélgetünk, hogy történnek velünk olyan dolgok is, amik elszomorítanak, megijesztenek bennünket, amik miatt aggódunk, vagy nagyon rossz érzéseink támadnak. Az óvodapedagógus felteszi a kérdést: Mit éreznél, ha...

- beteg lennél a születésnapodon?
- a legjobb barátod hosszú időre elutazna?
- egész nap szakadna az eső, amikor strandra készültök?

Lehetséges válaszok:

- Anya odaülne mellém, mesélné, társasjátékozna velem, később elhívhatnám a barátaimat a születésnap zsúr helyett, stb.
- Megkérném anyát, apát, hogy hívják fel telefonon a barátomat, beszélgethetnénk, stb.
- Társasozhatnánk, beszélgethetnénk, kitalálnék valamilyen játékot, stb.

4. TE MÉG TÚL KICSI VAGY!

(feszültségoldó, problémamegoldó játék)

Feladat: feszültségoldó megoldás keresése közösen egy problémás helyzetre; annak felismerése, ha egy társuk szomorú, vagy segítségre szorul

Eszközök: társasjáték, a csoportszoba bútorai

A játék menete:

Az óvodapedagógus elmondja Peti történetét, aki vasárnap társasozni hívja a szüleit, akik nem ülnek le vele játszani, mert anya főz, apa pedig pihenni szeretne. Peti próbálkozik 17 éves nagytestvérével, aki a barátaival beszélget, de ők elküldik. „Te túl kicsi vagy a mi beszélgetésünkhöz” – mondják. Peti sírva fakad...

A gyerekekkel elbeszélgetünk a következő kérdésekről:

- Mit érzett Peti, amikor senki sem akart vele játszani? Veled történt már ilyen?
- Miért kezdett el sírni?
- Mit tehetnél, ha senki se játszana veled?
- Milyen játékokkal lehet egyedül is játszani?
- Hogyan tudnánk segíteni Petin?

A jelenetet el is játszhatjuk önként vállalkozó szereplőkkel, változó tartalommal. Bábozni is lehet.

Egy hasonló beszélgetős játék nagyon jó feszültségoldó lehet, és elgondolkodtathatja a gyerekeket, hogy ők is tehetnek annak érdekében, hogy jól érezzék magukat, feszültségüket, szomorúságukat, mérgüket nem csak sírással lehet levezetni.

Nagyon jó feszültségoldó játékok a fogócskák, amikre e helyütt nem írunk példát, mert nagyon gazdag a tárházuk.

5. LUFIFÚJÁS

(feszültségoldó, közérzetjavító játék)

Feladat: egy gyors feszültségoldó módszer megismerése

Eszközök: –

A játék menete:

A gyerekek körbe állnak. Terpeszben lufifújást mímelve, egyre nagyobb lesz a lufi, majd nagyot kiáltanak: „Pukk!”, és a képzeletbeli lufi eldurran.

6. GUMIEMBER

(az együttműködést párokban gyakoroltató játék)

Feladat: a kerettörténet (meseszöveg) során a folyamat koncentrált követése (fontos a lassúság)

Eszközök: –

A játék menete:

A gyerekek párt választanak maguknak, a pár egyik tagja a gumiember (számára feszítő-lazító gyakorlat lesz a játék). Társa először „felpumpálja” a gumiembert (hangos be- és kilégzésekkel – számára a játék egy légzőgyakorlat). A gumiembert játszó gyerek először összegörnyedve fekszik vagy ül, és ahogy a másik „fújja”, úgy egyenesedik fel fokozatosan, és feszíti meg az izmait. Amikor „tele lesz levegővel”, vagyis megfeszül minden porcikája, a másik gyerek „kihúzza a dugót”. A dugó nagyon kicsi, lassan áramlik kifelé a levegő. Ahogy fagy a levegő, a gumiemberek fokozatosan elernyednek, ellazulnak, végül elterülnek a földön. Utána csere következik.

7. LAZÍTÁS SZÉKEN ÜLVE

(lazító gyakorlat)

Feladat: ellazulás lassú légzéssel, csak a gyakorlatra koncentrálni

Eszközök: –

A lazítás menete:

A gyerekek székre ülnek, a lehető legkényelmesebb pózba, hátradőlve, becsukják a szemüket. Az óvodapedagógus megkéri őket, hogy a lehető lelassabban lélegezzenek, a levegőt is nagyon lassan engedjék ki. Fontos, hogy a gyakorlatot vezető óvodapedagógus hangja nagyon nyugodt, csendes, megnyugtatóan lassú legyen. Meséljen összefüggően virágos rétről, illatokról, tengerparti nyaralásról. Ismételjük meg a gyakorlatot néhányszor. Gyakoroltassuk a lassú légzést, a nyugodt ülő vagy később fekvő helyzetet addig, amíg a gyerekek maguk is meg nem érzik a gyakorlat jelentőségét.

8. KRUMPLISZÁK

Feladat: lassú elernyedéssel a feszültség oldása

Eszköz: –

A játék menete:

A csoport létszámától függően az óvodapedagógus kiválaszt két-három gyermeket a kiségek szerepére. A gyerekek körben sétálnak a teremben, eljátszva, hogy a hátukon nehéz zsákot cipelnek. A „kiségek” kirágnak a zsákokat, lassan, ahogy kigurulnak a krumplik, egyre könnyebben, gyorsabban mennek tovább a „zsákos emberek”.

9. MESE A ZSÁK BÚZÁRÓL

(lazító gyakorlat)

Feladat: lazítás, mozgás: utánzás a mese szövegének megfelelően

Eszköz: –

Játék menete:

A gyerekek körbejárnak a teremben, az óvodapedagógus mesél. A gyerekek a hallottaknak megfelelően cselekszenek.
„Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény legény. Összes vagyona egy degeszre tömött zsák búza volt. (A gyerekek eljátsszák, milyen a degeszre tömött zsák: belégzés, levegő benn tartása, test megfeszítése.) Elindult vele a malomba, hogy lisztet őröltesse a búzából. Útközben elfáradt, letette a zsákot az árokpartra, ő maga elaludt. (A gyerekek eljátsszák, mit tesz a legény: kifújja a levegőt, leülnek, összegörnyednek kicsit.) Arra futott egy kiséger, és kíváncsiságból kirágtta a zsák csücskét, mire kipottyant néhány búzaszem. Felébredt a legény, vállára emelte a még mindig nehéz zsákot, és folytatta útját. (Ismét fölállnak, kiegyenesednek, belégzés.) A búza meg egyre csak szóródott a zsákból. Egyre soványabb és soványabb lett a zsák. Mire a legény a malom kapujához ért, az utolsó búzaszem is kipottyant a zsákból. Az üres zsákot mérgében a kerítés tövébe dobta. (A zsák mintájára a gyerekek lassan kilélegeznek, majd elernyednek, végül a földre fekszenek.)”

Óvodapedagógus ekkor így szól a gyerekekhez (játékosan megvizsgálja a „zsákokat”): „Most megvizsgálom ezeket a zsákokat is! És itt maradt-e még búza? Nem! Egy-két szemet találtam csak! Nagyon ügyesek voltatok!”

10. HÓEMBER

(lazító-feszítő, közérzetjavító játék)

Feladat: lazítás, feszítés a daloknak megfelelően

Eszköz: –

A játék menete:

Minden gyermek egy-egy hóember. Két gyerek énekel: „Süss fel nap...” A hóemberek lassan, fokozatosan elolvadnak, majd leülnek a földre. A gyerekek újra énekelni kezdenek: „Hull a hó, hull a hó...” A hóemberek lassan felállnak, egyre erősebbek, feszesebbek lesznek.

11. KINEK SEGÍTHETNÉK, ÉS HOGYAN?

(feszültségoldó beszélgetés)

Feladat: a stressz okozta testi tünetek megbeszélése, a feszültségoldás módjainak megismerése

Eszközök: báb minden gyermek számára

A játék menete:

A gyerekek egy báb beszámolóját hallgatják: „Néha rossz érzésem van a gyomromban. Mindig, amikor szomorú vagyok, vagy félek valamitől, és nem szeretnék sírni, és nincs ott velem senki, akinek elmesélhetném, miért érzem rosszul magam. Tudjátok, miért? Mert lenyelem a rossz érzéseimet! Veletek ilyenkor mi szokott történni?” Egy lehetséges válasz: „Rövid idő múlva nekem is fáj a gyomrom, nagyon rosszul érzem magam. Egyszer, mikor találkoztam az utcán a barátaimmal, azt mondták, úgy látják, nagyon rossz kedvem van, és megkérdezték, hogy mi bánt. Elkezdtem mesélni, és mikor meghallgattak, kezdtem sokkal jobban érezni magam. Többször eljöttek hozzám, sokat beszélgettünk, így már sokkal jobban vagyok.”

Ekkor az óvodapedagógus vezetésével a gyerekek megbeszéli a következő kérdéseket:

- Mit jelent segíteni másokon?
- Kinek van szüksége segítségre?
- Hogyan tudunk segíteni másokon?

12. LAZÍTÓ GYAKORLAT FEKVE

(az ellazulást segítő játék)

Feladat: az ellazulás segítése mesével, ügyelve a „visszatérés” fokozatosságára

Eszköz: –

A lazítás menete:

A gyerekek a teremben keresnek helyet maguknak a szőnyegekben. Hanyatt fekszenek, kezük a combjuk mellett. Az óvodapedagógus halkán, lassan a következő szöveget mondja: „Feküdj nyugodtan a hátadon. Egy csodálatos helyre viszlek el gondolatban, de ehhez az kell, hogy csak rám figyelj, és tedd, amit mondok. Lassan lazítsd el a fejtetődet. Lazítsd el a homlokodat... a szemöldököt... a szemedet... az arcodat... a szádat... az álladat... a nyakadat... a mellkasodat... a karjaidat... a hasadat... a combodat... a térdedet... a bokádat... a lábfejedet. Nagyon lassan lélegezz. Pihenj, csak pihenj. A tengerhez érkeztünk, érzem a langyos szellő fuvallatát, gyönyörűen csillog a víz, süt a nap, érzed a nap melegét. Lélegezz lassan. Messziről látszik egy fehér hajó. Intetet az apukád, anyukád, mindjárt ideérnek, nagyon jól érzed magad. Megérkezett anyukád és apukád, homokvárat fogtok építeni. Most pihenj, csak pihenj. Lassan visszatérünk a valóságba, kezd visszatérni beléd az erő. Szorítsd ökölbe a kezéd, nyisd ki lassan a szemed, csodálkozz rá a világra. Lassan, nagyon lassan térdelj fel, állj fel, lassan sétálj a teremben. Jól éreztük magunkat együtt.”

Zenére is lehet ugyanezt végezni, de hosszabb időt kell hagyni arra, hogy a gyerekek átélhessék az érzéseiket. Fontos, hogy azt a gyermeket, aki nem tud ellazulni, nem szabad erőltetni, arra kell csak figyelni, hogy ne zavarja a társait.

Idegen nyelvek

„Lomb Kató... az érdeklődés, a motiváció mellett egy másik fontos tényezőként jelölte meg azt, hogy elsősorban ne steril és mesterkéltnyelvkönyvi környezetből próbáljunk elsajátítani egy nyelvet, hanem az első pillanattól vessük magunkat a mély vízbe, és az anyanyelvi irodalom környezetéből, kontextusból tanuljunk. Ez fáradságos munka, viszont megadja a kódfejtés sikerélményét, az aha-élmények eufóriáját, amely maradandóbbá teszi az önerőből szerzett tudást, mint ha készen kapott frázisokat és szójegyzékeket ismételve próbálnánk mechanikusan memorizálni a nyelvet.”

(Részlet Nagy Tímea Így tanul nyelveket Lomb Kató című írásából)

*„A nyelv elsajátíthatósága mindenkinél
elér egy limitet, de amíg nem próbáljuk meg,
nem tudhatjuk, nálunk hol van ez a határ.
Nincsen csodapirula, neki kell ülni.”*

Muszka Katalin

„A tehetség munka nélkül nem jut messzire”

Szöveg: **Gósi Lilla** | Fotó: Kallos Bea

Huszonhat éves, tizenkét nyelven beszél, és még ennél is több nyelven ért **Muszka Katalin**. A felvidéki lány inspiráló példaként áll diákok és pedagógusok előtt, olyannyira, hogy 2015-ben az **50 tehetséges magyar fiatal** mentorprogram kiválasztottja lett. Élettörténetének tükrében nyelvekről, módszerekről és ambícióiról beszélgettünk Kival.

Egy pesti kávézóban találkozunk. Népszerű, nemzetközi hely, ahová sokan ülnek be tanulni és dolgozni. Amíg az interjúalanyomra várok, hallgatom a körülöttem duruzsolókat. Elkapok angol mondatfoszlányokat, a szomszéd asztalnál német turisták ülnek, nem messze néhány cserediák.

Katalin nagy valószínűséggel mindannyiunkkal megtalálná a közös hangot, és nem csak azért, mert tizenkét nyelven beszél. A kommunikáció trükkjeit a gyakorlatban sajátította el, míg egy felvidéki kisvárosból eljutott Pekingig. Tanult Londonban, jelenleg Budapesten írja a doktori disszertációját, és dolgozik. A találkozónkra is munkából érkezik. Amikor befut, rendel egy teát. A jelenléte ebben a bábéli zűrzavart idéző, nyüzsgő kávéházban is természetes. Jókedvű, nyugodt. El tudom képzelni, hogy bárhol képes otthon érezni magát, mégis ezzel a kérdéssel kell indítanom:

– Hol van az otthonod?

– Ott, ahol anyuék – vágja rá gondolkodás nélkül. – Párkányban, a szülővárosomban. Az otthon nem az országhatárokon múlik. Lehet Szlovákia és Magyarország is az, amit otthonnak nevezek. Párkány és Esztergom a Duna két oldalán helyezkedik el, összeköti őket a Mária Valéria híd. Kiskoromtól gyakran átjártunk Esztergomba, így sosem éreztem különválasztva a kettőt.

– Miben nyilvánult meg hétköznapijaidban a magyar–szlovák kettősség?

– Drukkolok a magyar vízilabda-válogatottnak meg a szlovák hokicsapatnak is! A viccet félretéve, magyar az egész családom, magyar általános iskolába jártam, de szívesen nézek szlovák tévéműsorokat, olvasok szlovák könyveket... Az iskolában kötelező volt a szlovák. Meg is

tanultam rendesen szlovákul, aminek hozadéka, hogy értek csehül és lengyelül, ami sokszor nagyon hasznos!

– Mondhatjuk, hogy a szlovákot a környezetedből szívta magadba?

– Tulajdonképpen igen. A szlovákiai szlovák nyelvoktatás nagy hibája, hogy nem idegen nyelvként, hanem második anyanyelvként tanítja a szlovákot. Ezért a tananyagok felépítése nem logikus, hiányoznak az egyszerű magyarázatok, a megfelelő szöszedetek. Sok standardizált teszt elvárása nem reális, túlzottan nyelvtanközpontúak. Például már korán szlovákul elemeztetnek mondatot, a feladott novellák túl hosszúak és archaikusak, tájnyelvi szókinccsel tartalmazznak, ami még a szlovák anyanyelvű gyerekeknek is nehéz. Régen voltam általános iskolás, remélem, azóta javult a helyzet, de máig emlékszem, meglehetősen elvették a kedvünket a szlovák nyelv tanulásától.

– Első osztályban mivel kezdtétek a nyelvtanulást?

– Szlovákul kellett beszélnünk egy képeskönyv ábráiról, ami a középfokú nyelvvizsga tipikus feladata. Ehhez képest mi csak ekkor kezdtünk ismerkedni a nyelvvel. Másodiktól volt tankönyvünk, de rögtön olyan fogalmakat vezettek be, amiket magyar nyelvtanból is épp-hogy vettünk. Hiába magyarázták el a birtokos esetet szlovákul, ha még magyarul sem tudtuk, eszik-e vagy isszák. Az előírt tanterv betartásán múltott a tanáraink értékelése és a mi középiskolai felvételink, így érthető, hogy a pedagógusok többsége – tisztelet a kivételnek – ragaszkodott hozzá. Fent kellene elfogadtatni, hogy a szlovák annak, aki nem anyanyelvként beszél, idegen nyelv, akkor is, ha a környezete anyanyelvi.

Mit üzen a nyelvtanulóknak?

- A nyelvvizsga nem ad pontos képet a nyelvtudásunkról, de a papír egy bizonyos szinten **igazolja**, hogy beszéljük a nyelvet. Bár sokan szenvednek velem, jogos elvárásnak érzem, hogy a diplomámmal együtt legalább egy idegen nyelv ismeretét is fel tudjuk mutatni.
- Az **egynyelvű nyelvvizsgák** híve vagyok. Éles helyzetben sem lehet minden szót kristálytisztán érteni, ismerni és lefordítani, és a nyelvtudás abban áll, hogy egy adott szókinész birtokában a kontextusból kitapogatom, mi mindent mondhatok még. A fordítást nem gondolom életszerűnek vagy jogos elvárásnak egy nyelvvizsgán.
- Egyénileg vagy minimális tanári asszisztenciával is kivitelezhető a **felkészülés** a nyelvvizsgára és az érettségire. Kevesen tudják, hogy például az Oktatási Hivatal honlapjáról az összes nyelvi érettségi letölthető, hanganyaggal, megoldókulccsal együtt.
- Egyetértek **Lomb Katóval**, aki azt mondta: „A nyelv az egyetlen dolog, amit rosszul is érdemes tudni.” Ne féljünk a hibáktól, ha rosszul ragozunk is egy igét, attól még megértenek, a lényeg, hogy merjük használni a tanult nyelvet, hiszen azért tanuljuk!
- A nyelvtudás nem áru, amiért fizetsz, és megkapod. Viszont **szolgáltatás** olyan értelemben, hogy a pénzünkért elvárhatunk működő módszereket, személyre szabott foglalkozást. Ha egy iskola vagy a tanár nem válik be, ne erőltessük, merjünk váltani – de mindig legyünk aktív résztvevők!
- Szűkös pénztárcával is rengeteg ingyenes **online** kurzus elérhető. Ajánlom az *5 év – 5 nyelv* blogot, a *Duolingo* alkalmazást, az *5perc Angol* hírleveleit. Akinek már megy az angol, és egzotikumra vágyik, az FSI-nyelvkurzusokat, a *Memrise* és *Mango Languages* oldalakat.

– Ki tartozott a „tisztelet a kivételnek” kategóriába?

– Például az én szigorú, de következetes tanító nénim. Ötödik osztálytól a heti öt szlovákórából egy irodalom, amit úgy oldott meg, hogy ki kellett vennünk a könyvtárból egy szlovák regényt, olvasónaplót írni, majd elmesélni a többieknek. Élvezetes és teljesíthető feladatnak tartottuk, és még tanultunk is belőle. Másrészt gyakoroltuk a szóbeli kommunikációt. Előre megadott egy témát, például a nyaralást, felkészültünk, és órán beszélgettünk róla. Szinten tartás végett máig szoktam rendelni egy-egy olyan könyvet szlovákul, amit amúgy is elolvasnék, így összekötöm a kellemest a haszonnal.

– Az általános iskola után miért az esztergomi Dobó Katalin Gimnáziumot választottad?

– Nem akartam kollégista lenni, márpedig, ha a legjobb helyi gimnáziumba megyek, kollégiumban kellett volna laknom egy másik városban. A Dobó nagy vonzereje volt, hogy csak át kellett sétálnom a hídon, ráadásul volt francia nyelvoktatás.

– Kihívásnak élted meg az ötéves angol két tannyelvű osztályt?

– Egyáltalán nem. Az osztálytípus a mi évfolyamunkban indult először a Dobóban. Azt hittem, a heti tizenkét angolórán halálra nyúznak majd, de miután megírtam a felmérőket, unatkoztam. Az első év végén letettem az angol középfokút, amivel kiváltottam az érettségit, ezután a kötelező angolórákra nem kellett bejárnom.

– Nem haladtatok megfelelő tempóban?

– Az osztályunkban egy kezdő és egy haladó csoport volt, utóbbiba kerültek, akik tanultak már egy kicsit angolul, én viszont előrébb tartottam. Szerencsére az egyik tanár nénim lekötötte a fölös energiáimat, mindig adott pluszfeladatokat. Ő volt az is, aki elküldött a középfokú nyelvvizsgára. Szerettük emberként és szakmailag is, tudott motiválni, de a színvonalból nem engedett, igenis követelt.

– Hogyan lépett be az életedbe a többi nyelv?

– Általános iskola alatt kezdtem angol- és németmagánórákra járni ismerős tanárokhoz. Felső tagozatban összefogtunk egy barátnőmmel és a nővéremmel, hogy elmegyünk olaszra, de sajnos a tanárnő végül nem tudott vállalni bennünket. De én már belelkesedtem, ezért javasolták a szüleim, hogy menjek olasz helyett oroszra. Nem erőltették, magamtól akartam, izgatott és érdekelt, ahogy annyi minden más; százféle szakkörre jártam. Szintén magántanárnál kezdtem a spanyolt, és persze nem hagyhattam ki a latinszakkört sem... A gimnázium második évétől végigvittem érettségiig a franciát, mentem OKTV-re, versenyekre. Mivel szerettem volna megismerni valami krikszkrakszosat is, de arabtanárt nem találtam, maradt a kínai és a japán.

– Az ázsiai nyelvek ritkaságnak számíthattak akkoriban a hazai nyelvoktatásban.

– Valóban, mostanában dicsérnek, hogy milyen előrelátó voltam, pedig elsősorban azért kezdtem a kínaival és a japánnal foglalkozni, mert tetszettek, és különlegesek voltak. Egész szombatokat töltöttem egy budapesti nyelviskolában, ahol japánra és kínaira specializálódtak. Élveztem, és megszilárdított benne, hogy ez a különleges világ kell nekem.

– Magától értetődőnek tűnik, hogy az ELTE keleti nyelvek és kultúrák kínai szakirányán tanultál tovább, majd később felvettek koreai szakra is. Mely nyelvek következtek ezután?

– Az Eötvös Collegiumban minden elsőnek kötelező volt a latin. A spanyolnak és a franciának köszönhetően könnyen boldogulok az olasszal és a portugállal is. Az egyetemen tetszett meg a koreai is, kimondottan a történelem, a gazdaság és a diplomácia kapcsán. Egyéb-ként sok tekintetben hasonlít a japánra, a szókinész pedig a kínaihoz. Gondoltam, megszerzem a három fő keleti nyelvet, ami ritkaság, kevesen beszélnek mind-egyiket nagyon jól – egy volt közülük híres akadémikusunk, Mártonfi Ferenc sinológus.

- Kik tanítottak az egzotikus nyelvekre?

- Magyar anyanyelvű tanáraink voltak, egyedül koreai-ból volt kezdettől koreai tanárom is Osváth Gábor tanár úrral párhuzamosan, aki a koreai lingvisztika nagy öregje. Később foglalkozott velem külön kínai lektor, versenyre készített fel, csiszolta a kiejtésemet, de kezdőként, amikor magyarul kell a nyelvtant, szerencsésebb egy anyanyelvi tanár. Ráadásul a lektoroknak azt tanítják, mi a nehéz az angol anyanyelvűeknek. Ebből a magyaroknak bizonyos dolgok nem okoznak gondot, vagy könnyebben boldogulnak vele, ilyen például néhány kínai hang kiejtése vagy egyes nyelvtani szabályok.

- Az ELTE után Angliába mentél egy egyéves mesterképzésre, Londonban szereztél meg a diplomádat. Milyennek látod az angol oktatási rendszert?

- Vannak előnyei és hátrányai, az ideális talán valahol a magyar és az angol között lenne. Kevésnek találtam a tanárokkal az interakciót, de persze a bevonódás mélysége függ az oktató személyiségétől is. Volt, akihez bármikor fordulhattunk, és volt, akit teljesen lefoglalt a saját kutatása. Sokszor nagyon személytelennek éreztem, hiszen előtte itthon napi szinten találkoztunk a hallgatótársaimmal, beszélünk a tanárainkkal (igaz, nálunk meg az óraszám túl magas). Angliában sok önálló munkát és felkészülést vártak el kevés tanóra mellett, ami abból a szempontból jó, hogy jobban beoszthatam az időmet, belefért egy kis városjárás, dolgoztatás, el tudtam mélyülni egy-egy témában. Viszont ez lehet negatívum is. Sokszor nem átfogó tudást kínálnak, hanem kiragadnak egy témát egy kurzus erejéig, felvillantják egy szeletét. Kínai szakon például tanultak a kulturális forradalom alatti és utáni Kínáról, de ettől még nem ismerték meg az azt megelőző több ezer év történelmét, mint mi itthon, mert mondjuk, csak a modern időkkel foglalkozó kurzust vették fel, többet nem kellett, vagy nem volt kötelező. Nem a lexikális tudás erőltetését hiányoltam, egyszerűen csak túl felületeseznek éreztem, hogy ha a házi dolgozat szempontjából valami irreleváns, akkor az kimarad. Hiányoltam a szóbeli vizsgákat, többnyire zárthelyi esszé vagy házi dolgozat alapján értékelték a munkánkat. Reméltem például, hogy meg kell védenem a házi dolgozatomban leírt álláspontomat a tanár előtt, hiszen kiváló vitatéma, jó lett volna megmutatni, hogy tényleg felkészült vagyok, de csak elolvasta, beírta a jegyet Moodle-n, dolog letudva. Kár. Itthon sokan félnek a szóbeli vizsgáktól, nekem szerencsére jó a beszélőkém, így nem tartottam tőlük. Jó volt személyes visszajelzést kapni, több témát kifejtteni, esetleg utána még kicsit beszélgetni a félévben tanultakról. Méltó lezárása volt egy-egy izgalmas kurzusnak.

- Mit vennél át a britektől?

- A náluk bevett vitakultúra itthon sajnos nem létezik, holott van értelme ütköztetni az érveket, hiszen abból tanulsz, reflektálsz a saját világmépedre, helyezed új megvilágításba a dolgokat. Személy szerint gyakran bonyolodom mély beszélgetésekbe aktuális, komoly témákról például a főnökömmel vagy édesanyámmal. Ránk is szól néha apukám, hogy ne veszekedjünk, pedig

mi csak parázs vitát folytatunk. Az iskolában fontos lenne szóban és írásban is gyakorolni ezt, nem csak angolórán íratni érvelő jellegű esszéket. Elég csak ránézni a neten a kommentekre: zéró helyesírás, érzelmi kitörések, vakon pártokhoz skatulyáznak vitapartnereket, sértegetnek. Arról nem is szólva, hogy sokszor mindezt az adott cikkélményt félreinterpretaálva teszik. Szóval a szövegértésen is van mit javítani.

- Van viszonyítási alapod. Miben erősebb a magyar oktatás?

- Nagyobb a lexikális tudásunk, nagyon adunk az általános műveltségre, a történelem, irodalom ismeretére. Viszont nem tudjuk jól eladni magunkat és azt, amit tudunk. Angolszász körökben nagyon fontos a csomagolás, és még ha fogalmad sincs valamiről, akkor

is úgy fogod előadni, mintha te fűjnád a passzátselet. Hiába tudjuk kívülről József Attilát, ha nem vagyunk képesek úgy mesélni róla, hogy a hallgatóságunkat érdekelni kezdje. Fel kell mondani a verset, amit már másnap elfelejték, de nem kell bemutatnom az osztálynak, a tanárnak, hogy miről szól, vagy miért érdekes.

– Volt olyan tanárod, akinek annyira magával ragadott az előadásmódja, hogy azzal tette érdekessé a tanultakat?

– Igen! Az egyetemen Adamik Tamás professzor úr retorikaórájára a leglustább másnapos első éves egyetemista is bement hétfő reggel nyolcra, majd az óra végén extázisban tapsolt. Pedig csak ókori témákról beszélt, amin ki nem alszik el!?

– Mit tanácsolnál az érettségi előtt álló magyar diákoknak?

– Érdekes a hazait a külföldivel kombinálni. Válaszszanak olyan alapképzést itthon, ami gyakorlatias, van piaca, és nem lehet vele Dunát rekeszteni. Szerezzenek erős alaptudást, jó jegyeket, barátokat, külföldi ismerősöket. Budapesten jó diáknak lenni, adottak az izgalmas programok, kulturális intézetek. Az alapszak végeztével érdemes nívós külföldi egyetemre menni. Kedvező időben és anyagilag is, hogy bár fizetős a mesterképzés, általában csak egy év, ennyit kell megfinanszírozni. Megéri félretenni akár középiskolától kis összegeket, és mire odajutunk, nem lesz elérhetetlen vágyálom a külföldi tanulás. Odakint a lazább óra-rendnek hála a sulit mellől viszonylag könnyen lehet dolgozni is, így még egy értékes tapasztalattal lehetünk gazdagabbak. Ázsiában például sok szülő már a gyerekek születése előtt elkezd félretenni, hogy majd menő nyugati egyetemre küldhesse, és annak ellenére, hogy a család teljesen átlagos bevételű, mikor szükség lesz rá, meg tudják finanszírozni a család szemé fénye továbbtanulását. Ők hisznek abban, hogy ez előrébb visz, és nagyon becsülik a tudást.

– A te családod hogyan oldotta meg?

– Habár léteznek ösztöndíjak, én nem kaptam támogatást, de szerencsésnek tartom magam, ki tudtuk gazdálkodni. A szüleim félretettek a tanítástomra, illetve magam is dolgoztam előtte, és félreraktam az egyetemi ösztöndíjából is. Igaz, hogy kint drága az egyetem, de éppen ezért nagyobb a presztízse. Itthon több megbecsülést érdemelne a diákok részéről, hogy egyáltalán járhatnak egyetemre, és nem egy vagyonért, mert máshol sajnos nem így van. És bármennyire alulfizettek is a magyar felsőoktatásban a professzorok, a tudásuk nagyon értékes, becsüljük meg, hogy tőlük okosodhatunk.

– Mi történt London után?

– 2013 nyarán jöttem haza, utána pár hónapra kimentem gyakornoki státuszba dolgozni a Pekingi Magyar Kulturális Intézetbe. Élményekkel teli pár hónap volt, egy kicsit az otthonom lett az a hely is. Miután véget ért a gyakornokság, úgy jöttem haza, hogy szeretnék itthon lenni egy darabig, hiányzott a vőlegényem és a családom.

– Visszamennél?

– Pekingbe? Bármikor! De már nagyon vágytam rá, hogy végre ne egy bőröndből éljek. Szívesen utazom, de nem vágyódom el. A vőlegényem több külföldi állásajánlatot kapott, de mindig úgy döntöttünk, hogy maradjunk, mert sosem tűnt annyira szerethetőnek, szakmailag kívánatosnak, mint ami itthon van, és jó itthon lenni, itthon fejlődni. Ráadásul együtt azt is figyelembe kell vennünk, hogy milyen hatással lesz a változás a másik fejlődésére és életére. Szóba kerül a családalapítás, gondolnunk kell arra, hogy távol lennének a nagyszülők, amit sajnálnék. Viszont nagyon pártolom, hogy a tanulóéveik alatt menjenek a fiatalok világot látni, meg lehet csípni szuper ösztöndíjakat, szakmai gyakorlatot, tessék szépen pályáztatni mindenfelé! Elég megnézni a Balassi Intézet honlapját, egészen egzotikus helyekre is el lehet jutni Vietnamtól Mongóliáig. Amíg egyetemista az ember, könnyebb élni ezekkel a fél-egy éves lehetőségekkel; miután végez, és dolgozni kezd, sokkal nehezebb megoldani.

– Miután hazaérteztél, szabadúszó tolmácsként és fordítóként dolgoztál. Milyen munkákat vállaltál?

– Nagyon széles volt a feladatok skálája. Hivatalos alkalmaktól autógyáron át NAV-ellenőrzésig, rengeteg helyre hívtak. Vezettem delegációkat közintézményekhez, tolmácsoltam üzleti tárgyaláson, kísértem el ügyet intézni kínaiakat, hosszú és változatos a lista.

MUSZKA KATALIN

1989-ben született Párkányban. Általános iskolában kezdett idegen nyelveket tanulni. Az esztergomi Dobó Katalin Gimnáziumba járt, ballagásakor Pro Linguis díjat kapott. Alapszakos diplomáját az ELTE keleti nyelvek és kultúrák kínai és koreai szakirányain szerezte, délkelet-ázsiai kultúrák minorral. A londoni School of Oriental and African Studies fordítói mesterszakán diplomázott. Néhány hónapig a Pekingi Magyar Kulturális Intézetben gyűjtött tapasztalatokat. A budapesti Pázmány Péter Katolikus Egyetem doktoranduszhallgatója. Dolgozott tolmácsként és fordítóként, jelenleg egy tanácsadó cég kínai ügyfeleivel foglalkozik. A La Femme mentorprogramján kiválasztott ötven tehetséges fiatal egyike. Az általa beszélt nyelvek: angol, kínai, szlovák, francia, spanyol, német, orosz, cseh, koreai, japán, vietnami, olasz.

- A szabadúszásnak vége?

- Jelenleg egy könyvvizsgáló és tanácsadó cégnél dolgozom, ahol a kínai ügyfeleknek kínálunk jogi, pénzügyi, adóügyi tanácsadást. A közép-kelet-európai régióért felelünk ketten a főnökömmel. Mindennap használni kell a nyelvet, de a nyelvismeret csak az alap, mellette szükség van egy nagyon jó közvetítői készségre. Másképp kell a kínaiakkal tárgyalni, üzenetet átadni, egy félreértést elsimítani, mint az európaiak esetében. Különbözőek a módszerek, a ritmus, az udvariassági formulák. Sokan alábecsülik ezeket az apróságokat, pedig a kultúra ismerete és a kommunikátor személyisége létfontosságú, azonkívül nem jön a nyelvtudással automatikusan. Én szeretek emberek között lenni, tárgyalni, tehát ez nekem testre szabott feladat.

- Gondolod, hogy ezek a kulturális és kommunikációs készségek fejleszthetők?

- Lehet finomítani őket nyelvi környezetben, de nem is kell feltétlenül külföldre menni, sokat számít a rutin. Egy amerikai cégnél kitapasztalható például, hogyan reagálnak az amerikaiak. Míg az ázsiaiak sosem mondanak nemet, ők mindent megdicsérnek, és a végére hagyják a kritikát. Egy másik példa: a kínaiak zajosak, hangosan esznek, csámcsognak, nevetgélnek. Amikor kicsi voltam, nekem az ellenkezőt mondták - „Magyar ember evés közben nem beszél” -, de mára sikerült szakítanom a hagyománnyal, és a közös étkezések igazi csevegések is lettek. A nyelvtudásom akkor jó igazán, ha azt is tudom, hogyan illik az adott kultúra tagjaival érintkezni. Ebben segíthet tanár, barát vagy akár mi magunk magunknak, nézhetünk sorozatot, filmeket, odavarázsolhatjuk az adott nyelvi környezetet a szobánkba egy kicsit.

- A jövőre nézve mik a terveid?

- Maradok, ahol vagyok, és itt fejlődöm tovább. Szeretnék még idegen nyelveket tanulni. Régi szerelmem az arab, izgalmasnak tűnik a perzsa, a hindi, a bengáli, a kazak, és nem volt szerencsém még a skandináv nyelvekhez. A görögöt az egyik legszebben hangzó nyelvnek tartom. Vonz a maláj, tanulgattam is már egy kis ideig. Amikor nemrég eljutottam Albániába, a reptéren vettem egy nyelvkönyvet, mert annyira különleges nyelv, és megtetszett. A szomszédos nyelvek közül a szerb, a román, a horvát is tetszik, de mindenre nyitott vagyok, és az életben ezenkívül is sok feladat megtalál. Most a csendes fejlődés van soron. A későbbiekben talán szóba jön egy vállalkozás alapítása, jó lenne összehozni a családtagjaim szakterületeit. Az öcsém a BME-n tanul, közben a saját vállalkozását vezeti, családi vállalkozásunk egy részét pedig egy borászat képezheti majd, de ez a projekt egyelőre a jövő zenéje. Az is erősen foglalkoztat, hogy a nők szakmai karrierjét mennyiben befolyásolja a gyermekvállalás és a család, és ezt én hogyan fogom majd megoldani, ha beköszöntenek ezek a kihívások.

- Nemrég ért véget a La Femme mentorprogramja, amelyben hazánk ötven tehetséges fiatalja közé választottak, és mentorként Benkő Vilmos üzletember foglalkozott veled. Mit kaptál ettől a programtól?

- Nem volt könnyű dolga a mentoromnak, mivel az én pályám nem konkrét, így nehezen behatárolható, mire lehet szükségem. Akinek egy vállalkozáshoz volt ötlete, segítettek neki beindítani, a kutató kutatása otthonra lelhetett egy neves intézetben. Én felfedező alkat vagyok, rengeteg dolog érdekel, és szeretem a meglepetéseket. Szerencsére Benkő Vilmos rendkívül sokoldalú, igazi polihisztor. Közgazdászként kezdte, kiválóan ért az emberekhez, számos vállalkozásban vett részt. Amerikában nőtt fel, és hazahozta az ő nagy, amerikai szívét. Pozitív, nyitott és önzetlen, amit tanulságos volt látni, mert mi hajlamosak vagyunk mindenre nyafogni. Missziója a retorikaoktatás, csoportokat vezet, ahol minden héten más-más témáról nyilatkoznak meg idősek és fiatalok. Hisz benne, hogy segít másokon, mert azáltal, hogy az előadó kiáll, és visszajelzést kap, javul az önértékelése, nő az önbizalma. A program nonprofit, tartott már foglalkozást börtönben raboknak és fogyatékos gyerekeknek. A példája arra ösztönöz, hogy én is megtaláljam azt a területet, ahol vissza tudom forgatni a támogatást, amit mindeneddig kaptam. Túlságosan ugyan nem kényeztettek el, de mindig állt mellettem valaki, akinek a kellő időben volt hozzám pár jó szava, hitt bennem, és biztatott, hogy csináljam tovább. Elsősorban oktatási projektben gondolkodom. Lehet ételt vagy segélyeket osztani, de a tudást soha senkitől nem vehetik el. Ebben hiszek, az oktatásba érdemes több energiát és pénzt fektetni.

- Téged ki inspirál?

- A mentorprogramban sokat tanultam a társaimtól, motiváló volt látni, milyen sokan mennyi mindent elértek ennyire fiatalon. A siker sokszor a szerencsés is múlik, de alapvetően a tehetség munka nélkül nem jut messzire, meg kell érte dolgozni. Örülünk, hogy vannak ilyen fiataljaink, és ahelyett, hogy irigykednénk, inkább emeljük ki őket. Vegyük észre, hogy ha nekik sikerült, nekünk is sikerülhet.

Beszélgetés a nyelvválasztásról

Mit tanácsol a szülő és mit választ a gyerek

Szöveg: Sallai Éva

Középiskolás diákoktól és szüleiktől a következő kérdésekre kerestük a választ: **Miért fontos szerintük az idegen nyelvek tanulása? Hány nyelvet tanul középiskolás gyermekük, és ki választotta számára az első, illetve a második idegen nyelvet: a szülő, az iskola, vagy ő maga döntötte el? Mi motiválta az adott nyelv kiválasztását? Van-e módja, lehetősége a középiskolás diáknak a választott idegen nyelv használatára, gyakorlására az iskolán kívül?**

Csernus Ágnes, tehetségfejlesztési szaktanácsadó, öt gyermek édesanyja

Szerintem kiemelten fontos ma a nyelvtanulás. Úgy gondolom, hogy mindent elvehetnek tőlünk, minden elenyészik, de az, amit mi magunk átéltünk, ami a lelkünkben van, az örökre a miénk marad. Ezért az utazások is egészen mást jelentenek, ha úgy járunk a világban, hogy értjük az adott ország kommunikációját,

ismerjük a kultúráját, kapcsolatba tudunk kerülni az ott élő emberekkel. Az idegen nyelvek ismerete lehetőséget ad számunkra és gyermekeink számára, hogy kitaruljon a világ.

A digitális világ is egyre nemzetközibbé teszi a fiatalok életét. Rengeteg idegen szót használnak, amit a nyelvtanulással az ösztönös használatból a tudatos használat felé lehet vinni. Minden szakmának nemzetközi szakirodalma van, a szakipari gépektől a legmagasabb szintű technológiáig, így a szakmunkástól a tudományos kutatóig mindenkinek fontos, hogy például egy-egy használati utasítást adott esetben idegen nyelven is megértsen. A felgyorsult világban segíti és biztonságosabbá teszi a mobilitást az idegen nyelvek ismerete.

Itt, Kelet-Közép-Európában a legfontosabbnak a német és az angol nyelv elsajátítását tartom. (Eredetileg magam is német szakos tanár vagyok.) Nemcsak a történelem köti össze számos ponton a német, az osztrák és a magyar kultúrát, de munkavállalás szempontjából is sokat jelent ma a német és az osztrák gazdasági erő, a földrajzi közelség.

Gyermekeink iskolaválasztásánál azért döntöttünk a két tanítási nyelvű gimnázium mellett, mert öt gyermek esetében nehéz megoldanunk a kijutást angol nyelvtanulásra, így az angol-magyar nyelvű oktatást választva

költséghatékonyabban tudunk a további életükhöz jó alapokat adni. Ennek az oktatási formának a hatékonyságát az is bizonyítja, hogy a már leérettsgéizett három gyermekünk sikeres felsőfokú angol nyelvvizsgát tett, bár nem volt alkalmuk a gyakorlásra angol nyelvterületen. Az angol nyelv mellé az első gyermekünk a spanyolt választotta, a többi négy a német mellett döntött. Ebben a saját hivatásom és meggyőződésem is biztosan szerepet játszott, de végső soron a választás szabadsága az övék volt. Nagy öröm volt számomra, amikor második lányunk két évvel ezelőtt sikeresen felvételizett az angol-német osztatlan tanári szakra.

Csernus Fülöp, 17 éves, a Szent II. János Pál Iskolaközpont diákja

Az angol nyelvet az elterjedtsége miatt választottam, a németet pedig a rokonok miatt. Azért tartom fontosnak a nyelvtudást, hogy a szakterületemen majd szélesebb körben tudjak utánanézni a kérdéseimnek, és persze azért is, hogy legyen diplomám. Szabadidőmben szeretek zenét hallgatni, zenélni, énekelni, szá-

mítógépen játszani, focizni és filmet nézni. A jövőmben mindenképpen használni fogom az idegen nyelveket, mert szeretnék elmenni világot látni. Es az az elképzelésem, hogy a későbbiekben sportriporter leszek, amihez a nyelvismeret szintén nélkülözhetetlen. Szeretnék majd világhírű sportolókkal interjúkat készíteni, és a nyelvismeret fontos a tájékozódáshoz, a fordításhoz. A zenében pedig a zene lényegének megértésében és a szöveg elsajátításában segít a nyelvtudás. Mindez fontos nekem, mert ezekkel töltöm a legtöbb időt. Angolból a felsőfokú, németből pedig a középfokú nyelvvizsga elérése a célom.

Csernus Pál, 18 éves, a Szent II. János Pál Iskolaközpont diákja

Elektronikus zenével és DJ-skedéssel szettek foglalkozni. A hangtechnikával is szívesen foglalkozom, rendezvényhangosítást is szoktam csinálni. A közösségépítés számomra nagyon fontos, szabadidőmben rajveztőként cserkészkedek. A sportban is a csapatsportot kedvelem, kosárlabdázom.

Nem szeretem a nyelvtanulást, mert nehezen tanulom meg az idegen szavakat és a nyelvtant, a ragozást. Nincs is jó jegyem nyelvekből, mert nincs türelmem sokáig ott ülni és magolni, pedig valószínűleg szükségem lesz rá, mert a céljaim miatt használni fogom. A németet azért választottam, mert alsó tagozatban már tanultam, így nem egy másik nyelvet kezdtem el. A németet külön tanárral is szoktam gyakorolni. Az angolt pedig főleg zenehallgatással az iskolán kívül és egy-két angol nyelven nézett sorozattal is. Mindezek sokat segítenek a nyelvtanulásban.

Csepeli Erika, fodrász, két gyermek édesanyja

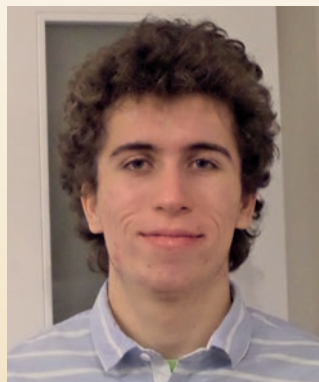
A nyelvtanulást a kommunikáció és a munkavégzés szempontjából is nagyon fontosnak tartom. Nemcsak a saját munkám során, de szűkebb családomban és az ismeretségi körömben is azt látom, hogy nyelvismeret nélkül ma már nem boldogulhatunk. Egy budai fodrászüzletben dolgozom, nagyon szeretem a munkámat.

Gyakran jönnek az üzletbe külföldiek, leggyakrabban az angolra és a németre van szükségem, férjem pedig tervezőmunkája során főleg angol építészeti lapokat, weboldalakat tanulmányoz. A két fiúgyermekünk is azt látja, milyen fontos az idegen nyelvek ismerete, nemcsak a mindennapjainkban, hanem nyáron is, amikor Franciaországban élő rokonaink jönnek hozzánk, vagy mi látogatjuk meg őket.

A családomban gyermekeink iskolai nyelvtanulása mégis érdekesen alakult. Az iskolában nem a francia nyelvet választották. Nagyobbik fiam, Bence már korán az angol nyelv mellett döntött, amihez komolyzene-tanulása és a középiskola nyújtotta lehetőségek is hozzájárultak. A kisebbik fiunk, Bálint a német nyelvet választotta, és bár szereti a közösséget, szeret beszélgetni, a tanulandó nyelvet is ő választhatta, mégsem eredmé-

nyes a nyelvtanulása. Úgy látom, gyengébben teljesít az iskolában, mint amennyi energiát, időt a nyelv tanulására szán. Sajnos német nyelvterületen nincsenek barátaink, de remélem, a későbbiekben a sport révén jobban megszereti majd a németet, hiszen már ebben az évben 14 évesen karate-Európa-bajnokságon vehetett részt, amelyen 6. helyezést ért el. Mivel Bálint még általános iskolás, a középiskolában majd második nyelvként esetleg a franciát választja.

Csepeli Bence, 17 éves, a Szent István Zeneművészeti Szakközépiskola diákja

Ütő tanszakon tanulok, szinte minden időmet a zenéléssel töltöm. Mondják, hogy a zenetanulás fejleszti az agyat, ami lehetséges, mert én könnyen tanulom az angol nyelvet. Szeretem is az angolt, én kértem a szüleimtől, hogy ezt a nyelvet tanulhassam. Szerintem a mai világban elengedhetetlen egy (vagy akár több)

nyelv ismerete. Természetesen szeretném használni a tanult nyelvet a jövőben is. Erre módom lehet itthon, ha külföldi zenészekkel dolgozom együtt, vagy ha esetleg a későbbiekben eljutok külföldre tanulni vagy dolgozni. Például 2014 szeptemberében egy nemzetközi ütőversenyen vehettem részt Olaszországban, ott is angol nyelven ment az összes kommunikáció, nemcsak a résztvevő zenészek között, de a zsűri tagjai is angol nyelven értékelték bennünket, és adtak további tanácsokat számunkra.

Az emberek közötti kapcsolatban sokat jelent a metakommunikáció, de a beszéd, a nyelvismeret, a közös nyelv megtalálása igen fontos. A zenei világban gyakran többnemzetiségűek a zenekarok. A zene sok mindenben átsegít, de a szakmai problémák megbeszéléséhez a nyelvismeret nélkülözhetetlen. És persze akkor is fontos, amikor külföldi barátainknak, vendégeinknek a város nevezetességeit vagy éppen a kedvenc ételeim receptjét szeretném elmondani, bemutatni. Kár, hogy öcsém a német nyelv mellett döntött, mert így nem tudjuk együtt gyakorolni a tanult nyelvet.

Hat nyelv – hat szemlélet

Nyelvtanulás a tanárok szemszögéből

Szöveg: **Pintér Balázs**

Mely nyelveket érdemes tanulni az iskolában? Kihagyható-e az angol? Lehet-e újra a német az első idegen nyelv? Felértékelődött-e a hagyományosan a diplomácia nyelvének tartott francia európai uniós taggá válásunkkal? Miért tanulnak egyre többen spanyolul és oroszul? Miért választja egy magyar gyerek a kínai nyelvet? Összeállításunkban ezekre a kérdésekre kerestük a választ nyelvtanárok segítségével.

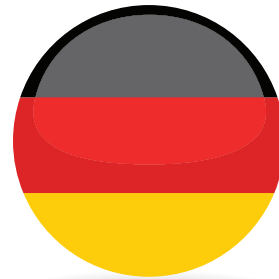

ANGOL

Tokár Gábor, *Budapesti Fazekas Mihály Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium*

A motiválással egy angoltanárnak általában nincs problémája, mert legkésőbb a középiskolában a diákok többsége belátja, hogy egy idegen nyelvet, de különösen az angolt mindenképpen beszélni kell.

Ma a gyerekek sok helyen találkozhatnak az angollal. Elég, ha csak a számítógépes játékokra gondolunk, amelyek révén számtalan szakszót és -kifejezést tanulnak meg. Mindennek azonban hátulütője is van, hiszen az internetes fórumok többsége hemzseg a hibáktól. A nem angol anyanyelvűek közti angol párbeszéddel később sok hibás alak, kifejezés rögzülhet a diákok fejében. Az angol tanításánál az egyik legnagyobb kérdés ma az, hogy az irodalmi nyelv használatára vagy az életre készítsük-e fel a diákokat. Az angol anyanyelvűek között is elenyésző ugyanis azoknak a száma, akik a klasszikus angolt beszélik. Az elmúlt húsz-harminc évben a magyarban is rengeteg változás történt, az angolra pedig ez fokozottan igaz. Egyre többet hallani arról, hogy Nagy-Britannia más ajánlásokat fog tenni a külföldi nyelvvizsgaközpontoknak, hogy azok úgymond nyitottabbak legyenek, vagyis ne értékeljenek hibaként olyan kifejezéseket, olyan nyelvhasználatot, ami a klasszikus angol szerint ugyan valóban helytelen, ám ma már jóformán minden anyanyelvi beszélő a „hibás” alakban használja. Mivel a diákok közül egyre többen jutnak ki rövidebb-hosszabb időszakra nyelvtanulásra, testközelből is megtapasztalhatják, hogy maguk az angolok sem az irodalmi nyelvet beszélik.

NÉMET

Gyay Edit, *Békásmegyeri Veres Péter Gimnázium*

A kötelező orosz időszaka után jó ideig a német is népszerű volt az angol mellett, többnyire e kettő közül választottak első idegen nyelvet a gyerekek és a szülők. A német nyelv tanításának nagy hagyományai vannak Magyarországon, a német mellett szől hazánk földrajzi elhelyezkedése, a családok is fontosnak tartják, mert munkalehetőséget látnak az itteni német és osztrák vállalatokban. Az angol előretörésével azonban a német korábbi kitüntetett szerepe mára egyértelműen megszűnt: az angol után jellemzően második idegen nyelvként választják a gyerekek, majd ezt követi a többi nyelv. Ez alól kivételt talán a nyugati országrész egyes iskolái, valamint néhány elitgimnázium jelent, ahol ma is megmaradt a német elsődlegessége.

Szólnának persze érvek a mellett a néhány éve felmerült elképzelés mellett is, miszerint a német legyen az első idegen nyelv, hiszen sokszor szembesülünk azzal, hogy az első idegen nyelvként angolt tanuló gyerekek a németet elkezdve elrémülnek annak nehézségét tapasztalva, míg fordítva talán egészen más lehetne a helyzet. Ilyesmit azonban nem lehet és nem is szabad erőltetni, az persze más kérdés, ha pedagógusként meg tudom győzni a szülőt, hogy gyerekének érdemes a németet választania első nyelvként.

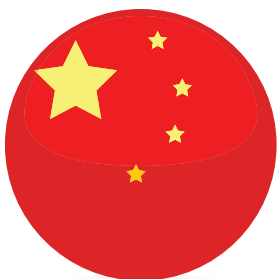
Az sem jó szerintem, ha szembeállítják az angol és a német nyelvet – jól tudjuk, hogy minden uniós polgárnak két idegen nyelvet kellene beszélnie az anyanyelven kívül, tehát mindkettőt jól meg kellene tanulni. A kérdés ideális esetben inkább az lenne, mit tanuljanak a gyerekek harmadik idegen nyelvként.

FRANCIA

Géczy Judit, *Budapesti Gazdasági Szakképzési Centrum Hunfalvy János Két Tanítási Nyelvű Közgazdasági és Kereskedelmi Szakközépiskolája*

Korábban sokan mondták, hogy az Európai Unió egyik meghatározó, vezető hivatalos nyelveként a francia fel fog értékelődni. Ehhez képest ennek ma jóformán a nyomát se látjuk, az angol ugyanis időközben „mindent vitt”. Aki mégis a franciát választja, azt alapvetően a későbbi elhelyezkedés motiválja, esetleg ki szeretne menni Franciaországba tanulni, dolgozni. Problémát jelent, hogy az általános iskolákban csak elvétve tanítják, így a középiskola néhány éve szolgál csupán arra, hogy a gyerekek jól elsajátítsanak egy olyan nyelvet, amely az angol után tanulta bizony sokaknak okoz nehézséget. A középfokú oktatásban az előbb elmondottak miatt kevés franciás csoport indul, és azok is kis létszámúak. De sajnos az is előfordul, hogy megfelelő számú jelentkező hiányában az adott évfolyamon – bár az iskolában választható nyelv – nem tanulnak franciául. Nem véletlen, hogy a Magyarországon működő francia vállalatoktól egyre többet hallani, hogy nagyon nehezen találnak franciául jól beszélő munkatársakat.

KÍNAI

Deng Qianyu, *Egri Dobó István Gimnázium*

Ahogy Kína fejlődik, és egyre befolyásosabb országgá válik, világszerte egyre többen kezdenek kínaiul tanulni. Az a tapasztalatom, hogy a magyar gyerekek nagyon kíváncsiak erre a különleges nyelvre. Általában nem szülői nyomásra, hanem maguk választják a kínait, mert érdekli őket ez az ősi kultúra és a történelem. A kínainál az első lépés néhány szó és a kiejtésük megtanulása. Nagyon jó, ha ilyenkor hagyjuk a gyerekeket, hogy a tanárt követve próbálják meg már rögtön

az elején kimondani az adott szavakat. A fiatalok így a szemüket, a fülüket és a szájukat egyszerre használják, ami hat az érzékeikre, és a figyelmüket is felkelti.

A kínai nyelv tanításában általában a „szó–nyelvtan–szöveg–gyakorlás” sorrendet követjük. Ezt a négy elemet azonban nem feltétlenül kell elkülöníteni, én például új szavak tanulásánál a hozzájuk kapcsolódó nyelvtani tudnivalókat is megtanítom. Hasonlóképpen, amikor egy szöveget veszünk elő, amelyben fontos nyelvtani szabály kerül elő, akkor azzal kapcsolatban gyakorló feladatokat adok a tanulóknak.

A kínai kiejtésé egyébként a magyaroknak nem olyan nehéz, mint sokan gondolnák, mivel nagyon sok, a magyaréhoz hasonló hang van a kínaiában is. Igaz, több eltérő, a magyar gyerekeknek idegenül csengő hang is, amelyek kiejtésé viszont gondot okozhat. Az lenne az ideális, ha kínaiul már hétéves korban elkezdenének tanulni a gyerekek, ekkor lehetne szinte hibátlanul megtanulni a kiejtést.

Természetesen az írás megy a legnehezebben: rendkívül nagy és időigényes feladat az egyes kínai írásjegyek különböző vonásainak megfelelő elsajátítása. A diákok a feladatok során nagyon sokszor adnak hozzá fölösleges vonásokat az írásjegyekhez, vagy éppen hagynak ki belőlük olyanokat, amelyek amúgy szükségesek lennének.

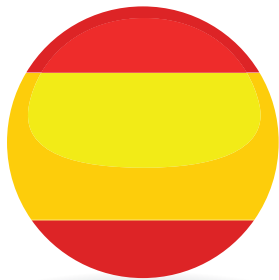
OROSZ

Becsák Viktória, *Budapesti Fazekas Mihály Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium*

Az üzleti életben nagy előnnyel jár, ha valaki tud oroszul, jó néhány munkahelyen várják el ugyanis az orosz nyelvtudást. Nagy meglepetésemre gyakran nem a szülő dönt az orosz mellett, hanem maga a diák választja a szép hangzása vagy az orosz irodalom iránt érzett szeretete miatt. A fiatalok nagyon egzotikus nyelvnek tartják az angol és a német után. Szerintem elsősorban az tetszik nekik benne, hogy nagyon könnyen elsajátítható a logikája, amely bizonyos értelemben közel áll a magyarhoz. Az orosz ugyanis nagyon letisztult, könnyen megragadható és érthető nyelvtani rendszerrel bír, márpedig ha valaki tisztában van egy nyelv logikai rendszerével – és persze nem utolsósorban rendelkezik az alapszókinccsel –, onnantól kezdve már meg mer szólalni az adott nyelven, és örömet leli abban, hogy továbbfejlesztheti a tudását. Nagyon gyakran hallom a diákoktól, hogy az orosz sokkal könnyebb, mint az angol. Ebben van igazság, bár én inkább úgy mondanám: az angol az elején könnyű, magas szinten viszont

nehezebben befogadható nyelv egy magyar számára, az orosz azonban inkább az elején nehéz az új betűk és az idegen hangzású kiejtés miatt, de aztán a tanulása egyre gördülékenyebb lesz. Az orosz nyelvhez való hozzáállás természetesen alapjaiban változott a régi kötelező rendszerhez képest. A ma oroszul tanuló gyerekek kifejezetten büszkék arra, hogy egy ilyen rendkívüli nyelvet beszélnek.

SPANYOL

Cselik Ágnes, *Kispesti Károlyi Mihály Magyar–Spanyol Tannyelvű Gimnázium*

Szerencsés helyzetben van a spanyol nyelv, egyre nagyobb az érdeklődés iránta. Ez annak köszönhető, hogy nemcsak egy ország, hanem majdnem egy egész kontinens nyelve. Kevesen tudják talán, de a kínai után a spanyolt beszélik a legtöbben a világon, csaknem 500 millió ember anyanyelve, 27 államban hivatalos nyelv. A spanyol egyre kedveltebb második nyelvként a magyar diákok körében is, és ezt az igényt felismerve egyre több magyar iskolában tanítják. A mi gimnáziumunkon kívül hat középiskola nyújt két tannyelvű spanyol oktatást. Ezek mindegyikébe óriási a túljelentkezés.

Természetesen a későbbi munkavállalás a fő motiváció abban, hogy valaki spanyolul kezdjen tanulni, de sokan azért akarnak foglalkozni ezzel a szép nyelvvvel, mert szeretik a spanyol kultúrát, a latinus életstílust. Az angol–spanyol párosítással nagyon sok helyen található meg a számítását valaki, és ha ezek mellett esetleg egy harmadik nyelvet is beszél, nyugodtan kijelenthetjük, hogy – ami az idegen nyelveket illeti – nem lesznek gondjai az életben.

Újlatin nyelvként a spanyol már az elején nehézséget okozhat, hiszen sokféle ragozást kell elsajátítani, ráadásul nagyon sok a rendhagyó alak. Más idegen nyelvekhez hasonlóan a jó spanyol nyelvtudást sem adják ingyen, de egy nagy előnye feltétlenül van: ha valaki jól beszél a spanyolt, akkor ennek birtokában sokkal könnyebben meg tud tanulni olaszul, franciául vagy éppen portugálul. Brazília erősödésével ez utóbbi nyelv is egyre keresettebb, iskolánkban mi is második nyelvként kínáljuk, és egyre több diákunk választja.

Szakmák és nyelvek

A nyelvtanulásba fektetett munkát nem lehet megspórolni

Szöveg: **Pintér Balázs** | Fotó: Szidor N. Gábor

Egyes területeken nagyon nehéz jó munkaerőt találni, de ez nem feltétlenül a hiányzó nyelvtudáson múlik, hanem azon, hogy kevés a jó szakember – mondja **Elek Csaba**, a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara oktatási igazgatója. A szakember szerint ma már mindenhol alapelvárás, hogy legalább pár mondatot meg tudjon fogalmazni angolul az állásra jelentkező, de sok helyen akár több nyelv alapos ismeretét kérik.

- Mennyire elvárás ma a munkaerőpiacon a nyelvtudás?

- Az angolt ma már szinte minden munkakörben elvárják. Ám a gazdálkodó szervezeteket nem az érdekli, hogy valakinek van-e nyelvvizsgája, vagy hogy az adott nyelvvizsgát melyik vizsgaközpont adta ki. Az számít, hogy a munkavállaló valóban beszélje az adott nyelvet, vagy legalább néhány gondolatot meg tudjon fogalmazni angolul, legyen egy alapszókincse. Tipikus probléma, hogy valakinek van ugyan papírja öt-tíz évvel korábról, de mivel időközben nem használta a nyelvet, teljesen elkopott a tudása. Ezzel sokan csak egy-egy állásinterjún szembesülnek.

- Kibukik az állásinterjún, ha valakinek rossz a nyelvtudása?

- Manapság szinte minden pozícióért több körben interjúztatnak. Ha a jelentkező önéletrajzában nem szerepel nyelvvizsga, sokszor már be sem hívják a következő fordulóra. Nem érdemes blöffölni, mert ha az interjún esetleg nem is, a próbaidő alatt úgyis kiderül, ha az illetőnek nincs megfelelő nyelvtudása.

- Mely nyelveket kérik jellemzően az angol mellett?

- Mivel a német és osztrák befektetőknek nagyon hangsúlyos a jelenlétük hazánkban, a német nyelv számos vállalatnál jut kitüntetett szerephez. Tárgyalni kell tudni a befektetőkkel, a cégvezetőkkel, meg kell érteni egy-egy műszaki berendezés leírását. Egyre nagyobb igény mutatkozik a szláv nyelvek iránt is, hiszen az orosz piac nagy, és bizonyos régiós projektek miatt előtérbe kerültek a kisebb szláv nyelvek is.

- Kétkezi munkáknál, szakmunkásoktól is elvárják a nyelvismeretet?

- Amikor egy vállalkozás beszerz egy műszaki terméket, egy új berendezést, nem biztos, hogy van hozzá magyar nyelvű leírás, viszont jól meg kell érteni az angol, német, esetleg francia nyelvű ismertetőt is.

A hazánkban működő nagy autógyáraknak vagy más kereskedelmi multiknak széles a beszállítói körük. Ismerni kell a – más nyelven megfogalmazott – minőségi szabványokat, amelyeket az adott multinacionális vállalat előír. Nemcsak a beszállító cég vezetőjének, hanem a munkásainak is.

- Mely szakmákban, munkakörökben van szükség nagyon jó nyelvtudásra?

- A turizmus tipikusan ilyen terület. Rengeteg olyan idegenforgalmi szakemberre és vendéglátásra van szükség, akik megbízható nyelvtudással rendelkeznek. Nem engedhető meg, hogy egy recepciós nyekegjen, neki még az adott idegen nyelv tájékozását is meg kell értenie. Sőt belvárosi környezetben még a bolti eladótól is elvárás, hogy a külföldi vevővel tudjon pár mondatot váltani. Az utóbbi évtizedben nagy számban települtek Magyarországra külföldi vállalatok szolgáltató központjai, ügyfélszolgálatai. A napi munka nyelve ezeken a helyeken sokszor nem a magyar, a telefonok intézéséhez elengedhetetlen a tökéletes nyelvtudás. Az állás-hirdetések között számtalan ilyen találni, amelyekhez két-három nyelv kitűnő ismeretét várják el.

- Milyen a magyarok nyelvtudása?

- Az elmúlt két évtizedben nagy fejlődés volt tapasztalható e téren. Elindultak a két tannyelvű és más nyelvi tagozatos iskolák. A diplomát nyelvvizsgálóhoz, sőt nyelvvizsgálóhoz kötik. A műszaki cikkek és az internet elterjedése miatt a mai fiatalok már egészen kicsi koruktól rengeteg helyen találkoznak az angol nyelvvel. A nyelvtanulásnál viszont egy dolog változatlan: a befektetett munkát nem lehet megspórolni.

Ma egyes területeken nehéz jó munkaerőt találni, de ez nem feltétlenül a hiányzó nyelvtudáson múlik, hanem azon, hogy kevés a jó szakember. Mondok egy példát: ha egy spanyol cég gépi forgácsolót keres, nem azért nem talál, mert a gépi forgácsolók nem beszélnek jól spanyolul, hanem azért, mert hiány van jó gépi forgácsolókból.

„A nyelvtanulás belül történik”

Szöveg: **Maczák Ibolya**

A nyelvtanításra és a nyelvtanulásra vonatkozóan számos vélekedés és irányzat ismeretes. Ezekkel kapcsolatos kérdéseinkkel **dr. Bárdos Jenőt**, az MTA doktorát, az Eszterházy Károly Főiskola professor emeritusát, a nyelvpedagógia ismert hazai szakértőjét kerestük fel.

– Hány éves korban érdemes elkezdni az idegennyelv-tanulást?

– A válaszhoz előbb érdemes tisztázni a fogalmakat. A korai (3–8 éves életkor) idegen nyelvhez szoktatás elfogadható, helyes, de csak autentikus kiejtésű tanár és tananyagok esetén. A nyelvtanulásnak – az én értelmezésemben – viszonylag szigorú kritériumai vannak, amelyek szorosan összefüggenek az értelmi fejlődés szintjeivel. Az a tudatos erőfeszítés, amely iskolai körülmények között, elszántság és absztrakciók segítségével eredményesen működik, elég, ha csak 9 éves kor körül indul el, amennyiben addigra sikerült jelentős magyar anyanyelvi szinteket elérni – és részben tudatosítani. Tanult készségeinket (olvasás, írás, esetleg fordítás) például jóval később próbáljuk magasabb szinten művelni.

Kérdésének mélyén az érzékeny életkor problémája rejtőzködik, amelyről kiderült, hogy nagyon relatív kategória. A nyelvtanulásban a kisgyermekkor mellett a tinédzserkor is érzékeny szakasz. Később a fejlettebb tanulási készségek, bevált tanulási stratégiák segítenek. Aki kisgyermekként a célnyelvű országba kerül, szerencsés, mert a jó kiejtés biztosított, és az intonációk helyes érzékelését is elsajátíthatja.

A másik rejtett probléma a nyelvelsajátítás (ösztonösség) és a nyelvtanulás (tudatosság) látszólagos ellentéte. A nyelvtanulás is elvihet a megtanultság állapotába, sőt, magasabb olvasási és írási készségekhez vezethet, mint amelyet némely anyanyelvűek a saját nyelvükön produkálnak. Az elsajátításnak viszont letagadhatatlan előnyei vannak a kulturálisan is korrekt nyelvhasználatban, az interakciókban mutatott magabiztosságban.

– Mik azok a szükséges feltételek, amelyeknek mindenképpen teljesülniük kell az eredményes nyelvtanuláshoz?

– Belső és külső feltételeknek egyaránt teljesülniük kell. A belső feltételeket a genetika biztosítja (vagy sem). Ezek közül a hangutánzás képességéről, a nyelvtani érzékenységről (a nyelvtani jelentések érzékeléséről), a memória fejlettségéről és az általános értelmességről (IQ) bizonyítható, hogy a nyelvtanulás sikerességének feltételei. Az utolsó kivételével valamennyi fejleszthető, bár ezt mind a magyar, mind az idegen nyelvek tanárai rendre elfelejtik, vagy múló nyelvtanítási divathóbortok miatt feladják. Gyakran így jár a fantázia fejlesztése is, amelybe beletartozik, hogy a tanuló elhiggye, el tudja képzelni magát a célba vett idegen nyelv beszélőjeként.

A külső feltétel nem más, mint a társadalmi körülmények: szülőkkel, iskolatársakkal, iskolarendszerrel, nyelvpolitikával, a korszak mentalitásával. A nyelvtanár – a fentiekől viszonylag függetlenül – nyelvtudást képes létrehozni, amely túlmutat a körülményeken, és többé már nem vehető el. A nyelvtudás is olyan, mint a zene: minden kaput nyit...

” A nyelvtanulás kezdetén jól működik az anyanyelvű tanár autentikus kiejtésével és gyermeknevelési emlékeivel. Később a nem anyanyelvű tanár jobb grammatikus, mert maga is átélte ezeket a szakaszokat. Felsőbb szinten az anyanyelvű tanár különösen magasra fejlesztheti a társalgási szinteket, az idiomatikus beszédet. ”

- Eredményesebbé teszik-e a technika újabb eszközei az idegennyelv-tanulást?

- Erre nincs bizonyíték. Olyan sokféle dolog közül lehet választani, hogy a döntésképtelenség lerombolja az elszántságot. Ráadásul a „kütyük” szerelmesei mindent kívül, a gépekben vagy a gép segítségével szeretnének megoldani. A nyelvtanulás BELÜL történik: azt jelenti, hogy módosítjuk agyunk működését. Egy meglévő, működő szoftverbe (a magyar nyelv és kultúra) egy másik nyelvet (és viselkedéseit) kívánunk beilleszteni. Ehhez valamennyire meg kell változnunk – innen a népi bölcsesség: ahány nyelv, annyi ember. Az újmédia lehetőségei gyarapítják, színesítik a körülményeket, amelyek segítségével elképzelt idegen nyelvű énünk hitelességét fokozhatjuk.

- Mi határozza meg leginkább a nyelvtanítás hatékonyságát?

- Az egyén elszántsága, a motiváció mélysége, az akarás. Fontos még a valós információéhség, az igény az interakcióra, a kapcsolattartásra és a legtágabb értelemben vett kommunikációra. Az utóbbiak jobban mennek, az előbbiekkal súlyos bajok vannak. Ráadásul a külső körülmények sem segítenek, pl. az iskolák közötti minőségi különbségek vagy a kisebb (de nagyobb megtartóerejű) közösségek átmeneti veresége az „egyszemélyes közösségekkel” szemben. Elsődleges nyelvtudásunk élőnyelvi, de nem a mobilképernyőé.

- Milyen jelentősége van a nyelvtanulásban az anyanyelvű nyelvtanárnak?

- Tanára válogatja. A kilencvenes években valósággal elleptek bennünket olyan angol anyanyelvű nyelvtanárok, akiknek ilyen irányú szakmai végzettségük nem volt. Megpróbálhatunk magyar nyelvet külföldieknek tanítani csak azért, mert magyarul beszélő száj van az arcunkon, de ez mintha kevés lenne... A nyelvtanulás kezdetén jól működik az anyanyelvű tanár autentikus kiejtésével és gyermeknevelési emlékeivel. Később a nem anyanyelvű tanár jobb grammatikus, mert maga is átélte ezeket a szakaszokat. Felsőbb szinten az anyanyelvű tanár különösen magasra fejlesztheti a társalgási szinteket, az idiomatikus beszédet. A magas szintű írás-olvasás viszont bajosan megy grammatikai tudatosítás nélkül. Ugyanakkor azt is tudjuk, hogy századokon át senki sem tanított nyelvtant a kikötők vagy a piacterek Babelében. A tanár személyisége, tantárgy-pedagógiai felkészültsége, a kommunikációjából kibontakozó egészségessége az, ami hat. Pedagógusként tudhatjuk, hogy ránk is fokozottan érvényes az orvosoktól eltanulandó alapelv: nil nocere (ne árts)!

- Milyen jelentősége van a nyelvtanításban az anyanyelvű környezetnek?

- Gondolom, úgy érti ezt a kérdést, hogy milyen például idegen nyelvet tanulni magyar környezetben. A magyar társadalom szívszorítóan egynyelvű. Nem arra gondolok, hogy a filmeket szinkronizálják (hiszen a DVD-ken már más nyelveken is megnézhetjük őket), hanem arra,

hogy a felnövekvő gyermek bántóan „nyelv-tudatlan” családokban, szegényes nyelvtudású tantestületekben, sőt, felsőoktatási intézményekben nő fel. Természetesen nem azt követelem, hogy egy társadalom csupa értelmiségiből álljon (annak alapkritériuma ugyanis legalább egy idegen nyelv ismerete), de bármely (világ körüli) szakma esélyét csökkenti a nyelvtudás hiánya. A másik eset az, amikor különféle okokból célnyelvű környezetbe vetődünk (konferencia, vendégmunka, iskolázás stb.). Ez csak akkor hatékony, akkor segít, ha már valamennyire ismerjük az adott nyelvet, és szinte agresszíven kihasználjuk a nyelvgyakorlás lehetőségét minden adódó helyzetben.

- Van-e jelentősége az időtényezőnek a nyelvtanulásban? Ha gyorsabban tanulom meg, könnyebben is felejttem el?

- Valamikor az a mondás járta, hogy az idő a legjobb nyelvtanár – de csak ha állandóan használjuk a nyelvet! A nyelvtanárok legnehezebb feladata – egy életen át – fejleszteni nyelvtudásukat, mert ennek útjába egyre több akadály gördül (túlzott iskolai adminisztráció, elszegényedés, a nemzetközi helyzet romlása stb.). Kérdése persze nem erre irányult. A korszerű és működőképes iskolai nyelvtanulás csak akkor lehet sikeres, ha magas óraszámok közé ékelve intenzív szakaszos is szerepelnek. Az első, valóban intenzív nyelvtanulási szakaszunk, az anyanyelv elsajátítása 3-5 évig tart, és ezen idő alatt sok ezer óra tiszta beszédteljesítményt hallunk. Ez azonban csak a bemenet (input), és hogy ebből mennyit veszünk fel, mennyit engedünk be (intake), az számos egyéni adottságtól és szociális körülménytől függ. A magyar nyelvet tanító tanár kötelessége, hogy ezeket a gyakran rémisztő anyanyelvi különbségeket észlelje, kiegyenlítse, és minden készségben fejlessze. Mennyivel könnyebb dolga lenne, ha volna rá közös akarat, hogy minden iskolába lépő kisgyermek anyanyelvi tudását (esetleg anyanyelvi repertoárját: tájnyelv, más nyelv stb.) országosan (államilag, hivatalból) minden évben megvizsgáljuk, hogy mind a magyar, mind az idegen nyelvek tanára pontosan tervezhessen. Iskolai körülmények között ugyanis lehetetlen magasabb készség szinteket elérni idegen nyelven, mint amilyen az anyanyelvi nyelvtudás szintje. Ennél már csak az lenne szerencsésebb, ha a magyarral együtt a választott idegen nyelv tudásának fejlődését is folyamatosan nyomon követnénk. Lelkialkat kérdése, hogy valaki gyorsan vagy lassan tanul; könnyen vagy nehezen felejt. Technikailag a memória fejlesztése, a tanulási stratégiák számának növelése és a feledésre ítélt gyakorlás jelentik e kérdés nyelvtanári aspektusait. Ha az anyanyelv elsajátításának szinte határtalan időhorizontját tekintjük, akkor az iskolai óraszámok eltörpülnek mellette – és csak a frusztrációt garantálhatják. Hogy miként lehet e szűk órakeretet szétfeszíteni: ez már valódi, kreatív-táptást igénylő, szakdidaktikai probléma.

Élményalapú nyelvtanítás

Szöveg: **Gósi Lilla** | Fotó: Szidor N. Gábor

Szalai Nóra nyelvész, módszertani és tananyagfejlesztő szakember, két gyermek édesanyja. Férjével közösen indította el az **5 Perc Angol** vállalkozást, mely élménnyé kívánja tenni a nyelvtanulást. Nóra szakmai és személyes, hazai és külföldi tapasztalatairól beszélt.

– Az ingyenes napi angolleckéket heti ötször küldik a feliratkozott olvasóknak hírlevél formájában. A honlapjuk pedig tíz éve működik, ahonnan ingyenesen tölthetők le leckék, olvasmányok, hanganyagok, videók. Azelőtt viszont saját nyelviskolájukban tanítottak. Miért váltottak?

– 2003-ban kezdtünk a nyelviskolánk tanulójának e-mailben digitális leckéket küldeni, ami akkor még újdonságnak számított. Talán pont ezért és a személyes hangvétel miatt kezdték továbbküldözgetni a diákjaink. Egy idő után ez az ingyenes szolgáltatás túlnőtt az eredeti vállalkozáson, a nyelviskolán. Ezért döntöttünk úgy, hogy mivel mindkét területen egyszerre nem tudunk százszázalékos minőséget produkálni, a tananyagfejlesztés és a kiadói tevékenység irányába haladunk tovább.

– Melyik korosztály képezi az 5 Perc Angol célcsoportját?

– Tizennégy éves kortól bárkinek ajánlott, manapság különösen sok hetven fölötti tanulóról tudunk. Mindenki felveheti a fonalat, mivel nem szintek, hanem témák mentén haladunk. Szeretem mély vízbe dobni az embereket. Ha túl nehéz, meg kell próbálni újra, és egyszer csak menni fog. Ha külföldön kell boldogulniuk, ott sem beszél kezdő szinten se a tévé, se az emberek. Ezért sem butítjuk le az olvasmányokat, hanem eredeti formájukban használjuk őket, bővebbre eresztve a szöveget. A híreket külföldi forrásokból vesszük, a cikkeket mi írjuk, a hanganyagokért két amerikai és két angol rádiós felel, a feladatokat tapasztalt, nyelvvizsgáztató tanárok készítik. Összesen tizenketten dolgozunk a szerkesztőségben.

– Saját tanulmányai során mikor találkozott először az idegen nyelvekkel?

– Az általános iskolában harmadik osztályos koromtól tanultam németül, illetve harmadikban egy évig még kötelező volt az orosz. Elég korán kiderült, hogy ez lesz az életpályám, mindig érdeklődtem a nyelvek és a tanítás iránt. Gyakran emlegetett anekdota a családkban, hogy elsős kisdíakként, miután hazaértem az iskolából, leadtam az öcsémnek a délelőtti megtanult anyagot. Ennek köszönhetően ő már háromévesen írt, olvasott, számolt. Az angol–olasz szakos Berzsenyi Dániel Gimnáziumot már tudatosan választottam. Érettségikor a huszonhat fős osztályunkban összesen

ötvenhat nyelvvizsga volt, ebből minimum egy felsőfokú mindenkinek, nekem kettő is. Remek tanáraink voltak, érezni lehetett, hogy nagyon szerették, amit csinálnak, és ez óriási lökést adott. Iskolás éveim alatt soha nem jártam különórákra, nem vettem részt külföldi nyelvtanfolyamon, csak Kanadában töltöttem három hónapot az angol nyelvvizsgát megelőző nyári szünetben, az olaszt kizárólag az iskolai keretek között sajátítottam el. Az érettségi után, egyetemi éveim alatt több időt töltöttem külföldön, már vállaltam magántanítványokat, és elkezdtem nyelviskolában tanítani.

– Miért pont az angol és az olasz nyelvet választotta?

– A német sosem állt hozzám közel, sokáig az olasz volt a szívem csücske, aztán tizennyolc éves korom körül az angol kiütötte, túlnyomórészt azzal foglalkoztam, amikor elkezdtem tanítani. Összeszámolni sem tudom, az elmúlt húsz évben hány ezer angol tananyagot gyártottam, írtam, rajzoltam, ragasztottam. Az olasz tavaly jelent meg ismét az életemben: a családommal Szicíliaába költöztünk, szeretnénk az európai piacon is szerencsét próbálni. Szerettem volna előhozni azt a tíz év munkát, amit egykor az olaszba fektettem.

– Gyakran utaznak haza, az interjú kapcsán is Budapesten találkozunk. Hogyan oldják meg a gyerekek oktatását?

– A kislányom, Frida kint olasz bölcsibe, Artúr pedig olasz iskolába jár. Természetesen otthon magyarul beszélünk, legfeljebb egymás között veszekednek olaszul a gyerekek. Viszont Artúr Magyarországon magántanuló, vizsgáznia kell, mi foglalkozunk vele otthon. Kicsit megnehezíti a dolgát, hogy a magyar és az olasz oktatási rendszer más, kint harmadikos, itthon elsős, tehát kint tanult meg írni-olvasni. Fontosnak tartottam, hogy olasz iskolába járjon, megtanulja a nyelvet, és gyerekekkel legyen, de nem akartam kivenni a magyar iskolarendszerekből sem.

– Vitatott kérdés, hogy a gyerekek az anyanyelv elsajátítása után vagy már azzal párhuzamosan tanuljanak-e idegen nyelveket. Önnek mi erről a véleménye?

– Természetellenesnek érzem, ha egy szülő a gyermekével nem az anyanyelvén beszél. Ilyesmi soha nem jutott eszembe, ellenben úgy gondolom, tanárként és szülőként egyaránt az a feladatunk, hogy rávezessük

a gyerekeket a nyitottságra, a nyelvek szeretetére, és felkeltsük az érdeklődésüket. A gyakorlatias módszereket pártolom, például Artúr kétnyelvű óvodájában jól működött, hogy a kicsikhez két nyelven szóltak: ami elhangzott magyarul, az elhangzott angolul is. A dalok és mondókák kedvet csinálhatnak a nyelvhez, de gyakorlati hasznukat nem látom. Persze a kicsiket nehéz lekötni, amit mi úgy küszöböltünk ki, hogy játszhattak, számítógépezhettek, tévézhettek, de angolul. Nagy a szülők és a pedagógusok felelőssége, hogyan terelgetik a gyerekeket. Lesz-e igényük, hogy továbbmenjenek, és ne azért olvassanak még egy órát angolul, mert azt mondta a tanár, hanem azért, mert olyan érdekes volt a tanóra, hogy utána még szeretnének maguktól olvasni. Amíg a Present Perfectet úgy magolják be, mint a francia forradalmat, kedden tudják, de szerdára elfelejtik, addig nincs értelme.

- Saját gyerekeinél bevált a módszer?

- Abszolút, Artúr már ügyesen, szép kiejtéssel beszél angolul. Az olaszt nem is említtem, az anyanyelvi környezetben teljesen megérteti magát. A nyelvtani szerkezeteket természetesen nem tudatosan használja, de alkalmazza őket, és érti a nyelvet.

- Függsz a nyelv karakterétől, hogy mennyire könnyen tanulható?

- Ebben nem hiszek. A férjem angol nyelvterületen nőtt fel, és nála a nyelvtanulási folyamat ugyanúgy játszódott le, mint Artúrnál. Később, mivel nyelvtanár lett, persze visszafejtette a kódokat. Azt gondolom, hogy a nyelvtant akkor tudja egy magyar a magyarnak jól elmagyarázni, ha ő is átment a tanulási folyamaton, és igazán jó nyelvtanár abból lehet, aki miután mindezt megtanulta, érdeklődő marad, a lehető legtöbb időt próbál anyanyelvi környezetben tölteni, és helyben szerez élményeket. Ahogy egy sebésznek sem elég csak a könyvekből tanulni a szakmát, úgy egy nyelvtanárnak is kell a tapasztalat: muszáj élőben látni-hallani, amit tanítani akar.

- Milyen modern eszközökkel élhetnek ma a tanulók, illetve a tanárok?

- A nyelvtanuláshoz egy szappanopera is tökéletes, sőt, azt gondolom, egy jó és motivált tanár bármilyen anyagból tud tanítani. Elég lehet egy telefon, egy táblagép, egy újság, egy bulvárlap, egy krimi, egy mese... Mindenből lehet leckét csinálni. A kurzuskönyveket meg lehet unni, de ha a tanár képes fenntartani az érdeklődést, el lehet sajátítani egy nyelvet felsőfokon már az iskolában. Erre én vagyok az élő példa. Bennem az is mély nyomot hagyott, amikor elvittek bennünket kétszer két hét diákcsere-re, egy ilyen élmény nagyon tud motiválni. Az élményalapú nyelvtanulásban és nyelvtanításban hiszek.

- Ennek része a kultúra átadása?

- Hozzájárul a motivációhoz, ha megismerik a helyi recepteket, sztárokat, kerül a kezükbe helyi újság, hallgatnak helyi zenét, esznek helyi ételeket. Ha tehetik,

éljenek egy kicsit benne, éljék át. De mindezt be lehet vinni az osztályterembe is. Nálunk a nyelviskolában anno elolvastuk, milyen a karácsonyi kalács, aztán megkóstoltuk. A receptrovatunk sikere máig töretlen. Nem lehet földhözragadtnak nyelvet tanulni. Vegyük például a tejtermékeket: egy külföldinek nehéz lefordítani, milyen a mi tejfölünk, nálunk nem létezik, tehát nincs is rá szavuk. Viszont meg lehet kóstolni, és megmondani, mire hasonlít a legjobban.

- Milyennek látja a magyar nyelvtanulókat?

- Érdeklődők, sokan akarnak tanulni, viszont nehézséget jelent, hogy néha nem elég rugalmasak. Általános probléma például, hogy a többség kétnyelvű szótárt használ, és leragad a szó első jelentésénél, holott lehet, hogy az adott kontextusban a negyedikre lenne szükség. Mivel sokszor nem a szöveg globális értelmét keresik, ha nem értenek egy szót, feladják, nem lesz sikerélményük, és legközelebb már nem is vágnak bele egy cikk elolvasásába. Nem élvezik, pedig éppen ez lenne a nyelvtanulás lényege.

Honlap:

www.5percangol.hu

Díjak:

Az 5 Perc Angolt kétszer választották a világ legjobb angolnyelv-oktató portáljának (Macmillan Dictionary Love English Awards 2012 és 2014). Szalai Nóra 2014-ben a Példakép Alapítvány az Év Példaképe pályázatán közönségdíjas lett.

Miért tanuljunk latint?

Szöveg: **Gonda Attila** tudományos segédmunkatárs,
MTA Nyelvtudományi Intézet

A latin nyelv tanulása mellett rengeteg érvet szokás felsorakoztatni az általános műveltségre gyakorolt jótékony hatása miatt, miszerint a latin nyelvórák és a hozzájuk kapcsolódó műveltségi ismeretek oktatása segíti a tanulót, hogy az európai kultúra és a nyugati civilizáció gyökereit jobban megismerje, megértse, bővíti humán műveltségét, növeli jártasságát az irodalom és a művészetek terén, gazdagítja történelmi ismereteit, és még sorolhatnánk. Tudjuk, hogy a latinórákon a tanulók a világirodalom legjelentősebb, legnagyobb hatású költőivel, íróival ismerkednek (pl. Catullus, Vergilius, Horatius, Ovidius, Cicero, Livius, Tacitus), illetve az ókori szövegek fordítása és elemzése mellett a műelemzés, esztétika, filozófia, retorika, jog- és állambölcselet, vallástörténet, mitológia és egyetemes kultúrtörténet fontos alapkérdéseiről is tanulnak. Ezek közismert pozitívumai a latinoktatásnak. Ebben a cikkben most azonban nem ebből a jól ismert szempontból közelítjük meg a latin nyelvet, hanem egy sokkal gyakorlatiasabból: az alábbiakban a latin nyelvtanulásnak a grammatikai megértést, a nyelvtanulási készséget elősegítő, intelligenciát, értő olvasást, szövegértést előmozdító hatásairól lesz szó.

Szövegértő képesség

Sokszor hallani a diákok kommunikációs és szövegértő képességeinek felméréséről. Ezeken a felméréseken egyre rosszabbul teljesítenek a diákok, talán, mert a hangsúly ma inkább a szövegszerű megtanuláson, nem pedig a kreatív kommunikatív és megértő, elemző képességek kifejlesztésén van. Azok a diákok viszont, akik latinul tanulnak, mindig jobban teljesítenek ezeken a felméréseken. A latintanulás, ahogy a felmérések bizonyítják, fejleszti a szövegértő, -elemző és kommunikációs készségeket, valamint az intelligenciát.

Latinórák során a világirodalom legnehezebb és legmagasabb szintű íróitól olvasunk szövegeket, és hozzákiegészítésként a kultúrtörténeti, műveltségi háttérrel is megtanuljuk. Az ilyen magas szintű szövegek aprólékos, nyelvészeti elemzése, valamint a műveltségi háttérrel való egybevetése, elemzése rendkívüli módon fejleszti a szövegértő képességet. A latin szövegek fordítása mindig elmélyült nyelvtani elemzést és szövegértelmezést igényel, a megfelelő magyar kifejezések megtalálása pedig az anyanyelvi kompetenciát is fejleszti. A latin tanulmányok haszna így később áttételes módon jelentkezik, akárcsak az iskolában elsajátított matematikai gondolkodásé. Mivel a latinos klasszikus műveltség egész modern civilizációnk alapja, a latinórák olyan képességgel ajándékozhatják meg a tanulót, ami sikeresebbé teheti őt egész karrierje folyamán, minden szakmában, ahol az „értelmesség”, a jó felfogó- és elemzőképesség előny.

Grammatikus gondolkodás

A latin olyan nyelv, amelynek nyelvtana szinte minden jelenséget magában foglal, ami saját nyelvünk és más nyelvek nyelvtanában megtalálható. Míg pl. az angoltanulás révén aligha sikerülne megértenünk a mellé- és alárendelt mellékmondatok közti különbséget, az állapothatározót, a szótövek és képzők rendszerét, a befejezett, folyamatos és beálló melléknévi igenevek közti finom különbségeket és megannyi más dolgot, addig a latin alapján még saját magyar nyelvünk nyelvtanát is jobban meg fogjuk érteni, nem csak az angolt, és könnyen, szinte első ránézésre át fogjuk látni a világ valamennyi nyelvének nyelvtani szerkezetét.

Nyelvek tanulása

A latin nyelv rengeteg nyelvvel áll rokonságban. Minél közelebbi rokona egy nyelv a latinnak, annál jobban hasonlít rá. Az ilyen hasonló, rokon nyelvek megtanulását nagymértékben megkönnyíti a latin azáltal, hogy szókincsük és nyelvtanuk hasonló a latinhoz. Aki latinul tanul, valamelyest mindezt a sok rokon nyelvet is tanulja a latin által.

1. Újlatin nyelvek

A latin legközelebbi rokonai az újlatin (neolatin vagy román) nyelvek, melyek a latin leánynyelvei, azaz leszármazottai, tovább élő örökösei. Az újlatin nyelvek a Római Birodalom egyes területein beszélt különféle dialektusokból, tájszólásokból fejlődtek ki, és változtak évszázadok alatt különálló nyelvvé. A Római Birodalom hatalmas területének szétagoltsága miatt sokféle újlatin nyelv alakult ki: olasz, spanyol, francia, portugál, román és számos kisebb újlatin nyelv, így például Franciaországban a provanszál, Spanyolországban a katalán vagy Olaszországban a szárd. Összesen 47 újlatin nyelv létezik, és világszerte 800 millióra tehető az anyanyelvként újlatin nyelvet beszélők száma.

Bár az újlatin nyelvek és a latin közti hasonlóság olyan lehet, mint a mai magyar és az ősmagyar közötti, mégis, szinte minden latin szó és minden latin nyelvtani jelenség fellelhető az újlatin nyelvekben, ezért aki jól megtanult latinul, az már legalább félig tud olaszul, spanyolul, franciául és így tovább. Még felbecsülni is nehéz, mekkora előnyre tett szert másokkal szemben az, aki kapásból ért vagy legalább kapisgál több tucat nyelvet, és ehhez csak egy nyelvet, a latint kellett tanulnia.

2. Indoeurópai nyelvek

A latinnak nemcsak leszármazott nyelvei, azaz leánynyelvei vannak, hanem oldalági rokonai is, azaz „testvérei” és „unokatestvérei”, akikkel közös őstől származnak. A latin az ősi indoeurópai alapnyelvből fejlődött ki, sok más szláv, germán, kelta és indoírani nyelvvel együtt, e nyelvek alkotják az indoeurópai nyelvcsaládot. Jelenleg 443 indoeurópai nyelvet tartanak számon, az indoeurópai nyelvet beszélők száma pedig eléri a 3000 milliót. Eredetileg az összes indoeurópai nyelv egy és ugyanaz a nyelv volt, majd ahogy az indoeurópai nyelvközösség szétvált, és különböző irányokba elvándorolt, úgy kezdtek kialakulni az eltérő nyelvváltozatok, mígnem a kis különbségekből fokozatosan új nyelvek lettek, melyek tovább osztódtak. Pl. a germán nyelv valaha egyetlen nyelv volt, amelynek dialektusai fokozatosan új nyelvekké váltak, így alakult ki az angol, a német, a holland stb. nyelv, melyek egymásnak testvérei, az ősgermánnak pedig leánynyelvei.

Az összes indoeurópai nyelv hasonlít egymásra, a közelebbi rokonok jobban, a távolabbi rokonok kevésbé. A latin nyelv megtanulásával az összes indoeurópai nyelvet is jobban megismerjük, szókincsüket, nyelvtanukat a latinon keresztül könnyebben megtanuljuk.

3. Az angol

Napjainkban az angol nyelv megtanulása elengedhetetlen követelmény szinte minden területen, ezért minden diák érdeke, hogy az angolt minél könnyebben megtanulja. Mivel az angol egy indoeurópai nyelv a germán ágon belül, a latin nyelv rokona. A nyelvrokonságból adódó hasonlóságok miatt az angol nyelv germán szókincsének és germán eredetű, „eredeti angolszász”

elemeinek megtanulását is segíti a latin. Azonban, mivel a középkori Angliát meghódították a francia nyelvű normannok (Robin Hood legendája ebből az időből való), a normann nép és a francia nyelv beleolvadt az angolba, így az angol nyelv szókincse jelentős részben normann-francia szavakból áll. Minthogy a francia újlatin nyelv, az angol nyelvbe beépült francia szavak végső soron mind latin eredetűek. Összességében a teljes angol szókincs közel 70 százaléka áll francia, azaz latin eredetű szavakból, így a latin nyelv tanulásával az angol szavak közel háromnegyedét is tanuljuk.

Latin kölcsönszavak a világ nyelveiben

Mivel a technika, a tudomány és a kultúra nemzetközi nyelve (az angol dominanciája előtt) a latin volt, és sok tudományterületen még mindig használják (pl. az új kémiai vegyületek, új állat- vagy növényfajok a felfedezésükkor ma is latin nevet kapnak), a technika, a tudomány, a kultúra, a művészetek, a történelem és a politika kifejezései és megannyi más egyéb szakterület szavai többnyire latin eredetűek.

A görög eredetű szavak is a latinon keresztül jutnak be az egyes nyelvekbe, ugyanis előbb a latin vette át őket, és a latinban már megismert és használt görög szavak latinositva kerültek át más nyelvekbe.

Mivel a latin szavaknak van egy varázsa, misztikuma, az előkelőség vagy műveltség érzetét keltik, és sokszor szimbolikus értékük is van, a marketingben (reklám-, PR- és dizájntevékenység) is rengeteg latin jelenséggel találkozhatunk. Latinul neveznek el termékeket, filmek, könyvek, zenék címét, a szereplőknek latin eredetű neveket adnak, latin kifejezéseket használnak fogalmak meghatározására, latin szavakat csempésznek be mindenhová, csak hogy néhány népszerű példát említsünk: Mátrix, Harry Potter varázsigéi stb.

A latin a magyarban

A magyar nyelv a finnugor nyelvcsaládba tartozik, tehát egyáltalán nem rokona a latinnak. Mégis a latin nyelvtani szerkezetek ismerete által jobban megértjük a magyar nyelvtan jelenségeit is, ugyanis a két nyelv sok tekintetben hasonlít egymásra (pl. a magyar és a latin is erősen ragozó nyelv); a latin szókincs ismerete pedig a tömérdek latin eredetű magyar szó megértését támogatja.

A latintudás nemcsak az idegen nyelvek, de a magyar nyelv és nyelvtan mélyebb megértését is segíti, ahogy a gondolatok logikus kifejezésének fejlesztéséhez vagy éppen az idegen szavak helyes leírásához is hasznos. A latinórákon a diákok a magyarázóhoz képest jóval alaposabban foglalkoznak értelmezési kérdésekkel, így a latintanulás fejleszti a szövegértő, -elemző és kommunikációs készséget, magyar szókincsünket és kifejező-készségünket, vagyis az anyanyelvi kompetenciánkat. A középkorban minden állam hivatalos nyelve a latin volt, melyet lassanként mindenhol felváltott a nemzeti nyelv. Magyarországon viszont még jóval a középkor után is, egészen 1844-ig a latin maradt a hivatalos nyelv, ugyanis a magyarok a latinnal védekeztek a Magyarországot uraló Habsburgok németesítési törekvéseivel szemben, mert míg a Habsburgok a magyar nyelvet ki akarták szorítani, addig a latint elfogadhatónak tartották. Ezért a magyarok ragaszkodtak a latinhoz, mondván, inkább legyen a latin Magyarország hivatalos nyelve, mintsem a német. A közigazgatás, a politika, az országgyűlés, a hivatalok, bíróságok mind latinul intézték ügyeiket, minden jelentősebb közösségi tevékenységhez szükség volt folyékony latintudásra. Az iskolákban a diákok fő tantárgya a latin volt, sok iskolában és kollégiumban tilos volt más nyelven megszólalni, mint latinul. Ennek következményeképpen a magyar nyelv átítatódott latin szavakkal és kifejezésekkel, és a magyar történelem emlékei is többnyire csak latintudással érthetőek meg, hiszen a legtöbb dokumentum latinul íródott.

Az Árpád-kortól kezdve mind a mai napig kerülnek latin kölcsönszavak a magyarba, és sok angol, újlatin vagy más modern nyelvből származó szó (pl. projekt, internet, kassza) is végső soron latin gyökerű. Különösen sok latin szó származik a középkori iskolai és diákélet területeiről (pl. tinta, tábla, kréta, ceruza, pont, lecke, iskola), az egyházi élet köréből (pl. templom, mise, sekrestye, oltár) és a politika szférájából (pl. föderáció, legális, illegális, szenátus, privilégium). Nagyon sok latinos diákszleng is bekerült a magyar nyelvbe, sokszor nem is tudjuk, hogy ezek latin eredetűek (ipse, idióta [görög-latin], debil). A tudományos élet vagy a számítástechnika legújabb szakszavai közt is rengeteg a latin vagy a latin eredetű angol szó (pl. nukleáris, informatikus, komputer, opció, szerver, installál, konfiguráció, formátum).

Mindezen szempontokat figyelembe véve, a latin nyelv ismerete valóban sokat segíthet a kommunikáció, a szövegértés, a grammatikus gondolkodás és a nyelvtanulási képességek fejlesztésében, olyannyira, hogy a latin nyelv ismerete az egyes nyelvek tanulása mellett, illetve előtt hatalmas előnyt jelenthet a tanulónak.

Magyar dalok angolul

Az a szép, az a szép

*Who is nice? Who is nice?
That is nice who has got blue eyes,
That is nice who has got blue eyes.*

*Look me baby my blue eyes are very blue.
But you baby, but you baby don't like me.*

*Who is nice? Who is nice?
That is nice who has got blue eyes,
That is nice who looks like me.*

A jó lovas katonának...

*The good horsy soldier has his things going very well,
He's eating, drinking in the tent of nothing does he care.
Hey, life, hey very pearl life, nicer it cannot be,
Only he should come to soldier who likes these kind of things.*

*The soldier spins his noble steed this way he goes to do business,
Twinkles-sparkles in the meadow like a spear of flower.
Hey, life, hey very pearl life nicer it cannot be,
Only he should come to soldier who likes these kind of things.*

Megy a gőzös, megy a gőzös

*Goes the streamer, goes the streamer to Kanizsa,
To Kanizsa, to Kanizsa railway station.
In the front seats the engine driver,
whom the streamer, whom the streamer is directed by.*

Által mennék én a Tiszán

*I would cross the Tisza river by a punt, by a punt, hey, by a punt.
There does she live, my girlfriend, hey, my pigeon, my pigeon, hey, my pigeon.
There does she live in the town, in the third street does she live.
Red rose, blue scorpion-grass and violet are flourishing in her window.*

Vuk

*Quick fox legs,
Fasten going shadows,
Hip-hop, coming VUK.*

*Famous big hunters,
You guys better back off,
Hip-hop, coming VUK.*

*He is never scared in the dark night,
Although the big forest is full of bad guys,
Everybody is saying he is a tricky foxy,
Comes, sees, wins, runs.*

*When the sky is shining,
I scream out loud,
Hip-hop, coming VUK.*

Tavaszi szél

*The wind of spring is flooding water
My flower, my flower,
Every bird is choosing a partner
My flower, my flower.*

*See, who's the one I should now choose
My flower, my flower,
I will choose you, you will choose me
My flower, my flower.*

Két rendőr áll az utcáson. Az egyikhez odalép egy fényképezőgéppel és térképpel felszerelt, láthatóan eltévedt turista: „Excuse me, do you speak English?” – kérdezi. A rendőr nemet int a fejével. „Sprechen Sie Deutsch?” – a visszajelzés ugyanaz. „Parlez-vous français?” – kérdezi a turista, már alig reménykedve. A válasz most sem más. A külföldi csalódottan megy tovább, a másik rendőr pedig elgondolkodva így szól: „Te, azért nem ártana megtanulnunk egy nyelvet!” „Minek?! – vágja rá a másik magabiztosan. – Hiszen ez hármat is tudott, aztán mire ment vele?”

Elnézést kérek a szakállas rendőrviccért, de kikíváncozott belőlem, mert ezúttal minden patetikus, komoly gondolatot, szép szentenciát félretennék. Egyszerűen csak azt lenne jó tisztázni, minek is tanulunk idegen nyelvet. Ilyesmiket hallani leginkább: „Tanulj, kisfiam, kell a nyelvvizsgapontszám!”; „Tanulj, kislányom, mert én a te idődben erről nem is álmodhattam!”; „Tanulj, mert kinyílik a világ!”, a szomorúbbik változatban: „Tanulj nyelvet, mert itthon úgysem boldogulsz!” A műveltebbek azt mondják: „Annyi ember vagy, ahány nyelvet beszélsz”; mások azzal kecsegtetnek, milyen nagy élmény egy művet eredeti nyelven olvasni. Aztán vannak, akik praktikusán gondolkodnak: „Tanulj oroszul, az nagy piac!”; „Most kínait érdemes, azé a jövő!”; „Az angollal bárhol megállod a helyed!”; „Ha egy férfi tud franciául, mindenkit levesz a lábáról” és így tovább. Mindig *valamiért* tanulunk nyelvet.

Egyrészt azért, mert szinte rokontalan, gyönyörűséges anyanyelvünk a világ egyik legnagyobb ajándéka. Csak mi beszéljük. Alig valaki más. Milyen nagy boldogság is külföldön a tudat, hogy a magyar örök intimitást ad ironikus megjegyzéseinknek. És csak néha fordul

How do you do?

Szöveg: **Aczél Petra** | Fotó: Nagy Gábor

elő, egy fatális véletlen folytán, hogy éppen ott van egy honfitársunk, aki ért minket... Aki magyarul tud, az a világ egyik legkivételesebb luxusának élvezője – olyan, mint az igazi ingyenc. Sokat ér, de sehol sem értik. Ezért mi, magyarok „kénytelenek vagyunk” nyelveket tanulni – ahogy mondani szokás. Igaz, az Egyesült Államok egyetlen idegen nyelve az angol. Viccen kívül is. Jobban tudja egy tanult óslakos a Comore-szigeteken, hol van Budapest, mint egy texasi. Mert a kis országoknak a világ önmagukon kívül van. A nagy országoknak belül. Mégis, ha csak azért tanulunk nyelvet, mert hasznos, vagy mert kell/kötelező (még emlékszünk az oroszórák Mihail Potapics nevű medvéjére), vagy mert megtérül, elveszítjük azt az örömet, amit a nyelvek ismerete jelent. A beavatás érzését, egy szép szerkezet önmagáért való élvezetét. Aki praktikusán tanul idegen nyelvet, az a „logikusságot” kéri rajta számon: miért így ejti, miért úgy írja? Pedig a nyelvek világa a csodás rendhagyás. Minden nyelvi-grammatikai kivétel fontos eleme egy kultúrának. A nyelveket nem birtokolhatjuk, jó esetben részesülhetünk belőlük.

Keresgéljenek az interneten: rengeteg idegennyelv-tanulást segítő program van fenn. Sőt, ma már valós időben, szinkrontolmácsként is működik az újmédia, és csak néha téveszt. Egyes nyelvek a digitális térben előbbek, mások halandóbbak, és ez nem a beszélők számától függ elsősorban, hanem az aktivitásuktól.

Szóval a nyelveknek életük van – különös, saját életük. Tanulásuk nem egy eszköz megszerzése, valami olyasmi, amit spártai fegyelemmel el lehet érni, majd használni – hanem találkozás. Remélhetőleg nem olyan, mint a viccbeli rendőré és turistáé.

„Idegen nyelveket tudni szép, a hazait pedig lehetőségig mívelni kötelesség.” Kőlcsey mondását most továbbgondolom. Egyesek úgy tartják, hogy a nyelvet nem művelni, hanem használni kell. A nyelvhasználat célja pedig az, hogy az információ „átmenjen”. Anyanyelv esetében nem érték vele egyet. Ám akad olyan helyzet, amikor a nyelvhasználat legfőbb célja az információ adása és vétele. Erre való a konyhanyelv. Érdekes módon a konyhanyelvet elsősorban az idegen nyelvekkel kapcsolatban említik: „Konyhanyelven beszél németül.” Azt jelenti, hogy gyatrán beszél a nyelvet. És ez nem mindig baj. A megnevezés talán abból az időszakból maradt, amikor a konyhában a cselédek mindenféle nyelven beszéltek – ahogy tudtak. A szalonokban kifinomultan folyt a társalgás.

Mondjuk ki végre: idegen nyelvet rosszul használni is jobb, mint sehogy! Idegen nyelvi tanulmányaim kezdetéről életidegen helyzetekre és mondatokra, bebiflázandó ragozásokra emlékszem. Senki sem mondta: nem baj, ha rosszul beszélsz, a lényeg, hogy megszólalj. A nyelvet ugyanis elsősorban használatban, valós helyzetekben lehet elsajátítani. Idegen nyelv-tanulásomban tanárainm mellett a legtöbbet orosz levelezőpartnereimnek, egykori NDK-s kalandozásaimnak, később amszterdami tartózkodásomnak köszönhetem. Orosztanárnőm, Kozma Éva néni még ötöst is adott a bemutatott orosz levelekért!

Az idegennyelv-tudásban jó dolog a fél-nyelvtudás, a „konyhanyelvtudás” is! Ne áltassuk magunkat, hogy rövidesen egy ország megtanul egy vagy két idegen nyelvet. Az európai nyelvpolitikai célok közül rokonszenves számomra a kívánatosnak tartott „másfél” idegen nyelv: hogy tudjunk egy nyelvet jól, és legalább még egyet valahogy. A „valahogy

„Idegen nyelveket tudni szép...”

Szöveg: **Balázs Géza** | Fotó: Nagy Gábor

nyelvtudás” bizonyos helyzetekben legalább olyan fontos, értékes lehet, mint a tökéletes (olyan egyébként sincs). Az idegen nyelvet a legtöbb ember praktikus okból – tájékozódásra, ismeretszerzésre, kapcsolatteremtésre – használja. Ez alapfokon, néhány száz szóval, néhány nyelvtani alapszabállyal megoldható. Nem olvas Dantét, Shakespeare-t, *Frankfurter Allgemeine Zeitungot*. Ám szeretne kapcsolatot teremteni, eligazodni egy vasútállomáson, vásárolni egy üzletben. Erre mondjuk mi, magyarok: „Annyit tudok, hogy nem adnak el idegen nyelven.” És ezt a „népi” nyelvtudást, „konyhanyelvtudást” a maga helyén értékelni kell. Ebből még kifejlődhet alaposabb nyelvtudás is.

A diplomák 30 százaléka „ragad benn” a felsőoktatási intézményekben a nyelvvizsga hiánya miatt. Egyes intézmények elfogadják az eszperantó, a beás, a lovári nyelvvizsgákat. Vannak tapasztalataink a „nyelvvizsgák” használhatóságáról is. Vajon tényleg elengedhetetlenül szükséges a nyelvvizsga mindenkinek? Sokat beszélnek manapság a tanulási készségekkel kapcsolatos problémákról. Az iskolákban kézírás vagy olvasás (!) alól fölmentenek diákokat. Ennél sokkal valószínűbb, hogy valaki nem tud megtanulni egy idegen nyelvet. Hányan tanulnak kínkeservesen és eredménytelenül. És ettől még lehetnének jó szakemberek. Döntse el a munkáltató, hogy kit milyen tudással, nyelvtudással alkalmaz.

Ne feledkezzünk meg arról sem, hogy a magyar nyelv egy ország államnyelve, az Európai Uniónak pedig hivatalos nyelve. Magyar nyelven ma minden szinten és nyelvi helyzetben lehet boldogulni. Csodálatos ajándéka ez a történelemnek. A legfelsőbb tanulmányi szintig boldogulhasson az a magyar állampolgár is, aki csak magyarul tud. Persze jobb ennél, ha konyhanyelveken is beszél, és a legjobb, ha felsőfokon.

MSMS Tudáspont 2.0

Interaktív természettudományos továbbképzés szaktanácsadóknak

A 2015/16-os tanévben kibővített formában folytatja a Bayer „**Making Science Make Sense**” (MSMS) Tudáspont diákokat megcélzó oktatási programját: idén már tanárok számára is elérhetővé tette a felhalmozódott tudást és tapasztalatokat. Egy, az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) által szaktanácsadók számára szervezett ingyenes továbbképzés keretében bemutatták az MSMS Tudáspont-foglalkozások tartalmát is. A Magyar Tudományos Akadémia Természettudományi Kutatóközpont (MTA TTK) szintén jelentős szerepet vállalt a szervezésben – biztosította a helyszínt, valamint laborvezetések keretében megismertette a résztvevőkkel a kutatóközpont laboratóriumait. A képzések során szerzett tapasztalatokról kérdeztük *Alföldi Máriát*, a Bayer Hungária kommunikációs igazgatóját és az OFI részéről *dr. Szabó Máriát*, a szaktanácsadás megújításával is foglalkozó TÁMOP-3.1.5/12 kiemelt projekt szakmai vezetőjét.

– A tavalyi induláskor részletesen beszámoltunk a programról. Röviden összefoglalná az MSMS Tudáspont oktatási program lényegét?

Alföldi Mária: – 2014 októberében indítottuk útjára Magyarországon a nemzetközi szinten több mint húszéves múltra visszatekintő MSMS programot. Az itthon megvalósított MSMS Tudáspont célja, hogy tapasztalati, élményalapú tanulással népszerűsítse, közelebb hozza és érthetőbbé tegye a természettudományokat – azon belül is elsősorban a biológiát és a kémiát – a diákok számára. Az MSMS Tudáspont keretében idén már negyven, természettudományos kísérleteken alapuló interaktív foglalkozást tartunk 10–14 éves fiataloknak. A kísérletek összeállítása és kidolgozása mindkét tanévet megelőzően a BME Szent-Györgyi Albert Szakkollégiumának önkéntes diákjaival közösen történt. Mindemellett szeretnénk hatékonyan támogatni a tanárokat azért, hogy egyszerűen megvalósítható, mégis látványos, érdekes ötleteket adunk nekik a mindennapi munkájuk során végzett kísérletekhez. Az OFI már második éve nyújt jelentős segítséget a program szélesebb körű szakmai népszerűsítéséhez, azaz hogy minél több szaktanárhoz eljusson az ingyenes program híre.

– Milyen tapasztalatokkal zárták a tavalyi tanévet?

Alföldi Mária: – Az előző tanév foglalkozásai során kiderült, hogy a programra regisztrált iskolák nagy részében félévente csupán néhány alkalommal van

Alföldi Mária

Dr. Szabó Mária

lehetőség a gyakorlatban is kipróbálni a tanultakat, pedig erre mind a diákok, mind a pedagógusok részéről megvan az igény. Az osztályokat kísérő tanárok szerint éppen ez a program egyik nagy előnye: lehetőséget teremt a gyakorlati ismeretszerzésre. A pozitív visszajelzések alapján döntöttünk úgy, hogy tanárok számára is elérhetővé tesszük a workshopok anyagát, amelyet az OFI szaktanácsadók számára szervezett továbbképzésbe integráltunk.

– Kik vettek részt az OFI által szervezett továbbképzéseken?

Dr. Szabó Mária: – Összesen közel ötven szaktanácsadó vett részt a kétszer egy napos képzésen. A szeptember 22-én és 24-én megtartott interaktív foglalkozásokon elsősorban általános iskolában tanító biológia, kémia és fizika szakos tantárgygondozó szaktanácsadók voltak jelen. A szaktanácsadók elsődleges feladata, hogy támogassák a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődését, többek között az ilyen, számukra szervezett továbbképzésen hallottak átadásával. Multiplikátor szerepüknek köszönhetően a továbbképzések tartalma, így az MSMS Tudáspont program módszertana és tapasztalatai is eljutnak a szaktanárokhoz.

– Milyen volt a szakmai napok fogadtatása?

Dr. Szabó Mária: – Mindkét szakmai nap három elem-ből épült fel. A résztvevők először az MSMS Tudás-pont workshopjainak kísérletbemutatóin vettek részt, ugyanolyan interaktív módon, ahogy a diákok is a

számukra szervezett foglalkozásokon. A célunk az volt, hogy egy már működő jó gyakorlatot mutassunk be a nem szokványos tanulási környezetbe helyezett, egyszerűen és alacsony költséggel megvalósítható kísérleteken keresztül, továbbá a gyakorlatban is hasznosítható ötleteket adjunk a tevékenység alapú oktatás megvalósításához. A kísérletbemutatók az MTA TTK laborjainak megtekintésével folytatódtak, majd műhelyfoglalkozásokkal zárultak. A mindkét nap végén végzett felmérés szerint a résztvevők nagyon elégedettek voltak a programmal: a nap minden elemét maximális pontszámmal értékelték. Többen kiemelték, hogy pedagógiai munkájukhoz is jól hasznosítható ötleteket és információkat kaptak. A kísérletekkel kapcsolatban sokan megjegyezték, hogy a szakkollégium fiatal kutatóinak bemutatói és kommunikációja elnyerte a tetszésüket. Szintén pozitívan nyilatkoztak arról, hogy olyan kísérletek és ötletek szerepeltek a bemutatón, amelyeket egyszerű, könnyen elérhető anyagokkal végeztek. Volt olyan szaktanácsadó, aki a kísérletek csoportosítását és forgószínpadszerű bemutatását tartotta jó ötletnek. A résztvevők kiemelték a műhelyfoglalkozások hasznosságát is, a kooperatív feladatok és az új együttműködési technikák (pl. közösen végzett, játékos, értelmező és tesztfeladatok) bemutatását.

A szakmai napon a tanárok is kipróbálhatták azokat a kísérleteket, amelyeket az MSMS Tudáspont foglalkozásain a diákok elvégeznek

A tudásmegosztást kiemelten fontosnak ítélték, így azok, akik rendszeresen végeznek kísérleteket munkájuk során, ötletekkel segítik majd kollégáikat. Az MTA Természettudományi Kutatóközpontban tett szakmai séta alapján néhányan azt tervezik, hogy műhelyfoglalkozás keretében laborlátogatást szerveznek oda a kollégáiknak.

– Hogyan összegeznék a szakmai napokat? Hogyan segítették a szaktanácsadói munkát a program révén?

Alföldi Mária: – A természettudományok egyes részterületei – mint a kémia, a biológia és a fizika – olyan ismeretanyagot, elveket és törvényszerűségeket is magukba foglalnak, amelyek minden tudományterületre érvényesek. Ezek megismertetésére vállalkoztunk a gyakorlatközpontú tanári workshop programjaival. A résztvevők a képzés végén elmondták, hogy szeretnének több ilyen találkozást a jövőben. Kérésüket mindenképp szem előtt tartjuk a következő programévadban.

Dr. Szabó Mária: – A résztvevők elmondása szerint kiváló ötleteket kaptak a kerettanterv és a helyi tanterv összehangolásához, a bemutatott, ötletes tesztfeladatokkal pedig gazdagítani fogják tanóráikat. A műhelymegbeszélésen hallottakat, az ismeretanyagot és a módszereket szaktanácsadóként a tanulóközpontú, tevékenységre építő tanulás szemléletének közvetítésével adják majd tovább.

Az MSMS program weboldalán idén egy tudásbázis kiépítése is elindul, ahol a lelkes pedagógusok egy folyamatosan bővülő, egyszerű, de látványos természettudományos kísérleteket bemutató videó-adatbázisból szerezhettek ötleteket óráik színesítésére, sőt egy nyereményjátékon is részt vehetnek. Azok a tanárok, akik a közzétett kísérletekből legalább egyet elvégeznek az osztályukkal, ezt lefotózzák, a fotót pedig elküldik a megadott e-mail címre, sorsoláson vesznek részt. A nyeremény az MSMS Tudáspont Utazó Workshop: az utolsó tanítási héten a projekt „házhoz megy” a nyertes osztályhoz – a diákok így saját tantermben tekinthetik meg az MSMS Tudáspont-foglalkozások kísérleteit.

További információk: <http://bayer.co.hu/msms/termeszettudomanyos-nyeremenyjatek>

Jövő
Újratöltve

A MESTER^M
DÍJ ÉRTÉKE
EGYMILLIÓ
FORINT!

NINCS TANÍTVÁNY MESTER NÉLKÜL

KERESSÜK A LEGJOBB PEDAGÓGUSOKAT!

A **MESTER-M DÍJ** olyan tanárok, edzők munkáját ismeri el, akik kiemelkedően ösztönzik a tehetséges gyermekeket és emberileg, szakmailag tanítványaik példaképei. Ha ismer ilyen pedagógust, jelölje a Mester-M Díjra!

A díj erkölcsi és anyagi elismerés, értéke egymillió forint.

Az online jelölések határideje: **2015. december 31.**

www.mol.hu; www.ujeuropaalapitvany.hu

MESTER^M
Új Európa Alapítvány

Lendületes zöldülés

Összeállította: **Könczey Réka**, OFI

Több mint 250 óvodai és 360 iskolai pályázat érkezett idén a Zöld Óvoda, Örökös Zöld Óvoda, Ökoiskola és Örökös Ökoiskola címekre.

A programokról

2015-ben zárult az ENSZ Fenntarthatóságra Nevelés Évtizede, és kezdődött meg a Fenntarthatóságra Nevelés Globális Akcióprogramja. Mindkét tematikus feladatkörben Magyarország legnagyobb eredménye, illetve vállalása az **Ökoiskola Program** és a **Zöld Óvoda Program**. A két programot a Földművelésügyi Minisztérium és az Emberi Erőforrások Minisztériuma tartja fenn az évente meghirdetett pályázatok révén. A programokhoz sikeres pályázatukkal kapcsolódnak azok az intézmények, amelyek átgondoltan, rendszerszerűen és mindennapi gyakorlatként foglalkoznak a fenntarthatóságra neveléssel, így például a környezeti és egészségneveléssel, a helyi közösségek számára fontos hagyományok ápolásával, illetve környezettudatos intézmény működtetésével.

Címpályázatok

Az idén beérkezett pályázatok tanúsítják, hogy a magyar óvodák és iskolák kiemelkedően fontosnak tartják az egész intézményes környezeti nevelés ügyét. 2016 januárjától várhatóan több mint 920 iskola és majdnem 800 óvoda hordozza büszkén a Zöld Óvoda, az Örökös Zöld Óvoda, az Ökoiskola vagy az Örökös Ökoiskola címet az ország minden szegletében, és neveli a magyarországi gyermekek, diákok egynegyedét. Az SH/4/5 projekt révén mentori támogatással adta be pályázatát az összes idén pályázó óvoda és iskola 48 százaléka. A projekt végéig, **2016 áprilisáig** még elérhető az ingyenes mentori segítség a regionális forrásközpontoknál. A részleteket a www.ofi.hu/sh45 honlapon találják.

Ajánlott kiadványok

Az első címpályázatokra 2016-ban készülő óvodáknak ajánljuk a *Zöld óvoda leszünk!* című kiadványt, melyben 14 jó gyakorlatot és inspiráló ötletet, valamint a jó pályázat elkészítésének lépéseit találják. Hasonló kiadvány készült az iskoláknak is. Mindkét kiadvány, valamint a tantervfejlesztőknek és innovatív pedagógusoknak szóló UNESCO-forrásgyűjtemény elérhető és teljes egészében letölthető az alábbi linken: www.ofi.hu/letoltheto-dokumentumok.

Az ENSZ és a fenntartható fejlődés

A fenntarthatóságra nevelő programok új lendületet kapnak az ENSZ szeptemberben elfogadott új, globális fejlesztési programjával. A nemzeti programok és a nemzetközi együttműködés új korszakát bevezető új agenda az országokat egy sor akcióra kötelezi. Öt szó – népünk, bolygónk, fellendülés, béke, partnerség – fedi le a legteljesebben a keretrendszer témaköreit, melyet 17 célként fogadott el a 193 tagállam. A negyedik cél az oktatás: biztosítani az átfogó és igazságos minőségi oktatást és előmozdítani az egész életen át tartó tanulás lehetőségét mindenki számára. További információ: www.menszt.hu, www.unis.univiennea.org.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Svájci
hozzájárulás

A címek ismertségét, a pályázatok elkészítését a Svájci-Magyar Együttműködési Program keretében az SH/4/5 Ökoiskola és Zöld óvoda hálózat bővítési projekt – a Svájci Szövetségi Tanács hozzájárulása és a Magyar Állam társfinanszírozása – is támogatta.

A projekt további céljai: a gyerekek, diákok környezettudatosságának erősítése, a környezeti nevelési tevékenységek színvonalának növelése és a Natura 2000 területek ismertségének növelése.

Iránytű

Összeállította: **Indri Dániel**

Biztonságos internetezésre oktatták a diákokat

2015. október 8-án a Telenor kétszáz munkatársa négy magyarországi iskolában tartott interaktív tanórákat, amelyeken a gyerekek a biztonságos internetezést sajátíthatták el. A vállalat a projekthez csatlakozó iskolák mintegy 350 diákja számára tett elérhetővé modern táblagépeket. A hódmezővásárhelyi Németh László Gimnázium és Általános Iskolában a táblagépeket magyar nyelv és irodalom, matematika és természetismeret oktatására használják fel a tanórákon. Mivel a digitális eszközök felhasználása a tanárok részéről is újfajta megközelítést igényel, a cég a programhoz csatlakozó tanároknak is átfogó képzést szervezett.

A Köznevelésért Felelős Államtitkárság és az Oktatás-kutató és Fejlesztő Intézet (OFI) mellett a Microsoft Magyarország kísérleti digitális tananyagokkal, illetve tantermi vezérlőszoftverek rendelkezésre bocsátásával segítette a 2016 nyaráig tartó oktatási projektet. A Hipersuli program első hatásvizsgálati eredményei szerint a diákok 38%-a izgalmasabbnak tartja a táblagépes tanórákat, többségük örömmel használná a készülékeket még többet a tanórán (58%). Csaknem háromnegyedük (71%) azt szeretné, hogy bővüljön a táblagépes tantárgyak köre. A budapesti Hipersuliba járó gyerekek szüleinek döntő többsége (75%) elégedett a digitális eszközök iskolai használatának gyakorlatával, és csaknem minden második szülő úgy tapasztalta, hogy gyermeke szívesebben tanul a táblagép bevezetése óta. (telenor.hu)

Vidéken is nyílnak „Bűvösvölgy” médiaértés-oktató központok

Vidéken is nyit a budapesti Bűvösvölgyhöz hasonló, médiatudatosságra, médiaértésre nevelő központokat a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH), az elsőt Debrecenben. A debreceni után várhatóan Pécsen nyílik a következő ilyen intézmény, és a tervek szerint három megyénként létesül majd egy-egy központ.

A vidéki intézmények tematikája hasonló lesz a budapestiéhez, újdonságként hírközlési ismeretekkel is találkozhatnak majd a diákok. A Budapesten másfél éve megnyílt Bűvösvölgy rendkívül népszerű mind a diákok, mind a pedagógusok körében. Másfél év alatt 8200 gyerek járt itt, közülük 2000 hátrányos helyzetű, és az ország 100 településéről fogadták a diákokat. Az intézmény népszerűségét mutatja, hogy a legutóbbi előjegyzés során másfél óra alatt elfogytak a lefoglalható időpontok. (MTI)

Jövőre 4,5 milliárd forint jut a gyermekek tanszüneti étkeztetésére

Az eddigi 3 milliárd forint helyett jövőre 4,5 milliárd forintot fordít a kormány a hátrányos helyzetű gyerekek tavaszi, nyári, őszi és téli tanszünetekben történő étkeztetésére. Ebből az összegből a központi költségvetés terhére száz százalékban finanszírozható lesz a helyhatóságok ezzel kapcsolatos összes kiadása. Az elmúlt években erre a célra a nyári gyermekétkeztetési program állt rendelkezésre, amelyből egy meghatározott keretet használhattak fel az önkormányzatok.

A pályázati úton elérhető forrást az a helyhatóság kaphatta meg, amely vállalta a hátrányos helyzetű gyerekek étkeztetését, sok függött azonban attól, hogy az adott helyhatóság egyáltalán tudomást szerzett-e a kiírásról, és hajlandó volt-e pályázni. A jogszabály elfogadása esetén jövőre az önkormányzatok a nyári időszak mellett a tavaszi, az őszi és a téli tanszünetekben is kötelesek biztosítani az étkeztetést. Ahol lehetséges, ott az óvodák és az iskolák kinyitják a konyháikat és az étkezdéiket, ahol ezt nem lehet megoldani, ott pedig kiszállítással juttatják el a gyerekekhez az ételt. (MTI)

Hírek az intézményi önértékelésről

Az EMMI Köznevelésért Felelős Államtitkársága, a Nemzeti Pedagógus Kar, a Közoktatási Szakértők Országos Egyesülete és az Oktatási Hivatal egyeztetéseket folytatott az intézményi önértékelés rendszerének bevezetéséről, melynek eredményeként számos fontos kérdésben megállapodásra jutottak. A résztvevők teljes mértékben egyetértettek abban, hogy a köznevelési rendszer színvonalának további javítása érdekében szükség van a pedagógusok, intézményvezetők és intézmények egységes és nyilvánosan ismert szempontok szerinti külső és belső értékelésére.

Megállapodtak abban, hogy az önértékelési rendszer bevezetésének tapasztalatai alapján szükséges a rendszer finomhangolása annak érdekében, hogy az önértékelés ne járjon túlságosan sok adminisztrációval, ne jelentsen jelentős többletmunkát a pedagógusok számára, ugyanakkor az egységes önértékelési rendszer szakmai színvonala semmiképpen se sérüljön.

Döntés született arról, hogy a teljes körű intézményi önértékelésre nem két-, hanem ötéves időszakoként kerül majd sor mind a pedagógusok, mind az intézményvezetők, mind az intézmények tekintetében. Egyezsége jutottak abban is, hogy az önértékelés és a tanfelügyelet átmeneti ideig nem számít bele a pedagógusok minősítésébe. A felek elvi megállapodást kötöttek továbbá arról, hogy szükséges az önértékelés eszköztrendszerének egyszerűsítése, amelyről a felek tárgyalásokat folytatnak.

PÁLYÁZAT

A Tempus Közalapítvány 2016-ban is keresi azon intézmények nyelvoktatási, nyelvtanulási programjait, amelyek innovatív kezdeményezéseikkel képesek megújítóan hatni és példát mutatni a hazai nyelvoktatás gyakorlatában. A pályázatokat az oktatás és képzés bármely szintjén működő intézményektől várják.

Jó eséllyel pályázhat az olyan nyelvi programot működtető intézmény, amely

- kiterjed a tanítási-tanulási folyamat mind több szereplőjére, a tananyagra és a módszerekre egyaránt
- épít az egyes célcsoportok lehetőségeire, szükségleteire és igényeire
- hozzájárul az idegen nyelvek oktatásának és tanulásának mennyiségi és/vagy minőségi fejlődéséhez intézményében és tágabb környezetében is
- biztosítja a tanulók és tanárok tartós motivációját
- új, korábban még nem alkalmazott megközelítési módokat képvisel.

A pályázati dokumentumok letölthetők a Tempus Közalapítvány honlapjáról:

<http://www.tka.hu/palyazatok/599/palyazati-dokumentumok>.

CIDREE-konferencia Budapesten

2015. november 5-én az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) szervezésében rendezték meg a CIDREE (Európai Oktatáskutató és Fejlesztő Intézetek Hálózata) éves konferenciáját. Témája az anyanyelvi műveltség volt, mellyel már korábban is foglalkoztunk az ELINET-konferencia kapcsán (folyoiratok.ofi.hu/uj-kozneveles/az-anyanyelvi-muveltség-fejlesztese-europaban). Ez az ernyőfogalom a hagyományos „írás-tudás” elemein túl magába foglalja a digitális világban szükséges készségeket, a vitakultúrát, az információk megtalálásának és kritikus szűrésének képességét, a kreativitást, a saját kultúra ismeretét és a más kultúrák iránti tiszteletet. Az anyanyelvi műveltség nemcsak a szöveg, hanem más kifejezési módok (zene-, képző-, mozgásművészet) megértésének képessége is, továbbá a szöveges, képi, mozgásos vagy éppen digitális önkifejezést, illetve az internet adta lehetőségek felelős, értő használatát is jelenti. Napjainkban talán ezzel ragadhatjuk meg leginkább, mit várunk az oktatástól, az onnan kikerülő fiataloktól.

A CIDREE-tagok által az évkönyvbe írt cikkekből úgy tűnik, Európában mára alapvetéssé vált, hogy a szövegértés, az anyanyelvi műveltség fejlesztése a tanárok közös felelőssége (minden tantárgy keretében, középiskolában is). Ehhez hozzátartozik az a felismerés, hogy

az iskolában használt nyelvet külön meg kell tanítani a gyerekeknek, akik mindennapjaikban nem ezt a registert használják. Egyre hangsúlyosabb a projektoktatás, melynek során a tantárgyi bontás helyett inkább a világ egy-egy komplex jelenségének interdiszciplináris tanulmányozása történik. Fontos a tanuló aktív, tudatos szerepvállalása a tanulási folyamatban, illetve a tanár önreflexiója. A rugalmas hozzáállás, a visszajelzések alapján történő újratervezés szintén visszatérő eleme volt a kötetben bemutatott továbbképzéseknek, tanóráknak, de akár a magyar cikkben felvázolt tankönyv-fejlesztési folyamatnak is. *Alan Armstrong* CIDREE-elnök hangsúlyozta, hogy az osztálytermi gyakorlat megváltozása sosem szakpolitikai döntéseken, hanem mindig a tanárokon múlik (vele készült korábbi interjúkat itt olvashatják: folyoiratok.ofi.hu/uj-kozneveles/magyarország-a-cidree-ben). *Aczél Petra*, a BCE docense hozzátette, mérsékelni kellene a pedagógusokat érő rengeteg stresszhatást, és hangsúlyozni kellene, hogy az osztályteremben szabad kudarcot is vallani. *Christine Garbe*, az ELINET szakmai koordinátora szerint a tanároknak nem kell magányos szuperhősöknek lenniük, hiszen ők egy testület tagjai, és sokszor lehet szükségük más szakmák képviselőinek (pszichológus, szociális munkás) a segítségére. *Halász Gábor*, az OFI tudományos tanácsadója pedig az intézményvezetők szerepére tért ki a közös felelősségvállalásban és a kudarcok utáni útkeresésben.

november 6. KIRÁLY SZÍNHÁZ

A rendszerváltozás előtt még Majakovszkij utcának nevezett, de azóta visszakeresztelt Király utca valaha fogalomnak számított a színházlátogatók körében. A 71-es szám alatt állt egy nem túl bizalomgerjesztő, szürke épület, amely belülről is

ugyanolyan csúnya volt: de ha felgördült a függöny, a közönség a legszínesebb álmvilágba csöppent. Az 1903. november 6-án megnyílt Király Színház ugyanis az operettjatszások fellegvára volt. A századforduló idején már két zenés színház működött a fővárosban, Beöthy László mégis úgy érezte, hogy a Népszínház és a Magyar Színház mellett egy harmadikat is meg lehet tölteni estéről estére. Megvette hát a tönkrement Somossy Orfeum épületét, és hozzálátott a társulat megszervezéséhez. Irigyei mindent megtettek, hogy gáncsot vessenek a vállalkozásnak. Valóságos sajtóháborút indítottak ellene azzal az indokkal, hogy az épület tűzveszélyes, sőt egy újságíró olyannyira elvetette a sulykot, hogy Halálszínháznak emlegetve riogatta a leendő nézőket.

A heves tiltakozások ellenére 1903. november 6-án megtarthatták az első előadást. Huszka Jenő *Aranyvirág* című operettje tetszést aratott, de az újabb bemutatók kis híján csődbe juttatták a színházat. Egyévi küszködés után azonban egy véletlen mindent jóra fordított. 1904 őszén felkereste az igazgatót Bakonyi Károly író, és figyelmébe ajánlott egy számtantanárt, aki szabadidejében komponálgatott. Bakonyi azt vette a fejébe, hogy az amatőr zeneszerzővel daljátékot ír a *János vitézből*. Az ötlet ugyan nevetségesnek tűnt, de Beöthy ráhagyta. Fedák Sárival együtt elment Kacsóh Pongráchoz, hogy meghallgassa a várható szörnyűséget. Amikor azonban felcsendültek az első dallamok, már biztosak voltak benne, hogy remekművel van dolguk. A *János vitéz* sikere minden képzeletet felülmúlt: 689 előadást ért meg, mindvégig táblás házakkal. Legfőbb érdekessége abban rejlett, hogy mindkét főszereplőt nő játszotta: Kukorica Jancsit Fedák Sári, Iluskát pedig a sanzonok királynője Medgyaszay Vilma. Később olyan előadásra is sor került, melyben Fedák a főhős helyett Iluskát és a francia királykisasszonyt alakította ugyanazon estén. A Király Színház 33 éves történetében nem akadt több ehhez mérhető diadal.

november 13. MAGYAR LÁSZLÓ

1846-ban levél érkezett a távoli Uruguayból a Magyar Tudományos Akadémia címére. A feladó egy tengerész hadnagy volt, aki dél-amerikai expedíciójához kért támogatást. Az Akadémia ugyan „meltányolta a tudomány iránt nyilvánított buzgalmat”, de a javaslattevő személyének ismeretlen volta és a pénztár állapo-

ta miatt elutasította a folyamodványt. Az eredeti terv nem valósulhatott meg, de az ismeretlen férfi mégis híressé vált. Az 1818. november 13-án, Szombathelyen született Magyar László volt ugyanis első Afrika-kutatónk.

Amikor 24 évesen hajóra szállt, még nem sejtette, hogy soha többé nem tér vissza. Dél-Amerikába 1845-ben került, amikor az argentinok oldalán részt vett az Uruguay elleni háborúban. Hamarosan fogságba esett, sőt halálra is ítélték. Végül kegyelmet kapott, de a katonai pályáról örökre le kellett mondania. Ekkor határozta el, hogy felkutatja az inkák legendás birodalmát. Terve – pénz híján – csak álom maradt. Egy kikötőben vette hírért, hogy egy kis afrikai fejedelemség uralkodója flottaparancsnokot keres. El is szegődött oda, és ezzel megcsinálta a szerencsését. A barátságos néger király segítségével bejárhatta a kontinens minden zugát, tanulmányozhatta a bennszülöttek életét, sőt még a titkos rabszolga-kereskedő központokat is felkutathatta. Megfigyeléseit több tucat naplóba jegyezte fel, ezek azonban 1864-ben bekövetkezett halála után egy tűzvész során odavesztek. Szerencsére hazaküldött levelei és térképei fennmaradtak, így mégiscsak megismerhette a világ páratlan értékű felfedezéseit és kalandos életének mozzanatait.

november 26. EUGÈNE IONESCO

„Az első darabom kis bukás volt, közepes botrányal. Második darabom már nagyobb bukott, a botrány is valamivel nagyobb méreteket öltött. Harmadik, negyedik, ötödik... nyolcadik darabnál a kudarc

hétmérföldes léptekkel növekedett, a tiltakozás átcsapott a La Manche-csatornán, áttörte a Pireneusokat és Olaszországot, majd hajón Angliát. Ha balsikereim így folytatódnak, az már valóságos diadal lesz.” Így nyilatkozott az abszurd dráma egyik megteremtője 1957-ben. Azóta sokat változott a világ s vele együtt darabjainak fogadtatása is. Eugène Ionesco 1909. november 26-án született.

A román származású francia író sok bosszúságot okozott a nézőknek és a kritikusoknak, de nem is lenne igazi abszurd szerző, ha nem így történt volna. Első darabját, *A kopasz énekesnőt* 1950-ben, egy kis párizsi színházban mutatták be. Ionesco maga állt ki az épület elé szendvicsemlernek, vagyis élő hirdetőszlopoknak, hogy becsalogassa a közönséget. Mi tagadás, nem ostromolták meg a színházat, de azért néhányan beültek a nézőtérre: köztük a *Stílusgyakorlatok* szerzője, Raymond Queneau is. Amikor a színpadon lévő falóra 17 ütésére a főszereplő megjegyezte: „Nocsak, kilenc óra”, harsányan felnevetett, majd szabályosan végigrohogta a darabot. A többi néző azonban merev arccal, döböntően ült, az előadás végén pedig felháborodottan hiányolta a címben szereplő kopasz énekesnőt. Nem értették meg, hogy a darab az elidegenedésről szól,

és nem véletlen vagy öncélú polgárpukkasztás, hogy a szereplők egymásra sem figyelve példamondatokat sorolnak egy társalgási zsebkönyvből. Azóta már azért sokan megedződtek Ionesco képtelenségein, és kezdik érteni-érezni mondanivalóját. A *Székek*, a *Különóra*, a *Haldoklik a király* éppúgy helyet kap időről időre a világ színpadain, mint legriasztóbb darabja, a *Rinocéroszok*.

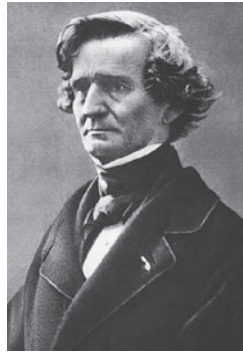

december 5. ALEXANDRE DUMAS

1870. december 5-én halt meg minden idők egyik legtermékenyebb és egyben legnépszerűbb írója, idősebb Alexandre Dumas. 18 évesen, a *Hamlet* előadását látva határozta el, hogy drámaíró lesz. Először csak szép kézírására figyeltek fel – így lett néhány évre egy

herceg titkára –, hamarosan azonban tehetségét is bebizonyította. Első darabját 1829-ben vitték színre, és rögtön olyan sikert aratott, hogy soha többé nem kellett anyagi gondokkal küzdenie. Sorra jelentek meg versei és drámái, majd egyre inkább a regényírás felé kacsingatott. Meg is teremtette az úgynevezett tárcaregény műfaját. Három hónapos szerződéseket kötött különböző újságokkal, hogy folytatásokban közöljék műveit. Mivel a lapok sordíját fizettek, rendkívül pergő párbeszédet fogalmazott, sőt *A három testőr*-ben egy olyan hallgatag inast is szerepeltetett, aki csak egy-egy szóval válaszolt a kérdésekre. Ezzel a módszerrel olyan hosszúra nyújtotta a történeteket, hogy könyv alakban olykor nyolc-tíz kötetet is kitétek. Nagy terve volt, hogy az egész francia történelmet feldolgozza, s ez majdnem sikerült is neki. Mint a legtöbb korabeli író, ő is szerzőtársakkal dolgozott. A homályban maradt névtelenek anyagot gyűjtöttek és vázlatot készítettek, ő pedig kikerekítette a cselekményt és a szereplők jellemét; kedvenc hőseit például magáról mintázta.

Legnagyobb sikerét a *Monte Cristo grófjával* aratta – valószínűleg nem is véletlenül, hiszen neki is ez volt a legkedvesebb regénye. Ötlete egy kiránduláson született meg, amikor Elba szigetéről lenézve, a tengerben megpillantott egy hatalmas sziklát. A helybéliektől megtudta, hogy Monte Cristo szigetének nevezik, s ez annyira megragadta a fantáziáját, hogy elhatározta, egyik könyvében felhasználja. A cselekmény magjára is véletlenül bukkant rá: a párizsi rendőrség jegyzőkönyvei között lett figyelmes egy szövevényes bűnügyre, melynek történetét aztán jó szokása szerint tovább bonyolította. Végül annyira beleélt magát Monte Cristo grófjának szerepébe, hogy a valóságban is eljátszotta. Óriási költségen felépítette a képzeletben megszületett kastélyt, és élvezte, hogy messze földről is csodájára járnak. Balzac például „minden idők egyik legbájosabb, legbolondosabb, legszertelelenebb épületének” nevezte, és külön hangsúlyozta, hogy „víz is van benne”.

december 11. HECTOR BERLIOZ

A külföldön vendégszereplő magyar zenekarok gyakori ráadásszáma a Rákóczi-induló. Érthető, hiszen világszerte ez a legnépszerűbb magyar dallam, még akkor is, ha francia zeneszerző dolgozta fel. Hector Berlioz 1803. december 11-én született. Egész élete küzdel-

mek és botrányok sorozata volt. Először családjával került összetűzésbe, mert szülei akarata ellenére otthagya az orvosi egyetemet a zenetanulás kedvéért. Apja még inkább beletörődött elhatározásába, hiszen ő tanította meg fuvolázni és gitározni, anyja azonban kitagadta. 1830 nemcsak az ő életében, de az egész zenetörténetben jelentős dátummá vált. Ekkor írta meg ugyanis a *Fantasztikus szimfóniát*, mellyel megteremtette a programzene műfaját. Az ötletet, hogy a zenében történetet fejezzon ki, Beethoven *Pastorale* szimfóniájából merítette. Míg azonban Beethoven természeti jelenségeket ábrázolt, ő egy zaklatott művész álmait jelenítette meg. Azzal is újított, hogy a tételekben egy állandóan visszatérő vezérmotívumot, úgynevezett fixa ideát szerepeltetett. A bemutató teljes anyagi csődbe taszította. Mivel senki sem támogatta, magának kellett előteremtenie a zenészek fizetését és a terembért. Az előadást hűvösen fogadta a közönség, kivéve egy embert, akit valósággal letaglózott a zene merész újszerűsége. Az elragadtatót néző a Párizsban tartózkodó Liszt Ferenc volt, aki ezen az estén kötött életre szóló barátságot Berliozzal. Mindketten hatottak egymásra. A francia zeneszerző Liszt révén megkedvelte az addig gyűlölt zongorát, és megismerkedett a magyar zenével. 1846-ban kétszer is ellátogatott Magyarországra, akkor mutatta be a Rákóczi-indulót, amelyet a *Faust elkárhozása* című drámai legendájába is beépített. Lisztnek pedig annyira megtetszett az általa kitalált programzene műfaja, hogy ő is elkezdett szimfonikus költeményeket komponálni. Berlioznak szinte minden bemutatója botrányba fulladt. A 19. század a szolista virtuózok korszaka volt, ő viszont a zenekart bálványozta. Hangszerelése minden korábbtól különböző: műveiben olyan hangszereket szerepeltetett, amelyeket addig csak katonazenekarokban használtak, ráadásul óriási előadó-apparátust követelt. Katonaszimfóniájához például 1200 muzsikust kért, de csak 200-at kapott. Hogy mégis hatásossá tegye az előadást, kivont karddal vezényelt. Mivel a zenéből nem tudott volna megélni, kritikusként és könyvtárosként működött. Olvasottsága révén bőven talált témát műveihez: a Paganininek ajánlott *Harold Itáliában* című alkotását például Byron költeménye ihlette, a *Lear király-nyitányt*, illetve a *Beatrix és Benedek* című operát pedig Shakespeare darabjaiból írta. Ha zenéjét nem méltányolták is, maga sokakat foglalkoztatott. Torzonborz vörös hajával kedvelt céltáblája volt a karikaturistáknak, egzaltált viselkedésével pedig az orvosoknak. A maga korában csak csodabogárnak tartották, és kevesen vették észre zsenialitását. A kevesek közé tartozott például a híres német költő, Heine, aki „kolosszális fülemülének” nevezte.

Programajánló

Összeállította: **Indri Dániel**

A Fény Nemzetközi Éve előadás

Kecskeméti Planetárium, december 19.

Az ENSZ és az UNESCO 2015-öt a Fény Nemzetközi Évének nyilvánította, melyhez a Kecskeméti Planetárium egy programsorozattal csatlakozik. Minden második hónap harmadik szombatján 16 órától tartanak előadóik egy-egy látványos előadást a fényvel kapcsolatban, decemberben E. Kovács Zoltán csillagász beszél a sarki fény jelenségéről. A planetárium kiválóan alkalmas külön iskolai osztályok fogadására és nekik speciális rendhagyó órák tartására, nagy bevételt hozó, tekintélyes létszámú közönségre épülő műsorok tartására azonban nem. A Kecskeméti Planetárium elsődleges feladata az iskolai oktatást segítő, szemléletes, didaktikus – ugyanakkor látványos, sőt a lehetőségekhez képest szórakoztató –, rendhagyó órák tartása. (A planetárium legfőbb sajátossága az a szemléltetési lehetőség, amivel sok esetben egyszerűbben és érthetőbben lehet megtanítani különböző jelenségeket, mint iskolai körülmények között.)

www.plani.hu

Mesemúzeum

Budapest, folyamatosan látogatható

MESE múzeum

A Mesemúzeum és Meseműhely Kányádi Sándor Kosuth-díjas költő ötlete alapján jött létre. A múzeumi fogadótér egyrészt a gyerekek által létrehozott vagy befogadott színházi és bábelőadásoknak, arnyjátékoknak, vetítéseknek a színtere, másrészt itt tartják a drámapedagógiai és a kreatív műhelyfoglalkozásokat is, amelyek a mesék vizuális feldolgozására irányulnak (rajzolás, festés, bábkészítés, jelmezkészítés, térjátékok stb.).

A *Magyar tündérmese világa* című állandó kiállításon meseutat járhat be a látogató: a meseindító üveghegyen átkelve, próbákat teljesítve, akadályokat leküzdve juthat az áhított „fele királysághoz”. A múzeum minden szegletében mesére bukkunk: a kapualjban a régi porolón különleges szőnyeg lóg; zsebei izgalmas programajánlatokat és olvasnivalókat rejtnek. Szemben rajzok, képek és tárgyak segítségével a ház története elevenedik meg. Az udvarról nem hiányzik a kút sem, amelyből – ki tudja – talán az élet vize fakad, de biztos nem árt meglócsolni vele az udvar közepén az ég felé kapaszkodó fát. Ahhoz, hogy átkeljünk a sűrű sötét erdőn, bátorságra és találékonyságra van szükség, s a próbákat teljesítve eljuthatunk a királyi trónig. A mosdóban varázstükrökből Nyakigláb, Csupaháj vagy Málészáj tekint ránk vissza. Beljebb, a műhelyben igazi meseírókkal találkozhatunk. A gyerekek rengeteg mesekönyv közül válogathatnak, beülhetnek a hallgatókuckóba, kipróbálhatják magukat a színpadon, vagy elkészíthetik saját mesefilmjüket.

www.mesemuzeum.hu

Monostori Erőd

Komárom, folyamatosan látogatható

Állandó kiállítás keretében ismerkedhetünk meg a Monarchia korabeli katonaelettel a komáromi Monostori Erődben. A hagyományos és interaktív elemekből összeállított tárlat első termeiben az erőd tüzérségi rendszeréről kap információt a látogató, a belső kazamatában

pedig egy Monarchia kori katona hétköznapjaiba élheti bele magát egy kalandjáték keretében. Néhol a külső kazamatában is feltűnik egy-egy védő vagy az ellenség jelenlétének érzetét felkeltő elem az egyébként is különleges fényhatások élményének fokozására. A Legénységi szálló mindegyik szobájában 20-30 katonát lehetett elszállásolni, az ágyak párosával álltak egymás mellett. A szobákat vaskályhával fűtötték. Minden második körlethez egy kis fogda tartozik. Ezekben a szűk cellákban szinte lehetetlen volt lefeküdni, a bűnösnek tehát hosszú órákat kellett egy helyben állva eltöltenie.

www.fort-monostor.hu/informacio/monostori-erod

Herendi Porcelánmúzeum

Herend, folyamatosan látogatható

A Herend felé utazónak már messziről feltűnik az az impozáns épületegyüttes, amely 1999 óta a Porcelanium Látogatóközpontnak ad otthont. A Herendi Porcelánmanufaktúra küldetése itt is tetten érhető: a minőségi porcelán előállításán túl ideális körülményeket teremteni arra, hogy ezt a különös szakmát és technológiát népszerűsítse, és továbbadja az iparművészeti hagyományokat. A Minimanufaktúrában a porcelánkészítés rejtelseibe pillanthat be a látogató. Aki pedig – ha csak egy rövid időre – maga is porcelánkészítő mesterré szeretne válni, kézbe foghatja a nyers porcelánmasszát vagy a festőecsetet, a műhelyek teret adnak az alkotásnak! A Porcelánművészeti Múzeum állandó gyűjteményes és minden évszakban megújuló időszakos kiállításai a manufaktúra fejlődéstörténetét ismertetik meg a látogatóval.

www.herend.com/muzeum

Továbbképzések pedagógusok és köznevelési intézményvezetők részére

Szeretne megfelelni az új típusú köznevelés pedagógusokkal szemben támasztott sokoldalú elvárásainak, miközben szakmai kompetenciáit speciális ismeretekkel bővíti?

Felelős vezetőként szeretné elsajátítani a köznevelési intézmények vezetéséhez szükséges tanügy-igazgatási és korszerű pedagógiai szervezési ismereteket?

Segítünk eligazodni a magyarországi köznevelési intézményrendszer működését meghatározó, folyamatosan változó jogszabályi környezetben!

- **Jogi szakokleveles köznevelési szakember**
- **Jogi szakokleveles protestáns köznevelési szakember**
- **Új típusú köznevelés szakembere**

Szakirányú továbbképzéseinket olyan, a köznevelésben dolgozó

- **pedagógusok**, osztályfőnökök;
- köznevelési intézményekben **vezető beosztású pedagógusok**;
- **köznevelési intézmények vezetői**;
- valamint **oktatásirányításban dolgozó szakemberek** számára ajánljuk, akik szakterületükön belül tudatos jogalkalmazóként szeretnék az új típusú köznevelésből eredő módszertani és vezetői feladatokat ellátni és szeretnének egy-egy speciális területen elmélyedni.

A képzést munka mellett is elvégezheti, mert az oktatás szombati napokon, tömbösített tanórákkal zajlik.

Jelentkezzen most a 2016. februárban is induló képzéseinkre!

Információ:
felveteli@kre.hu
www.kre.hu/ajk

Jelentkezési határidő:
2016. január 31.

**Károli Gáspár
Református Egyetem**

50–70%

OFI könyvvásár

Kedvezményes árú tankönyvek,
50–70%-os áresés!

Az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) a készlet erejéig igen alacsony áron, akár 70%-os kedvezménnyel árusítja több, a tankönyvjegyzéken már nem szereplő kiadványát.

Az aktuális kiadványok felsorolását elérheti az alábbi címen:

http://ofi.hu/sites/default/files/attachments/kedvezmenyes_aru_konyvek_listaja_0.pdf

A kiadványokról bővebb információt az OFI tankönyvkeresőjében találhat a <http://ofi.hu/tankonyv> elérhetőségen.

A kedvezményes árú kiadványok a konyvvasar@ofi.hu e-mail címen rendelhetők meg a megrendelőlapon.

